

קונטרס

מספד גדול

על הרבנית הצדקנית

מרת בת שבע אסתר קניבסקי ע"ה

אשת יבלחט"א רבן של ישראל

מרן הגאון רבי חיים קניבסקי שליט"א

בני ברק. כסלו תשע"ב

**מחולק חינם לזיכוי הרבים
ניתן לקחת על מנת לעיין בו**

יצאו לאור עד עתה בס"ד

- ❖ קונטרס "לאורם" על חנוכה
- ❖ קונטרס "לאורם" על פורים
- ❖ קונטרס "לאורם" על מתן תורה
- ❖ קונטרס "לאורם" על ימים נוראים
- ❖ צוואת רבינו הגדול הגרמ"י ליפקוביץ זיע"א
- ❖ קונטרס "דרך הלימוד" ממרן בעל אבי עזרי זיע"א
- ❖ קונטרס "מספד גדול" על הרבנית קניבסקי ע"ה

בהוצאת :

אגודת לאורם

מיסודם של בני התורה

ת.ד. 3358 בני ברק

להזמנות מרוכזות

תרומות, הערות והארות

ניתן לפנות במס'

050-411-6965

או בדואר אלקטרוני

AG.leoram@gmail.com

Published by

AGUDAT L'ORAM

founded by bnei torah

P.O.B. 3358 Bnei Brak

For group orders,
contributions,
comments and notes
please call

972-50411-6965

or by email

AG.leoram@gmail.com

- מפתח -

ה.....	מרן הגאון רבי שמואל הלוי וואזנר שליט"א
ז.....	מרן הגאון רבי אהרן לייב שטיינמן שליט"א
ח.....	מרן הגאון רבי גרשון אדלשטיין שליט"א
יג.....	הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א
טז.....	הגאון רבי עזריאל אויערבאך שליט"א
יט.....	הגאון רבי צבי רוטברג שליט"א
כג.....	הגאון רבי שמואל יעקב בורנשטיין שליט"א
ל.....	הגאון רבי חיים קלופט שליט"א
לה.....	הגאון רבי מאיר קסלר שליט"א
לח.....	הגאון רבי ישראל זיכרמן שליט"א
מג.....	הגאון רבי שלמה קניבסקי שליט"א
מז.....	הגאון רבי יצחק קולדצקי שליט"א
ס.....	הגאון רבי יהושע צביון שליט"א
סו.....	הגאון רבי זליג ברוורמן שליט"א
ע.....	מאמר - איש ואשה שזכו

מרת פוסק הדור

הגאון רבי שמואל הלוי וואזנר שליט"א

העדה הקדושה דבני ברק והסביבה התכנסה להשתתף בדברי זכרון והספידא, בהילקח מאיתנו האשה הגדולה, אשת חבר, ידידינו וידיד השם, הגאון הקדוש רבי חיים ה' יאריך ימיו ושנותיו, אשר בחיים חיותה הייתה לעמוד של חסד, עמוד של מלחמה למען הצניעות, והייתה אימם של הרבה נשים להצילן מטעויות ומכשולים ולהכניסן תחת כנפי השכינה.

בשבחיה של אשה גדולה מצינו בחז"ל הדגשה מיוחדת, כדברי הגמרא (יבמות סג, ב) על הפסוק מצא אשה מצא טוב דקאי על התורה הקדושה, ומסיימת הגמרא, כמה גדולה אשה טובה שהתורה הקדושה נמשלה בה.

במדרש (ילקוט"ש משלי רמז תתקסד) על הפסוק (משלי לא, יא) אשת חיל מי ימצא ורחוק מפנינים מכרה, בטח בה לב בעלה ושלל לא יחסר, אמר רבי יצחק, התורה ניתנה בכ"ב אותיות ואשה חשובה הכתוב משבחה בכ"ב אותיות, דהיינו שפרק זה של אשת חיל שפסוקיו המה כסדר הכ"ב אותיות נדרש על התורה הקדושה ומידותיה הקדושות, וכך הם שבחיה של אשת חבר, אשה גדולה.

ויותר מזה מצינו במדרש שוחר טוב (פרק נ"ט) דבר חידוש, שבסוף בריאת העולם כאשר כתוב וירא אלוקים את כל אשר עשה והנה טוב מאד, ואיתא במדרש מה טוב מאד, זה האשה. זאת אומרת שהעולם נברא למען התורה, נושאי התורה הם גדולי ומרביצי התורה ושרי התורה, אמנם השבח מגיע ל"וירא אלוקים את כל אשר עשה והנה טוב מאד - זה האשה".

הכתוב אומר (משלי שם כה), עוז והדר לבושה ותשחק ליום אחרון, ודרשו חז"ל (מדרש משלי שם) "עוז והדר לבושה" זה אלישבע בת עמינדב אשת אהרן הכהן אחות נחשון, שראתה ארבע שמחות גדולות ביום אחד, אשת כהן גדול, ויבמת משה רבינו מלך ישראל, כדאיתא במדרש (ויק"ר לא, ד), וכן הייתה אחות נחשון בן עמינדב נשיא ישראל. ועליה כתיב "עוז והדר לבושה ותשחק ליום אחרון". היינו, שאלישבע בת עמינדב זכתה לבעל כהן גדול ובניה סגני כהונה, נדב ואביהוא אלעזר ואיתמר, וזכתה לשהות בצוותא בחבורה הקדושה של משה רבינו, אהרן הכהן ונחשון בן עמינדב נשיא ישראל, וכן היא עצמה מיוחסת גדולה הייתה, שעמינדב הוא השורש של מלכות בית דוד, ומובן שלבושה אינה לבושים גשמיים, ואינם לבושים כנשים אחרות הרחוקות מצניעות, אלא לבוש עליון של "עוז והדר לבושה".

עוד מצינו במדרש (רבה פ' חיי שרה), מה היא שבחה של תורה, עוז והדר לבושה זה שבחה של תורה. כנזכר בחז"ל שכל זמן שהצדיק בעיר הוא הודה הוא זיוה הוא הדרה, 'הדרה' היינו היופי ושבחה של תורה.

ומהו "עוז והדר לבושה", שחז"ל מדמים זאת לשבחה של תורה. מחד גיסא הוא עוז ומאידך גיסא הוא הדר, עוז הוא המלחמה למען הצניעות, התורה והקדושה, המלחמה למען החינוך הקדוש והטהור, המלחמה נגד הפריצות, ומאידך גיסא הדר, יופי, שמקרבים בני אדם תחת כנפי השכינה.

ודברים אלו תואמים לדרשת חז"ל (בראשית רבה מט, ט) על אברהם אבינו, "אהבת צדק ותשנא רשע", אהבת לצדק את הבריות, מטרתו הייתה לקרב בני אדם למען יאמינו בהשם, שזו הייתה תכליתו כל חייו, אמנם היה מלווה עם "ותשנא רשע". וזהו "עוז והדר לבושה".

אהובי ורבותי! עוסקים אנו בבת גדולים וצדיקים, מיוחסת מכל הצדדים, ממש כעין החבורה קדישתא שהוזכרה לעיל, מחד גיסא חבורה של מרן החזו"א זי"ע, ומאידך גיסא החבורה של הקה"י זי"ע ולהבחל"ח בנו הגאון הגדול השם יאריך ימיו ושנותיו, נכדת הצדיק רבי אריה לוי זצ"ל שזכיתי להכירו, צאצא של גדולי הדור, ראתה במשך חייה אהבת תורה, מלחמה למען התורה, מלחמה למען הצניעות.

"אהבת צדק", לצדק את הבריות, קירבה אלפי נשים תחת כנפי השכינה כידוע, והביאתם להקמת בתים יהודיים ולהעמדת דורות על פי התורה והקדושה, ומאידך גיסא "עוז", שלא ויתרה ומסרה נפשה למען תורתו של בעלה הגדול, זהו שבחה של האשה הגדולה, "עוז והדר לבושה", משום שלא היה לה בעולמה מאומה אלא "ותשחק ליום אחרון", כדרכם של בני ישראל יראים ושלמים שכל מטרת חייהם היא היאך יעמדו לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה בעת נתינת דין וחשבון ביומם האחרון, לימות המשיח ולחיי העולם הבא.

מצינו גבי אלישע והשונמית (מלכים ב ד, ח) "ויהי היום ויעבור אלישע אל שונם ושם אשה גדולה ותחזיק בו לאכל לחם, ויהי מדי עברו יסר שמה לאכל לחם, ותאמר אל אישה הנה נא ידעתי כי איש אלוקים קדוש הוא עובר עלינו תמיד". ואמרו חז"ל במדרש (פרקי דר' אליעזר פי ל"ג) שהיה לאלישע הנביא צורה קדושה כל כך עד שכל אשה שראתה הייתה נופלת ומתה מיד, ולכן הוצרך לשהות ביערות ובשדות ולא בין בני אדם, והשונמית הייתה יחידה המסוגלת מחמת צדקונה להכניס את אלישע לדירתה ולבנות לו בית דירה, והיא הייתה האשה הגדולה, ומובא ברש"י, מה היא אשה גדולה, גדולה במעשיה בצדקה וחסד מחד גיסא, ומאידך גיסא הייתה גדולה ביראת חטאה, זכות הצדקה והיראת חטא גרמה לאשה הגדולה לזכות למה שתלמידי חכמים לא זכו, להכניס את אלישע הנביא בד' אמותיה.

רבותי! האשה הגדולה שאנו מספידים עתה זכתה למידה הנעלה של חסד וצדקה, והשקיעה כוחות עצומים לחזק את עמוד החסד הידוע של בני ברק, ומאידך גיסא את המידה הנעלה של יראת השם טהורה שזכתה לרשת מאבותיה וזקניה הגדולים, כקדוש השם בעל ה"לשם שבו ואחלמה". מוכרח אנוכי לציין שכאשר זכיתי ללמד שיעורים בירושלמי לפני כשבעים שנה, זכיתי שישתתפו בהם תלמידי החפץ חיים, רבי שלמה בלוך זצ"ל ורבי יהושע ווארשעבער זצ"ל שהיה מלמדו של החפץ חיים, ושמעתי מפי אחד מהם שכאשר נפגש החפץ חיים עם בעל ה"לשם אמר לו "אנו בונים בזה העולם ואתם זוכים לבנות בשמים".

אמרו חז"ל (סנהדרין כב, א) כלפי ידידינו וידיד השם בעלה הגדול הגאון הצדיק, לכל יש תמורה חוץ מאשת נעורים, ובפרט אשת נעורים כזו שסייעה בידו לבנות את תורתו בוותרת על כל הנאות העולם למען חיזוק תורת אלוקים חיים של בעלה, יהא רעווא שתהא מליצת יושר על בעל נעוריה, על בניה, בזכות כל מצוות החסד והצדקה שעשתה, ועל כל הסביבה יחד עם כל הצדיקים והצדקניות בכלל ישראל, ונראה בקרוב בתחיית מתי עמד בית ישראל ברחמים גדולים אמן כן יהי רצון!

(נערך על ידי מכון מעיינות הלוי מדברים שנאמרו בעצרת המרכזית ככלות השבעה)

מִן ראש הישיבה הגאון רבי אהרן לייב שטיינמן שליט"א

מורי ורבותי! חז"ל אומרים במועד קטן (דף כ"ח א') שמיתת צדיקים מכפרת, לומדים כמו שפרה אדומה מכפר כך מיתת צדיקים מכפר.

ובעצם ודאי שאי אפשר להגיד שיודעים את כל הטעמים של התורה, אבל קצת צריך להבין, מה השייכות בגלל שהצדיק מת יש כפרה? וע"כ מפני שיש צער, לכל האנשים יש צער, ומה שיש צער זה מכפר. יוצא שהעיקר תלוי בצער. וכמו שהגמרא אומרת גם כן בשבת כל המוריד דמעות על אדם כשר מוחלים כל עונותיו, יוצא שבגלל שיש צער זה מכפר.

הקב"ה יעזור שלא נצטרך כפרה כזאת על ידי צער כזה, ומכאן והלאה הקב"ה יעזור שיהיה כפרה גם בלי זה, ולא נצטרך חלילה וחס צער כזה. הקב"ה יעזור למשפחה ולכולם שינוחמו!

(נאמר בעצרת המספד בבית המדרש לדרמן - מוצש"ק בראשית תשע"ב)

*

במשך ימי החג התבטא מן הגראי"ל הרבה פעמים בכאב על צערו הגדול של רבי חיים, וממש היה ניכר בעיניו איך שמרגיש את הכאב הנורא, ובכל פעם הדגיש שהייתה "גרועה צדיקת", "צדקנית גדולה", פעמים אין ספור, וקרא עליה המקרא הזה (משלי לא, כט) "רבות בנות עשו חיל ואת עלית על כולנה".

עד שהקשה על מה שכתוב בקהלת (ז, כח) אדם אחד מאלף מצאתי ואשה בכל אלה לא מצאתי, והרי הייתה הצדקנית הזאת, ובדומה לקושיית רב עיליש בגיטין דף מ"ה א' על בנתי דרב נחמן. והגר"ח שליט"א הגיב על זה כי צריך לומר שלכל כלל יש יוצא מן הכלל, אך הקשה הגראי"ל שאם כן מה היה קשה לרב עיליש.

עוד הזכיר מה שכתב בספר הרוקח על התורה בסוף פרשת חיי שרה כי נשים צדקניות מתות קודם בעליהן, כדי שלא יתבזו, [היינו להישאר אלמנות], והראהו את זה כ"ק האדמו"ר ממכונבקה שליט"א בימי השבעה על הרבנית ע"ה.

*

כשנשאל ראש הישיבה שליט"א במה מוטל עלינו להתחזק, השיב ואמר כי צריכים להתחזק "בתורה", ואף נשים עליהן להתחזק בתורה, וזה במה שאמרו בגמרא (ברכות יז, א) נשים במאי קזכיין באקרויי בנייהו לבית הספר ובמה שמסייעות לבעליהן בלימוד התורה. וכששאלו מה יעשו בנות גדולות שעדיין אין להם בעל ובנים לסייען בלימוד, אמר "שלא יפריעו לאביהן ואחיהן ללמוד..."

ולאחר העצרת התעוררות במוצאי שבת כשסיפרו למן שדיברו להתחזק מאד בצניעות, היה מרוצה, ואמר כי טוב מאד עשו שדיברו על זה.

(מרשימות הרב משה יהודה שניידר שליט"א)

☆☆☆

מִן ראש הישיבה

הגאון רבי גרשון אדלשטיין שליט"א

שמענו הרבה דברים חשובים מאד על הרבנית הצדקנית עליה השלום, גם מפורסם זיכוי הרבים שעשתה בחייה בצורה גדולה מאד, הן בעזרה לכל מי שהיה זקוק לעזרה, וכן בהשפעה גדולה להתחזק בתורה ובמעשים טובים, וכן מה שפעלה ישועות בעצותיה ובתפילותיה בכל הלב ובברכותיה.

ועוד זכתה לזכות את הרבים במיתתה, בהלוויה גדולה כזאת, שהשתתפו בה ציבור גדול מכל החוגים, שזה דבר נדיר מאד, וגרם להתעוררות גדולה להתחזק בהרבה דברים שצריכים חיזוק, וכפי ששמעתי גם המנחמים שבאו לנחם, הגיעו הרבה מנחמים גם רחוקים שאינם בני תורה ומצוות, אנשים מפורסמים באו לנחם מפני שהרגישו שהם חייבים לנחם, כזו התעוררות של זיכוי הרבים הייתה מחמת פטירתה.

ובאמת זיכוי הרבים אינו דבר פשוט, ולא כל אחד יכול לזכות לזה, וכמו שמצינו אצל משה רבינו (אבות ה, יח) "משה יזכה" וזיכה את הרבים זכות הרבים תלוי בו", והיינו שצריכים זכויות קודמות לזכות את הרבים, ומשה רבינו קודם "זכה" בעצמו ואחר כך "זיכה" את הרבים, רק על ידי שהיה בדרגה גבוהה מאד זכה לזכות את הרבים בתורה, עד כדי כך שהתורה נקראת על שמו כמו שכתוב (מלאכי ג, כב) "זכרו תורת משה עבדי", ועלינו להתבונן מה היו הזכויות הקודמות של משה רבינו שזכה על ידם לזכות את הרבים ולקבל תורה מסיני?

וכתוב בספרים (רוח חיים אבות פ"א מ"א) כי בזכות מידת הענווה זכה משה רבינו לקבל את התורה מסיני, שלא היה אדם בעולם כמוהו בדרגת הענווה, וכמו שכתוב (במדבר יב, ג) "והאיש משה עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה", ומצינו (חולין פט, א) שהיה גדול אף יותר מאברהם אבינו שאמר (בראשית יח, כז) "ואנוכי עפר ואפר", וכן יותר מדוד המלך שאמר (תהלים כב, ז) "ואנוכי תולעת ולא איש", ואילו משה רבינו אמר (שמות טז, ז) "ונחנו מה" - שלא החשיב את עצמו לכלום, ואפילו לא לעפר ולא לתולעת, וזכה לקבל תורה מסיני בזכות הענווה, שהיא הגדולה מכל המידות הטובות, כמו שאמרו (ע"ז כ, ב) ענווה גדולה מכולם.

ומבואר כי המידות הטובות הם הזכויות הקודמות שמביאות לזכות את הרבים, שבזכות זה זכה משה רבינו לזכות את ישראל ולקבל תורה מסיני, ומסתבר שגם כל הזכויות הגדולות בזיכוי הרבים שראינו אצל הרבנית הצדקנית עליה השלום, זה היה בזכות הענווה והמידות הטובות המפורסמות שהיו לה, וכפי שמספרים על דברים ומעשים למעלה מן הטבע, הגדלות היא לא רק בהנהגה, אלא גדלות של טבע פנימי של מידות טובות, כי מסירות נפש בשביל אדם אחר, באה רק מצד אהבת הבריות גדולה מאד.

מדוע רצתה כל כך הרבנית עליה השלום לעזור לאחרים? ברור שלא עשתה זאת רק בשביל עולם הבא, אלא זה היה מתוך אהבת הבריות פנימית, גם מה שרצתה לזכות את הרבים בתורה ובמעשים טובים, היה מפני שידעה כי החסד הגדול ביותר עם הבריות הוא לזכות אותם בתורה ובמצוות, שעל ידי זה יזכו לחיי נצח, והחסד הזה בא מתוך אהבת הבריות עם הבנה מהו חסד ומהו הטוב האמיתי, זה מה שדוחף לזיכוי הרבים בתורה ובכל המצוות.

והנוגע לספר שבחים על הרבנית הגדולה עליה השלום, הנה יש הרבה דברים שאני איני יודע, ועוד ידובר מזה וישמעו מבני המשפחה, אני רוצה רק לומר מה עלינו לעשות, כיצד להתחזק בכל הדברים הצריכים חיזוק, וידוע מה שאמרו חז"ל בברכות (לב, ב) "ארבעה צריכים חיזוק תורה ומעשים טובים תפילה ודרך ארץ", ופירש"י, שיתחזק אדם בהם תמיד ובכל כוחו.

הנה תורה ותפילה כולם יודעים מה זה, ומעשים טובים זה יותר מסתם מצוות, וכמו שמזכירים בברכות השחר "ודבקנו במצוותיך" ואחר כך שוב אומרים "ודבקנו ביצר הטוב ובמעשים טובים", והיינו שמצוות ומעשים טובים הם שני עניינים, כי מעשים טובים הם אם עושים המצוות מחמת המידות הטובות, שהמעשה יהיה יחד עם מידות טובות וענוה, וידוע מרבי חיים ויטאל כי כשחסר לאדם בשלמות המידות, כל מצוה ומצוה שהוא מקיים אינה בשלמות, וצריך חיזוק בזה יחד עם החיזוק בתורה ובתפילה.

אמרו חז"ל (אבות א, ב) כי שלושת עמודי העולם הם, תורה, עבודה וגמילות חסדים, עבודה היא עבודת התפילה, וכמאמרם (תענית ב, א) עבודה שבלב זו תפילה, ומעשים טובים זה מידות טובות וגמילות חסדים, אלו הם הדברים שעליהם העולם עומד, והם גם עמודי העולם הרוחני של האדם עצמו.

והדבר הרביעי שצריך חיזוק הוא "דרך ארץ", ופירש"י בברכות שם "אם אומן הוא לאומנותו, אם סוחר הוא לסחורתו, אם איש מלחמה הוא למלחמתו", יש גם חיוב של חיזוק בהשתדלות בפרנסה, כי מי שהוא בעל משפחה צריך לדאוג לבני המשפחה, ואפילו מי שאינו בעל משפחה צריך להתפרנס כדי חיו.

וכן כל צרכי הגוף, מזון, שינה, מנוחה ושמחה, צריך להתחזק בהם כדי שיהיה בריא לעבודת השם, וכמו שכתב הרמב"ם (הלכות דעות ג, ג) כי אדם שכל מעשיו לשם שמים, הרי הוא עובד השם גם כשהוא ישן, כי השינה שלו היא לצורך עבודת השם.

ונדבר תחילה על מידות טובות שזה דבר הצריך חיזוק ביותר, חטא החורבן היה שנאת חינם, ועד עכשיו לא היה תיקון החטא, ומצות התורה היא (ויקרא יט, יח) "ואהבת לרעך כמוך", ולכאורה הרי אהבה זה דבר טבעי ולא שייך לעשות אהבה מלאכותית, וכיצד שייך לצוות לאדם שיאהב את רעהו, וכי אפשר לעשות אהבה בידיים? אלא בהכרח בטבעו של כל אדם יש אהבת הבריות, ואפילו בדרגה שכתב המסילת ישרים פרק י"א "ואהבת לרעך כמוך - כמוך ממשי", וכל אדם מתחילת בריאתו הוא ישר עם אהבת הבריות בטבעו.

והסיבה שיש אנשים שאינם מתנהגים על פי הטבע הזה, זהו מפני שיש נגיעות וחשבונות רבים המונעים את האהבה, וכמו שכתוב (קהלת ז, כט) "האלוקים עשה את האדם ישר והמה ביקשו חשבונות רבים", כי היצר הרע מפתה את האדם עם כל מיני חשבונות שלא כדאי לו לעשות דברים טובים, ואנשים רבים סובלים וחיים חיי צער מחמת חיסרון במידות טובות, מי שהוא בעל מידות טובות הרי הוא מאושר ושמח בחלקו ולא חסר לו כלום, ואילו מי שאינו כזה ויש לו שאיפות של עולם הזה, או שאיפות של עולם הבא שלא לפי ההלכה, ולא לפי כוחו, חיו אינם חיים.

ולמשל מידת הכעס שעליה אמרו (זוהר ח"א כז, ב; הובא ברמב"ם הלכות דעות ב, ג ובספר שערי קדושה א, ב) כל הכועס כאילו עובד עבודה זרה, נשאלתי אימתי הוא כעובד עבודה זרה, האם בשעה שהוא צועק, או כשנותן מכות מתוך הכעס? והשבתי שהרי אמרו (נדרים כב, א) כל הכועס כל מיני גיהינום שולטים בו שנאמר והסר כעס מלבך והעבר רעה מבשרך ואין רעה אלא גיהינום, ומבואר כי אפילו כשאדם כועס רק בלב, ואינו עושה שום מעשה מחמת הכעס, כמו שכתוב והסר כעס "מלבך", גם על זה נאמר שכל מיני גיהינום שולטים בו, וצריך להבין מדוע מי שכועס נחשב כעובד עבודה זרה.

והטעם לזה מבואר בספרים דבר פשוט מאד, מפני שאדם הכועס על מי שציער אותו, אם יתבונן יראה כי הכעס נובע מחיסרון באמונה, שהרי כל צער הוא בהשגחה מן השמים, וכשהוא מצטער זהו מפני שפסקו עליו בשמים פסק דין שהוא חייב לקבל צער, ובוודאי שנכשל באיזה חטא במזיד או בשוגג, או שהיה לו ללמוד ולא למד, וכמו שאמרו (אבות ד, יג) שגגת תלמוד עולה זדון, והיסורים הם לכפרת עוונות וכדי שיהרהר בתשובה, ועליו לפשפש במעשיו.

לכן כל הכועס כאילו עובד עבודה זרה, כי מי שהוא בעל אמונה דואג יותר מה רוצים ממנו בשמים, ואינו כועס על מי שציער אותו, שהרי הצער היה בא עליו בכל מקרה, מפני שכך גזרו עליו בשמים שיצטער, והלה אינו אלא שליח מן השמים לכך, וצריך יותר לדאוג על עצמו מה רוצים ממנו, ולא לכעוס על מי שציער אותו, זוהי האמונה, ומי שכועס הרי זה היפך האמונה, וכאילו עובד עבודה זרה, וכך כל המידות הרעות הם נגד האמונה.

וכן התאוה הגשמית, יש חמישה חושים גשמיים שמושכים לתאוות מותרות ואסורות, וצריך לדעת כי כל גשמיות שאינה לשם שמים זה טומאה ולא קדושה, וזה מגיע מהיצר הרע ומזיק לנפש, וכתוב ברמב"ם (הלכות תשובה ז, ג) כי יותר קשה לעשות תשובה על תאוות גשמיות ומידות רעות מאשר על מעשים, כי תאוות ומידות רעות אדם שקוע בהם וקשה לפרוש מהם.

יתכן שיש אדם מתמיד בתורה והוא בעל משפחה, ומרוב התמדתו בתורה הוא שוכח את צרכי המשפחה, וחושב שזה נחשב ביטול תורה, אבל באמת הוא משועבד למשפחה, ואם אינו עושה את מה שהוא משועבד הרי הוא לומד ואינו מקיים, והתורה שהוא לומד אינה תורת אמת, וכבר אמרו בירושלמי (ברכות א, ב) הלמד שלא לעשות נוח לו אילו נהפכה שלייתו על פניו.

וצריך לדעת כי יש חיובים בבית, ורק הוא יכול לעשותם, ואם הוא עוסק בהם זה לא ביטול תורה, כי מי יעשה אם לא הוא, והרי הוא משועבד לזה, וכיון שהוא חייב הרי זה גם כן מצוה שפורה חובה, ומי שהוא בעל מידות טובות ובעל הבנה, עושה את זה באהבה ובשמחה, וזה נקרא אהבת חסד.

יש לפעמים שאדם שקוע בתורה, ומחמת זה אינו מתייחס בבית בסבר פנים יפות, הוא לא מתעניין לשאול מה נשמע, ולשמוע מה שרוצים להשמיע לו, ושמעתי על אחד שהיה מתנהג בצורה כזאת, והרגיש שהילדים אינם מתייחסים אליו כמו לאבא, אלא מסתכלים עליו כמו אורח ואדם זר בבית, עד שהסבירו לו שצריך להתייחס בסבר פנים יפות, ולהתעניין אצל כל אחד ואחד, כשאין אווירה טובה בבית לפעמים הבית אינו מתפקד, וסובלים בשתיקה או שסובלים ולא שותקים, וזה חיי צער למשפחה וגם לעצמו.

ויש עוד דבר הנוגע לתורה, ברוך השם זכינו בדורנו שנתקיימה הנבואה של אחרית הימים (עמוס ח, יא) "הנה ימים באים נאום השם אלוקים והשלחתי רעב בארץ לא רעב לחם ולא צמא למים כי אם לשמוע את דברי השם", ונתרומם קרן התורה ומחשיבים מאד את לימוד התורה, ומתוך שמחשיבים תורה יש בני תורה שדורשים מעצמם יותר ממה שהם יכולים, ומתאמצים יותר מכוחותיהם, ויש להם רגשי אשמה על דברים שאינם אשמים כלל, ומתיאשים ונשברים ויש כל מיני תוצאות לא טובות מזה, אני מקצר עכשיו בדברים האלה.

וכן בנוגע לצורת הלימוד, צורת הלימוד השתנתה מאד בדור האחרון, והיא כל כך אחרת ממה שהיה פעם, כפי מה שאני זוכר מילדותי ואפילו מימי חורפי.

מצינו שני עניינים בלימוד התורה, הא' הוא ללמוד מתוך עריבות ומתיקות, וכפי שמבקשים בברכות התורה "והערב נא השם אלוקינו את דברי תורתך בפינו", כי התורה זה דבר מתוק שמושך מאד ואינו נמאס, וכמו שביאר ההפלאה בהקדמה כי על תורה נאמר "כולם ישבעו ויתענגו מטובך", והיינו ששייך תענוג גם לאחר השביעה, כי מתיקות התורה היא מתיקות שנמשכת ואינה נמאסת.

ויש עוד עניין בתורה ללמוד מתוך סקרנות והתעניינות, וכמו שפירש"י על הפסוק (דברים ו, ו) "והיו הדברים האלה אשר אנוכי מצווך היום על לבבך", ופירש"י: "לא יהיו בעיניך כדיוטגמא ישנה שאין אדם סופנה אלא כחדשה שהכל רצים לקראתה. דיוטגמא מצות המלך הבאה במכתב", והיינו כמו חוק חדש שיוצא מאת המלך, שכולם סקרנים ומתעניינים לדעת את פרטי החוק, יש סקרנות לקרוא עיתונים ולדעת מה החדשות, כך צריכים ללמוד תורה מתוך סקרנות.

ובאמת צריכים לדעת כי הסקרנות היא דבר טבעי אבל גם מסוכן מאד, ויש בימינו מכשירי שמיעה וראייה, שמתוך סקרנות אפשר לרדת לבאר שחת ברגע אחד, מכשירים כאלה שברגע אחד אפשר ליפול לגיהינום, ולאחרונה התאונן אצלי אחד שנכשל בזה פעם אחת ואינו יודע כיצד להיפטר מזה, והגורם לזה הוא חיסרון המתיקות והסקרנות בתורה, שאם אין מתיקות בתורה נמשכים אחר מתיקות אחרת, ואם אין סקרנות בדברי תורה נמשכים אחר סקרנות אחרת.

כשאדם קורא סיפור שמושך מאד יש סקרנות וקשה להפסיק, וכך בתורה אם לומדים עם סקרנות אי אפשר להפסיק, אבל כיצד עושים שיהא סקרנות בתורה? דבר שמבינים בפשטות יש בזה סקרנות, ומה שקשה להבין זה משעמם ואין סקרנות, לכן ידוע כי אלו שלומדים יותר בפשטות הם יותר מתמידים, ואילו הלומדים יותר בהעמקה ומתעמקים יותר מכוחותיהם, מלבד כמה יחידי סגולה שהם בעלי מדרגה בהבנה, אלו שמתעמקים יותר מן הכוחות ההתמדה שלהם היא חלשה, וגם שמחת התורה שלהם היא פחות מאלו שלומדים יותר בפשטות.

והנוגע לחיזוק בתפילה נקצר בזה, יש ברוך השם רבים שעוסקים בתפילה כמו שצריך, וידוע מה שכתב בספר הכוזרי כי שלוש תפילות ביום הם מזון הנפש, וכמו שהגוף זקוק למזון וכל סעודה נותנת כוח עד לסעודה הבאה, כך גם התפילה, כל תפילה מטהרת את הנפש ומביאה לידי קרבת אלוקים, תפילה עם הבנה ועם אמונה, ויש לחזק את האמונה בכל יום ויום, שאם לא מתחזקים בקביעות, האמונה נחלשת, וכשהאמונה היא בשלמות גם התפילה בשלמות.

והעצה היחידה היא רק על ידי קביעות יומיומית בספרי המוסר, כל אחד יכול למצוא ספר מוסר שיש בו יראת שמים ומידות טובות שנוגע למעשה, ולא רק ללמוד ענייני כוחות הנפש כיצד להשתמש עם כוחות הנפש, אלא חיזוק למעשה באמונה, ביראת שמים ובמידות טובות, דברים המעוררים לזה, וידוע כי הקביעות היומית לדברי מוסר ויראת שמים זה משפיע מאד, ואני מכיר הרבה שלימוד המוסר השפיע עליהם מאד.

וסיפר לי אברך אחד שעשה לו קביעות לחשוב שלוש מחשבות של מוסר בכל יום, ואמנם קשה לחשוב מחשבות ולשלוט על המחשבה כי המחשבות רצות והולכות, אבל מי שיש לו כוח מחשבה מסוגל לזה, והתחיל לחשוב בכל יום מחשבה אחת על מצבו בתורה, מחשבה על מצבו בתפילה, ומחשבה על מצבו במידות טובות, ועל ידי זה התעלה מאד.

אדם שאינו בודק את עצמו בביקורת עצמית היצר הרע שולט עליו, כי כל אחד חושב שהוא מושלם, ורק על ידי ביקורת עצמית, ששומע או לומד דברי מוסר, דברים שמייסרים, זה משפיע להתגבר על היצר ולשנות את טבע המידות.

ושמעתי בזמן האחרון מעשה שהיה באחד שלמד בישיבה, והתדרדר ויצא לתרבות רעה עד שנעשה מחלל שבת, והרבנית הצדקנית ע"ה השפיעה עליו שילמד בכל יום שתי הלכות בחפץ חיים שמירת הלשון, קביעות בכל יום בענייני מידות טובות, והסכים לזה ושמר על הקביעות, ועכשיו הוא מרביץ תורה! עד כדי כך קביעות יומית של דברי מוסר משפיעה על האדם.

והדבר העיקרי והראשון להתחזק זה מידות טובות, וידוע מרבינו יונה שכתב כי המידות הם יסודות הנפש, וכן באמונה צריכים חיזוק תמיד, ועבודת התפילה היא אמונה, כל מי שמתחזק בזה הצלחתו מובטחת, ומכיר אני כאלה שכבר עשו כך והם מאושרים, וכמו שמצינו במשנה (אבות ו, ד) ששייך שיחיה אדם חיי צער ויחד עם זה יהיה מאושר - "אשריך בעולם הזה".

כל אחד במצב שלו, אפילו בעל מקצוע הפחות ביותר יכול להיות חסיד, וכמו שכתב המסילת ישרים בסוף הספר "וכבר יכול להיות חסיד גמור איש אשר לא יפסוק מפיו הלימוד כמו מי שמפני צרכו הוא בעל מלאכה פחותה", וכמו שידוע שהיה סנדלר בתל אביב שהיה צדיק יסוד עולם, ורבנים וגדולי תורה באו אליו לבקש ברכות ועצות, וכך יכול להיות גם פועל פשוט עם מדרגה שאין לשער, אם הוא עושה כל מה שבכוחו לעשות, לא יותר מכוחו אבל בכל כוחו, ומחנך את עצמו על פי התורה.

ברוך השם אנחנו בעלי דרגה, ובוודאי שאנו יכולים במעט שימת לב לדברים האלה להתעלות ולהתעלות, וזהו זיכוי הרבים שיכול לצאת מהערב הזה מחמת הצדקנית הגדולה שזיכתה את הרבים, וזכתה גם במיתתה לזכות את הרבים, שיהיה החיזוק לזכותה, ותהא מליצת יושר על כל כלל ישראל, אנו זקוקים לרחמי שמים במצבנו עכשיו במדינה, כולם יודעים את המצב המסוכן, והחיזוקים האלה הם הדבר הטוב ביותר והבטוח ביותר להינצל מכל הסכנות ולזכות לגאולה שלמה!

(נערך על ידי מכון אסיפת שמועות מדברים שנאמרו בעצרת המרכזית ככלות השבעה)

סיפורי מופת רבים לאין ספור סופרו ויסופרו על כוחה הגדול של הרבנית ע"ה.

במשך שנים הייתה הרבנית דואגת לשלוח את בנותיה ללון בביתה של האלמנה לדרמן, רעייתו של ר' יחיאל לדרמן זצ"ל (מקים בית הכנסת "לדרמן") כדי שלא תישן לה לבדה. כשגברת לדרמן נפלה ושברה את אגן הירכיים ונוזקה לטיפול רפואי צמוד, היה פשוט וברור שהיא חוזרת להתגורר בביתה של הרבנית קניבסקי, שם טיפלה בה הרעבעצן במסירות נפלאה.

באחד הימים הגיע לביתם הסטייפלר הקדוש, וכשראה את המסירות של כלתו הציע לה שיברך אותה באריכות ימים מופלגת, או בכך שברכותיה יתקיימו ויעשו רושם גדול בשמים. הרבנית בחרה ללא היסוס בכך שחמיה יברכנה שברכותיה יתקיימו, וכך היה.

"שש שנים לא היו לנו ילדים. נכנסתי לרבנית, היא עמדה במטבח והכינה את ארוחת הצהרים לבעלה הגדול" - מספר לנו הרב א. בהתרגשות - "היא שמעה את סיפורי, שלפה מספר כדורים מארון המטבח ואמרה בפשטות: "זה ויטמינים כאלה, שהרב לוקח לעצמו לבריאותו. תיקח כמה כדורים כאלה, תן אותם לאשתך ויהיו לכם מיד ילדים"... לקחנו את 6 כדורי ה"ויטמינים" האלה, שעד היום אין לי שמץ מושג מה הם היו, וכעבור עשרה חודשים נולד לנו בננו במזל טוב..."

"הייתה לי דלקת קשה שסבלתי ממנה במשך שנים רבות, והרופאים לא הצליחו לפתור את הבעיה. נכנסתי לרבנית, היא הושיבה אותי על הכיסא של הסטייפלר, נתנה לי ויטמין כלשהו, והדלקת נעלמה כלא הייתה", מספרת גברת ג. וכמובן, אלפי נשים שעברו 'מופתים' רבים בנושאי לידות, רפואות וישועות. כאשר כמעט לכל אישה שנייה יש סיפור משלה על הרבנית. חבל על דאבדין ולא משתכחין!

גיסה הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א רבה של שכונת רמת אלחנן בני ברק

"ותגעש ותרגש הארץ", "וינועו אמות הסיפים", עמודי עולם נתרופפו. אחד מעמודי העולם התמוטט! אחד מעמודי העולם בקידוש השם. אחד מעמודי העולם בצדקה, שהייתה נותנת לא רק ממון אלא את כל נשמתה. אחד מעמודי העולם באהבת ישראל, שנדמה לנו שלא הרגיזה ולא פגעה באף יהודי בימי חייה. אחד מעמודי העולם שלימדה את בנות ישראל מסכת חלה, ואת בני ישראל מסכת קינין, שתי מסכתות אלו עומדות ובוכות על עמוד העולם שנתרופף. אחד מעמודי העולם בהארת פנים ורדיפת שלום כתלמידו של אהרן הכהן. אחד מעמודי העולם בהכנסת אורחים והצללת נפשות.

אוי לנו כי איבדנו עטרת תפארת הרבנית בת שבע אסתר קניבסקי ע"ה!

בשנת תרס"ה הייתה מלחמה נוראה בין רוסיה ויפן, והרוסים נכנסו לבתי כנסיות ולבתי מדרשות ותפסו אלפים מבני ישראל לשדה הקרב. בעל השפת אמת היה מקבל בכל יום מכתבים רבים משדה הקרב, מכתבים מצמררים על אסונות, על תלמידי חכמים שנופלים קרבנות. אמר השפת אמת 'אני לא אעמוד בצרות האלה', ובמוצאי יום הכיפורים של אותה שנה דרש השפת אמת על הסוגיא ביומא (מט, א) מת כהן גדול מהו שייכנס אחר בפרו של זה, וכולם דיברו שהדרשה הזאת אינה מבשרת טובות, כל מכתב שבר את לבו, עד שבה' בשבט באותה שנה השיב את נשמתו ליוצרה, לבו לא היה מסוגל להכיל את הצרות של העם היהודי.

ובתוך כל הצרות והאסונות קיבל השפת אמת מכתב משדה הקרב שכתב לו בחור מאוסטרובצה, ובו כתובים אך ורק דברי תורה, השפת אמת התרגש מאד ואמר: הפסוק אומר (דברים ד, כו) "העידותי בכם היום את השמים ואת הארץ", יש בפסוק הזה תוכחה נוראה, אבל אפשר לדרוש את המילה 'העידותי' מלשון 'עדי' - תכשיט, קישוט. כשאני מקבל מכתב משדה הקרב ובחור מעניין אותו רק חידושי תורה, עליו ועל שכמותו נאמר 'העידותי' בכם, הקב"ה מקשט בכם את השמים ואת הארץ, הקב"ה מתקשט עם בחורים כמוך שבשעה קשה כזאת אינם חושבים על עצמם כי אם על הקב"ה והתורה.

על הרבנית ע"ה ניתן לומר 'העידותי' בכם היום את השמים ואת הארץ, היא קישטה את השמים ואת הארץ במעשיה הכבירים, בלבה הטהור ובנשמתה הגדולה, במסירותה לתורה ובמסירותה למען כלל ישראל, ועכשיו איבדנו תכשיט, עדי יקר כזה אבד לנו!

תלמיד חכם אחד שאל פעם את הרבנית ע"ה: 'איך זכית לבעל כזה שר התורה?' והשיבה הרבנית כי אינה יודעת, ולאחר שהפציר בה אמרה 'אולי בגלל כיבוד אב שלי'. מהו הכיבוד אב לא סיפרה, אבל אחותה, רעייתי ע"ה סיפרה, כיצד בימי המצור על ירושלים, כשמחוץ תשכל חרב ומחדרים אימה, הירדנים ירו מכל עבר, אנשים נפלו, והיו צריכים ללכת להביא מצרכי מזון מנקודות חלוקת האוכל, והרבנית בת שבע אסתר אמרה לאביה שיחיה [שכבר נהרגה לו בת באותם ימים] 'אני הולכת, אתה תשב ותלמד', והלכה במסירות נפש, ועשתה לו קורת רוח שלא פסק פומיה מגירסא, אולי זהו כיבוד האב שהתכוונה הרבנית ע"ה.

זכורני שליוויתי את מורי חמי שליט"א בעת שהלך לבקר את בתו הרבנית בת שבע אסתר ע"ה שילדה בבית החולים ביקור חולים, וכשהגענו לחדר אמרה הרבנית לאביה שליט"א: 'אבא, בשבילי אתה מבטל תורה?' והשיב ואמר לה 'את שווה ביטול תורה', כידוע כל מילה של מו"ח שליט"א מדוקדקת ומחושבת, זהו העדי והתכשיט שהקב"ה קישט בו את השמים ואת הארץ.

אנחנו נמצאים במוצאי שבת קדש פרשת בראשית, חז"ל אומרים שאדם הראשון קומתו הייתה מן הארץ ועד השמים. אותנו לימדו בסלבודקא כי אדם צריך לדעת שיש בכוחותיו להגיע עד השמים, ותמיד חשבתי שהיא הראיה והדוגמא לכך שאם רוצים ניתן להגיע גם לדברים שהם מעל לגדר הטבע.

פעם ביקשה ממני לפעול באיזה עניין של שלום בית. 'צריך לדאוג להם לדירה מהמדינה' אמרה הרבנית. שאלתי אותה 'מה אני יכול לעשות, וכי יש לי שיג ושיח עם הממשלה?' אמרה לי 'תלך ותראה סייעתא דשמיא'. ואכן בחסדי שמים קיבלנו דירה מעל לגדר הטבע, זה הפירוש אדם קומתו מן הארץ ועד השמים.

ברצוני לומר לכם, הייתי כאן במוצאי שבת שעבר כשהובאה הבשורה הנוראה לגיסי שר התורה שליט"א, היה דיון הלכתי אם לקרוע קריעה בחול המועד, אבל יש קריעה שכולנו חייבים בה, לקרוע את הלבבות על סילוקה של הרבנית ע"ה.

הזוהר הקדוש כותב (ח"ב קצד, א) מדוע מת יהושע בן נון, הרי לא מצינו בו שום חטא, שלא היה בחטא העגל ולא במי מריבה, וכתב הזוהר כי יהושע לא מת בחטאו אלא מפני שנפגמה המלכות של הקב"ה, וכלל ישראל לא היו ראויים שיהיה בינינו יהושע.

אוי! 'קרעו לבבכם ואל בגדיכם', כשכזה מין כוח נפלא של קידוש שם שמים נופל ומתמוטט כולנו צריכים לקרוע את הלבבות, כי יכול להיות שהציבור אשם בכך שלא היינו ראויים שתהיה בינינו הרבנית ע"ה.

בנות ישראל! הדבר שהכי כאב לרבנית ע"ה היה על בנות ישראל שלא לבושות כהלכה, וכפי שהייתה אומרת כי 'הבגדים הקצרים קוצרים את הקדושה ואת ההשגחה מעם ישראל', אנחנו עם קדוש, עם סגולה, המלבושים הקצרים זה איום ונורא, בנות ישראל צריכות להיות עטרת תפארת, ואם לא לבושות כמו שצריך זה מסלק קדושה מעם ישראל, כמה טרחה הרבנית ע"ה להרבות קדושה בעם ישראל, הגאולה תהיה בזכותן של נשים צדקניות שירבו את גבולות הקדושה, וכמו כן יש להתרחק מכל הניסיונות שהשטן הביא בדורנו, האינטרנט וכלי הטכנולוגיה הפסולים המשחיתים והנוראים.

שמעתי שפעם נשאל מוריני בעל אילת השחר שליט"א על ידי נדיב אחד שהיה תומך גדול בישיבות ולאחרונה שמע הרבה על עולם התשובה, והסתפק האם להעביר את עיקר התרומות לעוסקים בקירוב רחוקים? ואמר לו הגראי"ל שליט"א: 'מה שיש כל כך הרבה בעלי תשובה זה רק בזכות הת"ח הממיתים עצמם באהלה של תורה, הם מרבים קדושה בישראל ומביאים בעלי תשובה', והרבנית ע"ה אין לתאר כמה קדושה היא השפיעה בעם ישראל! ועוד אמר הרב שטיינמן שליט"א שזה הפירוש תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם, תלמידי חכמים הלומדים תורה מזככים את העולם ועל ידי כך מתרבה השלום.

ומצינו בגמרא (סנהדרין צד, ב) 'וחובל עול מפני שמן אמר רבי יצחק נפחא חובל עול של סנחריב מפני שמנו של חזקיהו שהיה דולק בבתי כנסיות ובבתי מדרשות מה עשה נעץ חרב על פתח בית המדרש ואמר כל מי שאינו עוסק בתורה יידקר בחרב זו, בדקו מדן ועד באר שבע ולא מצאו עם הארץ מגבת ועד אנטיפרס ולא מצאו תינוק ותינוקת איש ואשה שלא היו בקיאים בהלכות טומאה וטהרה', ונשאלת השאלה הרי חזקיהו מלך רק על שני שבטים, יהודה ובנימין, וכיצד השפיע על כל הארץ ישראל, אבל התשובה היא שככל שיש יותר תורה בעולם זה משפיע לשאר המקומות.

והרבנית הצדקנית ע"ה הייתה מטהרת ומזככת את האוויר ומשפיעה על כל העולם כולו, כל חייה דאגה לכלל ישראל והאזינה לצרותיהן של בנות ישראל, כזו מין סבלנות שהייתה לה לשבת ולהקשיב לכל אחת ואחת, וכפי שכתב הרמב"ם בהלכות עבדים (פ"ט ה"ח) 'שיהיה אדם רחמן

וידבר עימו בנחת וישמע טענותיו'. פעם שאלתי אותה במקרה מסוים שעסקה בו 'וכי את חושבת שתוכלי לעזור משהו בזה', ואמרה 'לפחות אשמע אותו, לשמוע את השני זה דבר מאד חשוב'. כך שמעה מדי יום מאות נפשות שבורות ורצוצות.

אמר פעם מורינו הגאון רבי מיכל יהודה ליפקוביץ זצ"ל: 'מה אנחנו קרוצי חומר ודלי מעש יכולים לתת להקב"ה? אדם יכול לקדש שם שמים ולתת כתר מלוכה להקב"ה'. הרבנית ע"ה כל הזמן נתנה כתר מלוכה להקב"ה באהבתה לתורה וההתבטלות המוחלטת שלה כעפר וכאפר בפני בעלה שר התורה שליט"א, זה היה לתת כתר מלוכה להקב"ה.

איזו אהבת תורה היה לרבנית ע"ה, ללא שיוך וללא גבול ועלינו ללמוד מזה מושגים וכפי שהגמרא מספרת בהוריות (יב, ב) שרב פפא הסתפק בשאלה הלכתית ורב הונא בריה דרב נחמן פשט לו את השאלה, קם רב פפא ונשקו על ראשו ונתן לו את בתו לאשה, והיינו כולנו אחווי התפעלות מדברי הגמרא, על כזה דבר נותנים את הבת לאשה? מי שנמצא פה ליד רבינו שר התורה שליט"א יכול למלא בכל יום דפים משאלות שנשאלו על שידוכים, מה מתאים ומה לא מתאים, ורב פפא כך נותן את בתו ללא שאלות?

ואחד מחברי הכולל אצלנו מצא את החזון איש (בקונטרס אמונה וביטחון ג, יט) שכתב: "קבעו הדבר בגמרא, שכל תלמודא הוא תורה שנתנה מסיני, הנה מסרו לנו קדושת נפשו של רב פפא אשר נפשו ואורייתא חד הוא, ואהבת התורה של הלכה אחת הוציאתו משוויין הנפש לתגבורת ההתפעלות וההתלהבות, ונשקיה על ראשו ויהיב ליה ברתיה". כל התורה שבעל פה נמסרה למשה מסיני, ונכתב בגמרא להודיע לנו שזה תורה מסיני, וכאן לימדונו חז"ל כי מאהבת תורה של הלכה אחת נתן רב פפא את בתו לרב הונא. כמה אהבת תורה היה לרבנית ע"ה, כל הארת פנים של בעלה על איזה דבר תורה מילא את לבה בהתפעלות ובאהבה ממש!

את דאגתה לבריות קיבלה גם בבית אימה הרבנית אלישיב ע"ה, שהייתה לה שכנה שעלתה מהשואה עם בן שאיבד את שפיות דעתו. לפני שנפטרה אותה אישה באה לרבנית ואמרה: 'כשאלך מן העולם את תטפלי בבני'. מיד לאחר פטירתה של האישה, ביקשה הרבנית מאחיה הגה"צ רבי רפאל לוי זצ"ל שיעזור לה בתכנית כיצד לטפל בבחור הגלמוד. מדי שבוע היה מגיע אליו רבי רפאל ואומר לו: 'אתה יתום ואני יתום. בוא נדליק יחד נר נשמה ונלמד משניות', וכך החיה את נפשו. רואים מכאן שעם קצת מחשבה ושימת לב, אפשר לרפא לבבות שבורים.

הגמרא בבכורות (ס, א) מספרת שרבא אמר שיעור בשבת של הרגל, ומישהו הקשה לו קושיא, ולא ידע מה להשיב לו, ובא רב הונא בר סחורה ותיירץ את הקושיא. אמר רב נחמן בר יצחק 'אשרי אימו של רב הונא בר סחורה שילדה בן כזה שידע לתרץ לרבא בתוך הדרשה על פי דבריו'. מדוע אמר רב נחמן אשרי אימו, מדוע לא אשרי אביו? רואים מכאן שיש דברים שרק אמא יכולה להקנות.

ב"ה זכתה הרבנית לבנים גדולי תורה וחתנים גדולי תורה, אשריה ואשרי יהיה לנו אם ניקח את דבריה ונלמד ממעשיה. בואו נחזור בתשובה, והקב"ה ירפא את לבבות ישראל, יש אלפים שמצאו מחסה בביתה ומסתובבים עכשיו כיתומים, יהי רצון שתהא מליצת יושר על כל עם ישראל ותהא נשמתה צרורה בצרור החיים!

(נאמר בעצרת המספד בבית המדרש לדרמן - מוצש"ק בראשית תשע"ב)

גיסה הגאון רבי עזריאל אויערבאך שליט"א רב קהילת חניכי הישיבות בית וגן ירושלים

זה ספר תולדות האדם בן עזאי אומר זה כלל גדול בתורה, "זה ספר תולדות אדם בדמות אלוקים עשה אותו", ובירושלמי מבואר שהכלל גדול שבן עזאי אמר גדול מהכלל גדול של רבי עקיבא שאמר זה כלל גדול בתורה ואהבת לרעך כמוך. אמנם ואהבת לרעך כמוך זהו דרגה גדולה מאד, אך כשאדם חי על פני האדמה בידיעה ובהכרה שבדמות אלוקים עשה את האדם, שהוא דמות אלוקים, אזי חייו בדרך ובדרגה גבוהה מאד. גם במה שנוגע בבין אדם למקום וגם במה שנוגע בבין אדם לחברו, הדמות אלוקים מחייב לעצמו שיש לו עבודה גדולה, עבודת השי"ת, וממילא מסתכל גם על חברו באותו אופן בדמות אלוקים.

שמענו פעם מהרבי הגדול מרן בעל החזון יחזקאל זצוק"ל שהיה אומר זה ספר תולדות האדם, תולדותיהן של צדיקים הם המעשים הטובים, כל אחד ואחד, כל יהודי מחבר ספר, שהכריכה הקדמית היא יום הולדתו והכריכה האחרונה היא יום הסתלקותו, ואדם ממלא כל יום ויום את הספר הזה, ועם הספר הגדול הזה עולים לשמים, דוד המלך אומר (תהלים מ, ח) "הנה באני במגילת ספר כתוב עלי לעשות רצונך חפצתי ותורתך בתוך מעיי", דוד המלך ע"ה משתבח עם הספר שכתוב עליו על לבו של האדם, יש ספר שנקרא דוד המלך ושמו של הספר הוא "לעשות רצונך אלוקי חפצתי ותורתך בתוך מעיי".

כשבאים לדבר ולהתייחד עם נשמתה של האשה הגדולה ע"ה, כשבפי כל האנשים נשים וטף שמזכירים את שמה, אצל כל אחד ואחד אומרים עליה שהיא הייתה "אשה גדולה", גדלות, בעצם הוא דבר יחסי, כשאנו קובעים על מישהו שהוא גדול, יש קטן, וממילא שכנגדו גדול, יש קטן כלפי הדור הזה ויש כלפי הדורות הקודמים, אך כשהנביא אומר "ושם אשה גדולה" הביאור הוא כמו שאצל הקב"ה אנו אומרים לך השם הגדולה שהוא גדלות בעצם, לא באופן יחסי, גדלות שבה מעצמו, כך בדומה לזה כשהנביא אומר "ושם אשה גדולה", הגדלות שלה לא ביחס למישהו או משהו לבני דורה או לדורות אחרים אלא גדולה בעצם, וכשאנחנו מתבוננים באישה המנוחה הצדקנית הזאת, אפשר לומר שהגדלות שלה לא היה יחסי, אלא הגדלות שלה היה בעצם, גדלות, שבנתה את עצמה, לעשות רצונך בלבב שלם.

הזיכרון של הרבנית ע"ה יש התעוררות גדולה, ועד היום מספרים דברים נפלאים מחייה, והנהגות מרגשות מאד, ספר מלא וגדוש, אך מה "הקלף" של הספר הזה, הקלף שעליו נכתבו כל הסיפורים וההנהגות המופלאים שאנו שומעים, הקלף, העיבוד לשמה, היסוד והבסיס שמהם בא הכל עד הכריכה האחרונה של הספר, הקלף הוא, אהבת תורה.

האמונה הגדולה שלה שכבר מנערותה ראו את המשהו המיוחד שיש בה, אמונה גדולה, "וצדיק באמונתו יחיה", תחילת החיים עם האמונה הגדולה הזאת, ואהבת התורה שיקדה בליבה, עד כדי שעוד בנערותה עשתה כל טצדקי שבעולם, דברים שבאו בקשיים גדולים, גם רוחניים וגם גשמיים, והכל כדי ואיך לעשות שח"ו האבא שליט"א לא יתבטל חמישה רגעים ממשנתו, האבא הגדול, וזה עשתה בחירוף ובמאמצים ובזריזות כדי להחזיק את הבית הזה, שבתחילתו היה בית של עניות ממש שאי אפשר לתאר בכלל, אך כבר כך נהגה וראו את הניצוצות של האשה הגדולה שנהגה בגדלות, לא הושפעה משום רוחות שבעולם ועשתה את עבודתה עבודת השם, וכך בהמשך להחזיק את הבית הגדול המאיר לכל העולם, כל השנים עד היום האחרון.

ואם תשאלוני האם האבא דיבר איתה, לימד אותה חינוך, או האמא ע"ה לימדה אותה, מהיכן צמח האילן המפואר הזה, הגדלות הזאת, התשובה כן ולא.

ראיתי בספרו של ת"ח גדול זצ"ל שמאיר הארה, אצל האבות הקדושים רואים יצחק היה מדבר עם יעקב ועשו, יעקב דיבר עם בניו השבטים הקדושים, אך לא מצאנו שאברהם אבינו מדבר עם יצחק בנו, בכלל רק פעם אחת ויחידה, בעקידה, שיצחק שואל הנה האש והעצים ואיה השה לעולה, אלא הביאור הוא, לחיות בבית של אברהם אבינו ושרה אמנו, לראות את הבית וההנהגה את כל מהלך החיים בבית הגדול הזה, אין צורך בדיבורים, אין צורך לחנך, הדוגמא האישית של ההורים היא מחנכת, הדוגמא של הבית זהו החינוך. וזה מחנך את הבנים והבנות. בעקידה היה פליאה נשגבה כאילו נגד החינוך של יצחק עד ששאל ואיה השה לעולה, רק כאן יצחק מתעורר לשאול, אך כל מהלך החיים פשוטים וברורים.

לחיות בבית של האדם הגדול בענקים שהקב"ה יתן לו בריאות ואורך ימים ושנים טובות, עם האמא ע"ה שהייתה כמו שהכירו אותה עם כל ההנהגה ודרך החיים שלה, היא הייתה אישה גדולה שכל רגע ורגע, כל פעולה ופעולה כל מעשה ומעשה היה הרבה מה ללמוד ממנה, אך צריך התבוננות ועיניים פקוחות לראות ולהתחנך, וזהו גדלות, בקטנותה זרקה את הדברים הקטנים שיש לנערות וכל הזמן וכל רגע מתבוננים בבית הזה באמא ובאבא שיחי', ואז עם ההתבוננות וחכמה גדולה וכישרון שהיה לה מיד לקחה על עצמה את העול להחזיק את התורה באמונה הפשוטה הזאת.

אם היסוד הוא טוב אזי ההמשך נפלא, לפי האילן יודעים מהו היסוד, באיזה קרקע צמח האילן, מי השקה, מי טיפח את היסוד. אילן גדול כזה של ה"דרך אמונה", אילן גדול כזה, נורא, הרי זה בניין שמאיר לכל העולם כולו, אילן של תורה, אילן של עבודה, להחזיק ולזכות, להחזיק להיות עץ חיים עד סוף החיים, למחזיקים בה, את הספר תורה הכשר הזה, שהוא במילואו ממש, רואים את היסוד שהיה בריא, ולכן זכתה בהמשך זכתה וזכתה.

"ויביאה יצחק האהלה", ומפרש רש"י והרי היא שרה אמו, כלומר ונעשית דוגמת שרה אמו, שכל זמן ששרה קיימת היה נר דולק מערב שבת לערב שבת, ובכך מצויה בעיסה, וענן קשור על האהל, ומשמתה פסקו, וכשבאה רבקה חזרו.

מורי ורבותי, שרה אמנם הסתלקה, אך אברהם אבינו נשאר באותו אוהל, והרי לא נטש הוא את האוהל, וחז"ל אומרים שג' דברים הללו פסקו הנר והענן והברכה בעיסה, אתמהא, כאן רואים את החכמת הנשים בנתה ביתה, יש משכן ויש כהן גדול וכהנים שעובדים את העבודה, הבניין של המשכן עד הדרגה של הענן קשור זה תלוי באישה, היא מעמידה את המשכן, היא מחזיקה את המשכן, הכהן גדול עומד ומשרת, אך היא המעמיד של המשכן.

ענני כבוד שהיו במשכן (שהוא מקביל לענן קשור) זה בא בזכות אהרן הכהן, אהרן היה סמל המידות "אוהב שלום ורודף שלום", לבס של ישראל, שהשבטים היו על לבו, וכשנסתלק אהרן הכהן משה רבנו אומר נסתלק "עמוד צלותהון ד"ישראל" שהיה כולו עובר כלל ישראל למעלה מדרך הטבע כמו שמבואר בחז"ל ובמדרשים, זה הביא ענני כבוד, שהמהות של ענני כבוד הוא גילוי שכינה בין הקב"ה לכלל ישראל, ענני כבוד, ומהו הכבוד? שכיבודו שם שמים ברבים.

אין מה להאריך בסיפורים על המידות הטובות של האישה הצדקנית הזאת, ודי לנו במה שראיתי שאמר רבינו בעל דרך אמונה שליט"א על מידת "הסבלנות" שלה, שהרי צריך לדעת שמידת הסבלנות נער יספרם כמה אנשים מסוגלים לעמוד במידה זו, כל המידות הטובות שיש, מי שהולך בהם מזה נבנה מידת הסבלנות, שהוא הכתר של כל המידות, וזה ראו אצלה יום-יום, ראו אצלה את המסילת ישרים בשלמות.

התומר דבורה אומר הקב"ה סובל, מלך עלוב, באותו שעה שאדם חוטא כנגדו הקב"ה משפיע עליו טובו וחסדו, וכך אומר התומר דבורה מה הוא אף אתה, לסבול את השני בממדים עד אין סוף, וזה יש יחידים ממש שעומדים בזה, וזה היה הכוח של המנוחה הצדקנית, זהו גדלות בעצם, לא סתם חסד ומעשים טובים אלא במידה הגדולה הזאת.

אפשר גם כן לומר עליה "עמוד צלותהון דישראל", התחילה וגמרה ובמשך היום כולו הכל בתפילה ובתחנונים עבור הכלל, כל מי שבא במחיצתה, כל מי שידע משהו ורצה דבר בא אליה, והתפילות שלה בקצו רקיעים, עמוד צלותהון דישראל.

"ברכה מצויה בעיסה", זה לא סתם סיפור, צריך להבין מה שמדברים, כולם ידעו להגיד ששם בבית מפרישים חלה, שם יודעים ומלמדים איך מפרישים חלה, המהר"ל מבאר ברכה מצויה בעיסה זה כנגד מצות הפרשת חלה.

ובמשכן גם כן, הרי הרמב"ן אומר בתחילת פרשת שמות שכלל ישראל יצא ממצרים ואחר כך קריעת ים סוף ומתן תורה אך עדין לא היו גאולים, אלא רק כשבנו את המשכן ושכינה עמם אז חזרו למעלת אבותיהם שהיה סוד אלוה על אוהליהם, נתאר לנו את הבית של האבות, שעל הבתים האלה של האבות אומר הרמב"ן שכלל ישראל במדבר על ידי המשכן והשראת השכינה דרגתם הייתה שחזרו למעלת אבותם, אם כן איזה סוד ופלא היה המשכן של האבות, כנראה שכן רוצה הקב"ה שיראה בית בישראל, מעשה אבות סימן לבנים, במשכן היה לחם הפנים, ומבאר הרמב"ן השולחן במשכן הביא ברכה לכל העולם כולו, וכשמקיימים הפרשת חלה במסירות כזו, בהכרח זה הביא ברכה והרבה ברכה לכל העולם כולו.

"והנר דולק מערב שבת לערב שבת זו המנוחה, מנוחה שמאירה בחכמת התורה, הנר הזה שהדליקה בערב שבת היה דלוק כל השבוע כולו, להאיר את הבית, וזה היה כל תורת חייה להאיר את הבית כדי שהכהן הגדול יוכל לשבת וללמוד תורה ולשרת את השם, זה היה הנר הדלוק מערב שבת לערב שבת, זהו הבחינה של מעשה אבות סימן לבנים שהבית היה דומה לגמרי לבתי האבות, והקב"ה יעזור שיימשך האור הגדול הזה.

בפרשת השבוע פרשת וירא "הנה היא באהל" ללמד שצנועה הייתה, זה המעלה הגדולה של האימהות צניעות, אצל רבקה מבארים המפרשים "ותכס" כשראתה את יצחק התכסתה צניעות גדולה הייתה לה, וודאי שמשאת חייה של המנוחה הצדקנית ע"ה חוץ מכל מעלותיה אהבת תורה אהבת הבריות והמידות טובות, הכל היה בשלמות אצלה, אך הצניעות הייתה במעלה גדולה אצלה, ובזה אנו צריכים להתחזק מאד.

המהר"ל אומר שעיקר העולם הבא של האישה זו הצניעות, הכרטיס של אישה להיכנס לעולם הבא זו צניעות, עד כמה שחסר בצניעות הכרטיס פגום, זהו העולם הבא של האישה. וזה הרי בטבע בריאתה שמבואר בחז"ל שכשברא הקב"ה את האישה על כל אבר ואבר שבה ציווה הוי צנוע, ואם אין צניעות זה חורג מהטבע של האישה מטבע בריאתה שהיה בצניעות.

זו הצוואה הגדולה שלה, חז"ל אומרים שנשתלק האדם מן העולם ג' קולות הולכים מסוף העולם ועד סופו, הביאור הוא שהקול הזה הוא כקול הרעם שנברא לפשט עקמומיות שבלב, הקול הזה מעורר הלבבות, אך צריך לדעת במה להתעורר, הקול קורא ואומר לכל אישה ואישה איך בונים ומייסדים בית, בית כזה שהיה בו בחינה של ענן קשור על האוהל וברכה מצויה בעיסה ונר דלוק מערב שבת לערב שבת.

הקול אומר להתחזק ולהתחזק ובפרט בדור שלנו שהיצר משתולל בכל פינה ופינה, וגם במחננו הקדוש, "והיה מחניך קדוש", שח"ו לא יהיה ושב מאחריך, זהו החיזוק שאנו צריכים, ומידת הסבלנות במידות שבין אדם לחברו, ומידת הצניעות, ואם נקיים את הקול הזה בוודאי נזכה במהרה לקול מבשר ואומר, יקיצו וירננו שוכני עפר ותחזינה עינינו בשובך לציון ברחמים!

(נערך ונמסר על ידי הרב נפתלי הירש שליט"א)

הגאון רבי צבי רוטברג שליט"א

ראש ישיבת בית מאיר

בשבועות האחרונים מיום הסתלקותה של הרבנית, דיברו הרבה על המעשים הגדולים שלה ועל הפעילות שלה, אני רוצה לנסות לדבר לא על המעשים, אלא מי הייתה הרבנית, מי היא הייתה, ואולי צריכים להוסיף לא רק מי היא הייתה, אלא מה היא הייתה, זה מה שאני רוצה לנסות לדבר.

הנקודה האחת שכולם ראו הרגישו וחשו וזה היה אולי הכוח העיקרי, והדרגה הכי גבוהה שהרבנית הראתה - הארת פנים, הארת פנים בצורה כזאת מיוחדת במינה, עם הארת פנים לפי דעתי היא זכתה לכל מה שהיא זכתה, גם מה שהיא זכתה להיות אשת חבר של רבינו שליט"א, היה מכוח הארת פנים, אבל כל המהלך היה העניין של הארת פנים.

ננסה להסביר את זה, הארת פנים אפשר לפרש שזה משהו חיצוני, מחייכים יפה, מדברים יפה, והרבה הרבה יותר מזה, אולי כזאת מין הארת פנים גם יש, שהרי בעולם יש הרבה חיצוניות, אבל פה מדברים על פנימיות של הארת פנים, ואת זה ננסה להסביר, כשהקב"ה ברא את האדם שזה היסוד של הבריאה, כתוב בתורה (בראשית א, כז) "ויברא אלוקים את האדם בצלמו", בהגדרה של הציווי כתוב "נעשה אדם בצלמנו", "צלמנו" - על איזה צלם מדברים? צלם אלוקים! "בצלם אלוקים ברא אותו", בן אדם ביסודו הוא צלם אלוקים כפשוטו.

בפרשת נח כתוב איסור רציחה, ואומרת התורה למה אסור לרצוח (שם ט, ו) "כי בצלם אלוקים עשה את האדם", "אדם" כפשוטו הוא צלם אלוקים, כתוב בחומש דברים (כא, כג) "לא תלך נבלתו על העץ", רשע שפסקו לו בבית דין מיתה והרגו אותו בסקילה, צריכים אחר כך לתלות אותו, אבל "לא תלך נבלתו על העץ כי קללת אלוקים תלווי", ופירש"י בשם חז"ל, זלזולו של מלך הוא שאדם עשוי בדמות דיוקנו, מדברים פה על רשע ובכל זאת בדמות דיוקנו של הקב"ה. ולא מספיק להם לחז"ל מה שאמרו שהוא בדמות דיוקנו של הקב"ה, אלא באים חז"ל ואומרים (סנהדרין מו, ב) משל לשני אחים תאומים! האדם הוא תאום עם הקב"ה! שהיו דומים זה לזה, אחד נעשה מלך, ואחד נכנס לליסטיות ונתלה, כל הרואה אותו אומר המלך תלוי, לכן צריך להוריד אותו מן העץ, משום שצלם אלוקים זה כפשוטו, וזה הבריאה של האדם.

מה מתחייב מהצלם אלוקים הזה? יש ממנו חיוב הוי דומה לו, "מה הוא רחום אף אתה רחום", ולשון הגמרא בשבת (קלג, ב) הוא "אף אתה היה רחום", לא כתוב תעשה רחמנות, תנהג ברחמנות, "אף אתה היה רחום". מזה שבן אדם הוא בצלם אלוקים הוא יכול להיות רחום, "מה הוא רחום אף אתה היה רחום". ועוד אמרו שם שאבא שאול דורש את זה מפסוק אחר, "זה קלי ואנוהו", "מה הוא רחום אף אתה היה רחום" נלמד מ"זה קלי ואנוהו", מסביר רש"י, איפה זה כתוב ב"זה קלי ואנוהו", אנוהו לשון אני והוא, אני עם הקב"ה, אני והוא, היה רחום ממש כמו הקב"ה, אעשה עצמי כמותו להידבק בדרכיו, "כמותו" איך בן אדם יכול להיות כמותו, איך יש מציאות שבן אדם יהיה כמותו של הקב"ה, אני והוא, זה צלם אלוקים.

אולי צריכים להוסיף עוד משהו, כולם יודעים, רבי עקיבא אומר "ואהבת לרעך כמוך זה כלל גדול בתורה", מה זה ואהבת לרעך כמוך? גם החבר שלך הוא בצלם אלוקים. אבל בחז"ל כתוב את זה יותר מפורש בירושלמי בנדרים (פרק ט') על המימרא הזאת של רבי עקיבא ואהבת לרעך כמוך זה כלל גדול בתורה, אומר בן עזאי "זה ספר תולדות אדם" זה כלל גדול מזה, מה הכלל הגדול שיש בזה ספר תולדות אדם? זה ההמשך של הפסוק "כי בדמות אלוקים עשה אותו", האדם נברא בצלם אלוקים, אתה חושב שאתה מכבד את החבר שלך כמוך, הוא חבר ואני חבר

שנינו חברים, אבל האמת היא שזה כבוד שמים, לכבד את השני ולהרגיש את השני זה כבוד שמים, זה יותר גדול מ"ואהבת לרעך כמוך", זה צלם אלוקים ממש, "זה ספר תולדות אדם כי בצלם אלוקים עשה אותו", זה הפשט שכביכול אתה ממש מכבד עכשיו את הקב"ה. יש לשון בגמרא (סנהדרין נח, ב) שאחד שנותן מכה לחברו כאילו סוטר לועו של שכניה, הבאתי כמה דוגמאות מה הפשט "בצלם אלוקים", שזה כפשוטו ממש.

מתי אדם מתחבר לצלם אלוקים שלו? כתוב במשנה באבות (ג, יד) "חביב אדם שנברא בצלם חיבה יתרה נודעת לו שנברא בצלם" ה"חיבה יתרה נודעת לו", אדם צריך לדעת את זה, בן אדם מסתובב ולא יודע בכלל שהוא צלם אלוקים, זה לא מחייב אותו, ולא מדבר אליו בכלל, והוא לא יודע איך זה בכלל, זו ידיעה שחייבים לדעת אותה, ואנשים שזכו לדעת את הידיעה הזאת של "בצלם אלוקים" הם נראים באמת אחרת, ה"חיבה יתרה נודעת לו", אנחנו צריכים לדעת את זה. במשנה באבות, שם מובא הפסוק "כי בצלם אלוקים עשה את האדם", זה הפסוק בפרשת נח, בגלל שבבראשית כתוב שהקב"ה אמר שהוא עושה את האדם בצלם אלוקים, אבל בפרשת נח נאמר ציווי בפועל "שופך דם אדם באדם דמו ישפך כי בצלם אלוקים", מצווים עליך תתנהג כמו שצריך להתנהג עם צלם אלוקים, זה ה"חיבה יתרה נודעת לו", הקב"ה אמר בבריאה שהוא בורא אדם בצלם אלוקים, אבל פה הוא הודיע לו את זה שהוא בצלם אלוקים.

כיצד רואים את הצלם אלוקים? אני אומר את זה בגלל שאני מדבר עכשיו על הרבנית ע"ה, הרי מי לא הכיר אותה, ועל זה אני רוצה לדבר, ואני חושב שכולם יסכימו עם מה שאני עכשיו אומר, לא רק שישכחו, זה המציאות מה שהיא הייתה, הרמח"ל בדעת תבונות אומר, שיש דבר ששם רואים את הצלם אלוקים, כל מי שעומד ליד הצלם אלוקים הזה רואה אותו, הרמח"ל קורא לדבר הזה "זיו הפנים", יש אדם שניגשים אליו ורואים תמיד זיו פנים.

והרמח"ל מתאר את זה, שכשאתה מסתכל על האדם אתה רואה את המחשבות של האדם הזה, איפה האדם הזה עכשיו נמצא, אמנם מי זה יודע מחשבות אדם, אבל בזיו הפנים אפשר לדעת, כך אומר הרמח"ל, יש פנים שוחקות ומסבירות שתמיד מחייכות, זה זיו הפנים, ויש לפעמים פנים זועפות, אומר הרמח"ל כולם עדיהם המה של המחשבות הנסתרות בקירות הלב, ועוד הוא אומר מה זה זיו הפנים, לגוף אין זיו הפנים רק לגוף שמחובר חיבור גמור לנשמה, ואז הנשמה מאירה דרך הגוף, אומר הרמח"ל, לנשמה אין זיו, לגוף בפני עצמו פשיטא שאין זיו, אבל הוא הדבר הנולד מחיבור הנשמה והגוף ביחד ולא דבר ריק הוא העניין הזה, זו היא המציאות.

מי שהסתכל על הרבנית עליה השלום, מישוהו פעם ראה אותה עם פנים שאינם שוחקות? אני לא מדבר על פנים זועפות, חס ושלום, מישוהו ראה אצלה פעם פנים שאינם שוחקות? מישוהו פעם ראה פנים שאינם מסבירות? לא היה דבר כזה! מדוע לא היה דבר כזה? כי זה היה צלם אלוקים, בגלל שמדובר פה בגוף שהיה כל כולו מחובר לנשמה, מי שראה את זיו הפנים הזה ידע שכאן הנשמה מקרינה דרך הגוף, זה מה שאומר הרמח"ל שזהו "בצלם אלוקים עשה את האדם".

אני רוצה להוסיף עוד דבר שהרמח"ל שאומר, הנה מה הפשט שיש לאדם זיו הפנים והארת פנים, הרמח"ל כותב כאן שאדם שיש לו הארת פנים, זה בגלל שהקב"ה מאיר את פניו אליו, כי הנבראים הגסים העכורים לא נבראו אלא בהסתר פנים, כי לא האיר להם פני קדשו, הרוחניים הנכבדים ברואים בהארת פנים, הם נבראו עם הארת פנים, על פי יסודות אלה נעשה חיבור זה של הגוף והנשמה, כל אדם נברא עם גוף ונשמה, אבל צריכים הארת פנים מיוחדת של הקב"ה לחבר בין הגוף לנשמה, ולא כולם זוכים לזה, יש אנשים כאלה שיש אליהם הארת פנים "באור פניך נתת לנו", יש מושג של אור פניך של הקב"ה, הנשמה כל עניינה זה הארת פנים, וכשאדם מחבר את הנשמה עם הגוף אז הוא המתקן והנתקן כך קורא לו הרמח"ל.

עוד משפט קטן אחד אני רוצה להקריא מהרמח"ל, מתי אדם זוכה לזה? בהיות האדם משליט את נשמתו, שאדם משליט את הנשמה על הגוף, אז הקב"ה יאיר פניו אליו, וכל מילה שאני אומר

מתאים לרבנית "הקב"ה יאיר פניו אליו, יעלהו לעילוי גדול, להיות כאחד מן השרפים, כי גדולים צדיקים יותר ממלאכי השרת, וכמו שהיה לדור דעה על הר סיני, כמו שיהיה לעתיד לבא, אשפוך רוחי על כל בשר" אלו דברי הרמח"ל, זה הפשט "צלם אלוקים" וזה לא שני דברים אלא דבר אחד.

אני רק רוצה להוסיף עוד רמב"ן אחד שהוא על אותו יסוד, הרמב"ן קורא לזה על דרך האמת, סוד גדול, אבל יש בזה גם פשט, כתוב בפרשת שמות כשהקב"ה עמד להוציא את כלל ישראל ממצרים נאמר בתורה (שמות ב, כה) "וירא אלוקים את בני ישראל וידע אלוקים", אומר הרמב"ן "על דרך האמת יש בפסוק הזה סוד גדול מסתרי התורה, לומר כי עלה עניינם למאור פניו וקרב אותם אל הדעת", ביציאת מצרים הקב"ה העלה אותם למאור פניו, ואמרנו מקודם שמאור פניו היינו שכן אדם יכול על ידי הפעולות שלו להגיע למאור פניו של הקב"ה, כשהוא מחבר את שני הדברים האלה יחד זה החיבה יתרה של צלם אלוקים.

הרבנית ע"ה זכתה לזיו קלסתר פנים, מה הסוד של זה - "צלם אלוקים", הסוד של זה הוא החיבור של הגוף והנשמה, הנשמה האירה דרך הפנים, זה היה החיבור הגדול, ואנחנו ראינו דמות של אשה של "מה הוא רחום אף אתה היה רחום מה הוא חנון אף אתה היה חנון", לא שהיא עשתה חנון והיא עשתה רחמים, היא הייתה כזו! אמרתי שעכשיו כולם מדברים על מעשים, אני לא מדבר על מעשים, אלא אני מדבר מה היא הייתה, זה מה שהיא הייתה "צלם אלוקים", "זיו קלסתר פנים", באופן המופלא ביותר.

כיצד נמשכו אחריה אלפי נשים ודבקו בה, מאיפה זה בא, הרי לגוף אי אפשר להתחבר, מגוף בורחים, גוף זה הסתר פנים, רק להארת פנים אדם יכול להתחבר, זו הנשמה המאירה דרך הגוף, זה מה שהיא נתנה, זה מה שהיא הראתה, "חיבה יתירה נודעת לו", אפשר לומר עוד פשט "נודעת לו", שיש אנשים שרואים עליהם את הצלם אלוקים, זה נודע, מסתכלים עליהם ורואים את זה, "נודעת לו" - לכולנו מי שרק ראה אותה, מי שרק הכיר אותה, וזה מחיבור הגוף לנפש.

אני חושב שצריך להוסיף פה עוד משהו אחד, והוא דבר פשוט וברור, לחבר גוף לנפש אפשר רק עם תורה, בלי תורה אי אפשר לעשות את זה, ולא רק עם תורה, רק עם עמל התורה, יש הרבה סוגים של לימוד התורה, אבל זה עדיין לא מחבר את הגוף לנפש, אולי זה עושה משהו, אבל את ה"נודעת לו" ודאי שאין שם, רק עמל התורה מחבר גוף ונפש, החלק של הרבנית בחיבור לתורה, בלגדל, לא מתאים להגיד לגדל את רבינו, אבל לגדל את כל הסביבה של הבית, ואת כל הבית כולו לבית של תורה, אבל לא סתם תורה אלא עמל התורה.

בגמרא כתוב (ברכות יז, א) נשים במאי זכיין, הנשים זוכות בזכות התורה כשהן נותנות לבעליהן ללמוד, ומחכות לבעל עד שיחזור מבית המדרש, תמיד חשבת, מה עם עמל התורה, האם את זה יש גם לאשה, באמת אני לא יודע, אבל אני רוצה לומר לכם, אני הייתי שם בבית בשנים שהיו צריכים לגדל ילדים, לא היה קל, מאד קשה לגדל, כמו שקשה לכל אמא, והכל הכל לקחת על עצמה, בלי שום סיוע, משום צד, ומשום דבר, זה עמל התורה, זה לא רק לאפשר ללמוד תורה, זה לא רק לתת ללמוד תורה, זה לא רק להתחבר לתורה, זה עמל התורה, אני מקווה שרבינו מסכים עם מה שאני אומר עכשיו, זה עמל התורה ממש.

זה מה שהיא הייתה, "זיו קלסתר פנים", החיבור של הגוף עם הנשמה על ידי תורה, אמנם מידות טובות יש בטבע, מידות טובות מגיעות מהאבות, מאבות אבותיה, מהדורות הקודמים, אין שום ספק שיש, אבל אנחנו יודעים שאפשר גם לקלקל את זה, ואנחנו יודעים שאפשר גם להישאר עם זה בינוני, היא יצרה את זה, היא עשתה את זה, היא חיברה את זה. נשיאה מוחלטת בחלק של עמל התורה שאני חושב שנוקף אליה, לא סיוע לתורה, לא להחזיק תורה, או כל מיני משפטים שאפשר לומר, אלא "עמל התורה ממש".

אני רוצה לומר דבר במאמר המוסגר, היום אנחנו עומדים במצב שרודפים את התורה, רדיפת התורה הייתה בכל הדורות, תמיד רדפו תורה וניסו לשבור את התורה, ניסו להחריב את התורה, והיום יש צורה של "הבה נתחכמה לו" להחריב תורה, לקחת ולהוציא את בני התורה לדבר שקוראים לזה היום - אולי לא מתאים להגיד את זה פה במעמד קדוש כזה - "שוק העבודה" רחמנא לצלן, זה הסתה! הדבר הזה יצא כבר מזמן מגדר שכנוע, והפך להיות מסית ומדיח ממש, בצורות ובאופנים שהציבור כאן ודאי לא יודע אבל ישנם אנשים שיודעים, הסתה גמורה לעקור בני תורה מבית המדרש, זה היום הנוסח החדש, הנוסח הכי מסוכן.

לפי דעתי יש ביד הנשים לעמוד בפרץ, כל אשה שהיה לה איזה מגע עם הרבנית, שתדע שהרבנית הייתה זאת שחיברה את התורה והעמידה את התורה בעם ישראל עם עמל התורה, כל אחת ואחת שהיה לה איזה קשר איתה, יכולה צריכה וחייבת לפעול בעניין הזה, שהבית שלה יישאר מקום תורה, שבבית שלה יישאר לימוד התורה, ומקום שמגדל בן תורה.

כל המעשים שדיברו על הרבנית הם תוצאה מהארת פנים, והארת פנים זה צלם אלוקים, זיו הפנים הוא החיבור של הגוף והנשמה, אין ספק ששם בשמים אותה הארת פנים שהייתה פה לכולם למי שבא איתה במגע, אי"ה תקרין על כל המשפחה, ועל הידידים, על המכרים, ועל כלל ישראל, היא תקרין מלמעלה בסייעתא דשמיא את הארת הפנים שלה, ואנחנו צריכים את זה, אנחנו נמצאים בהסתר פנים עצום, ואנחנו זקוקים להארת הפנים הזאת של הרבנית, ושם למעלה היכן שהיא יושבת בגנוזי מרומים, היא תאיר פניה על כולנו כאן בעולם, ונזכה במהרה לקץ הימין בביאת משיח צדקנו במהרה בימינו אמן.

(נאמר בעצרת המרכזית ככלות השבעה ונערך מהקלטה על ידי אחד השומעים)

באחד הימים הגיע לביתה אברך בן תורה עם אימו המבוגרת שרצתה להתייעץ עם הרבנית ע"ה, ומכיוון שהיו במקום נשים רבות התארך הזמן, ושמעה הרבנית כי אותו אברך אומר לאימו: 'כבר נעשה מאוחר, נלך עכשיו ונשוב בפעם אחרת', מיד אמרה לו הרבנית ע"ה למה תלכו? כבר אתפנה אליכם, ואמר לה האברך שהוא צריך ללכת לכולל ללמוד, ומכיוון שהוא צריך להחזיר את אימו לביתה אינו יכול לחכות יותר, לשמע הדברים ענתה הרבנית ואמרה לו: 'אתה יכול ללכת לכולל ואני כבר אדאג להחזיר את אימך לביתה', ואכן כך היה, שהיא שאלה את האברך לכתובת בית אימו, ומיד דאגה שיהיה מי שיחזיר אותה לביתה, כך סייעה לאותו אברך שלא יבטל מלימוד התורה, וגם לאותה אישה מבוגרת שלא תצטרך לטרוח בשנית.

הגאון רבי שמואל יעקב בורנשטיין שליט"א

ראש ישיבת קרית מלך

א. בעמדנו בהספדה של האשה הגדולה והדגולה עולים בפנינו שני פסוקים בספר משלי, האחד: "חכמות נשים בנתה ביתה" (יד א), והשני: "פיה פתחה בחכמה ותורת חסד על לשונה" (לא כו). קרא ד"חכמות נשים בנתה ביתה", דרשו ז"ל: זו יוכבד שהעמידה שלשה צדיקים, ושלשתן נעשו פרנסים (מדרש משלי שם), היינו מבחינת הבנים. וכן אז"ל בתנא דבי אליהו רבה פ"ט "כך אמרו על דבורה אשת ברק ועל כיוצא בה הוא אומר חכמות נשים בנתה ביתה", והיינו מבחינת בעלה. ועד"ז אמרו בתנחומא קרח י' על און בן פלת. הרבנית הגדולה והדגולה צדקת יסוד עולם בנתה את ביתה הגדול והקדוש, את המשכן לה' מקדש מעט בית רבינו שבארץ ישראל, בחכמה בדעת ובתבונה. חכמות נשים בנתה ביתה. ו"פיה פתחה בחכמה ותורת חסד על לשונה", כאשר נתבונן ויתבאר בס"ד.

ב. הרבנית הגדולה ע"ה מילאה את התפקיד הגדול לקיים ולבנות את הבית הגדול והקדוש שעניי כל ישראל נשואות אליו בתכלית השלימות, הכל בעשר אצבעותיה, בלי ויתור כל שהוא. גם בימי חולשה ומחלה לא ויתרה. לעשות הכל בעצמה במו ידיה בזריזות והתעוררות יתירה בעמל ויגיעה. נתקיים בה כפשוטו: "צופיה הליכות ביתה ולחם עצלות לא תאכל". והנה כתיב (שמות לט לג): "ויביאו את המשכן אל משה את האהל ואת כל כליו קרסיו קרשיו בריחו ועמדי ואדניו", וברש"י: "ויביאו את המשכן וגו' שלא היו יכולין להקימו ולפי שלא עשה משה שום מלאכה במשכן הניח לו הקדוש ברוך הוא הקמתו שלא היה יכול להקימו שום אדם מחמת כובד הקרשים שאין כח באדם לזקפן ומשה העמידו אמר משה לפני הקדוש ברוך הוא איך אפשר הקמתו על ידי אדם אמר לו עסוק אתה בידך נראה כמקימו והוא נזקף וקם מאליו וזהו שנאמר הוקם המשכן הוקם מאליו מדרש רבי תנחומא", והנה עיין במדרש תנחומא פקודי פרק י"א: "ולמה לא היו יכולין להעמידו אלא שהיה משה מיצר על שלא נשתתף הוא עמהן במלאכת המשכן כיצד הנדבה נתנה על ידי ישראל והמלאכה נעשית ע"י בצלאל ואהליאב וחכמי לב ולפי שהיה משה מיצר העלים הקב"ה מהם ולא היו יכולין להעמידו כיון שהטיחו פניהם מכל מקום ולא היו יכולין להעמידו נכנסו כל ישראל אצל משה אמרו משה רבינו כל מה שאמרת לנו עשינו וכל מה שצויתנו ליתן ולהוציא נתנו הכל והרי כל המלאכה לפניך שמא חסרנו שום דבר או ויתרנו על כל מה שאמרת לנו ראה הכל לפניך והיו מראין לו כל דבר ודבר שנא' ויביאו את המשכן אל משה וגו' וכתוב וירא משה את כל המלאכה וגו' אמרו לו לא כך וכך אמרת לנו לעשות אמר להם הן וכן על כל דבר ודבר אמרו לו ואם כן למה אינו עומד שהרי כבר נצטערו בצלאל ואהליאב וכל חכמי לב להעמידו ולא היו יכולין והיה משה מיצר על דבר זה עד שאמר לו הקב"ה למשה לפי שהיית מיצר שלא היה לך עשייה ולא חלק במלאכת המשכן לפיכך לא יכלו אותן חכמים להעמידו בשבילך כדי שידעו כל ישראל שאם על ידך אינו עומד שוב אינו עומד לעולם ואיני כותב לו הקמה אלא על ידך שנאמר ויקם משה את המשכן וכן הוא אומר וידבר ה' אל משה ביום החדש הראשון באחד לחדש תקים את משכן אהל מועד אמר משה רבש"ע איני יודע להעמידו אמר ליה עסוק בידך ואתה מראה להעמידו והוא עומד מאליו ואני כותב עליך שאתה הקימותו שנאמר ויהי בחדש הראשון בשנה השנית באחד לחדש הוקם המשכן ומי העמידו משה שנאמר ויקם משה את המשכן אמר רבי חייא בר יוסף כל שבעת ימי המלואים היה משה מפרקו ומעמידו ב' פעמים בכל יום שנאמר תקים הוקם". והיינו כדאי' במדרש (שמות רבה פרשה מ פיסקא ב): "ד"א קראתי בשם בצלאל אין כתיב כאן אלא ראה קראתי אתה מוצא כשעלה משה למרום הראה לו הקב"ה כל כלי המשכן ואמר לו כך וכך עשה ועשית מנורת שלחן ועשית מזבח כך כל מעשה המשכן בא משה לירד סבור שהוא עושה אותו קרא לו הקב"ה א"ל משה מלך עשיתך אין דרך המלך לעשות דבר אלא

גוזר ואחרים עושים אף אתה אין לך רשות לעשות דבר אלא אמור להם והם עושין ולא אמר לו למי יאמר אמר משה למי אומר אמר לו אני מראה לך ומה עשה הקב"ה הביא לו ספרו של אדה"ר והראה לו כל הדורות שהן עתידין לעמוד מבראשית עד תחיית המתים דור ודור ומלכיו דור ודור ומנהיגיו דור ודור ונביאיו אמר לו כל אחד ואחד התקנתיו מאותה שעה וכן בצלאל מאותה שעה התקנתיו הוי ראה קראתי בשם בצלאל", והנה תמוה מד' המדרש רבה במדבר פרשה י"ב פסקה ט': "משכן מנין שכן את מוצא שהיה משה מחזר על האומנין בכל יום ובכל שעה ללמדם כיצד יעשו את המלאכה שלא יטעו בה לפי שאמר לו הקב"ה וראה ועשה כתבניתם וגו' ולכך כתיב על כל דבר ודבר כאשר צוה ה' את משה שלא היה זז מעל גביהם", אכן רואים כח העמלות בפועל בעשר אצבעות, ואף שהכל נעשה על פיו ומ"מ לא די היה לו בזה, וביקש לעשות בעשר אצבעותיו ולפיכך נתנה לו הקמתו, ואף שהוקם מ"מ עשה מה שביכולתו. כך נתנה את המשכן לא נספקה לעמוד על עושי המלאכה שיעשו כראוי אלא הכל בעצמה בלא ויתור, והיינו דרך כך הוקם המשכן.

ג. אכן גם מפעל החסד בכל ימיה שהיה באופן שאין לשער ואין לתאר. לעזור ולסייע בלא גבול לקרובים ורחוקים. וגם כן בעשר אצבעותיה. לשמח ולהחיות רוח שפלים ולב נדכאים להשיב רבים מעון סייע ופעל לבנין הבית הגדול.

כתיב (בראשית יג-טז): "בעצם היום הזה בא נח ושם וחם ויפת בני נח ואשת נח ושלשת נשי בניו אתם אל התבה. המה וכל החיה למינה וכל הבהמה למינה וכל הרמש הרמש על הארץ למינהו וכל העוף למינהו כל צפור כל כנף. ויבאו אל נח אל התבה שנים שנים מכל הבשר אשר בו רוח חיים. והבאים זכר ונקבה מכל בשר באו כאשר צוה אתו אלקים ויסגור ה' בעדו", הנה כל פסוק י"ד נראה כקרא יתירא, דהא כתיב אח"כ ויבאו אל נח אל התבה שנים שנים מכל הבשר אשר בו רוח חיים, והבאים זכר ונקבה מכל בשר באו. וביחוד תיבת "המה" היא שפת יתר דהא כתיב קודם בעצם היום הזה בא נח ושם וחם ויפת בני נח ואשת נח ושלשת נשי בניו אתם אל התבה. ואשר ראה בזה בס"ד ביאור מכוון מאד בחסדי השי"ת, על פי מה דאי' בילקוט שמעוני תהלים פרק ל"ז (המשך רמז תשכ"ח) "אלמלא שקנא אברהם לא היה קונה שמים וארץ, אימתי קנא כשאמר למלכי צדק כיצד יצאתם מן התבה אמר לו בצדקה שעשינו שם אמר לו ומה צדקה עשיתם בתבה וכי עניינים היו שם והלא לא היו שם אלא נח ובניו ועם מי הייתם עושין צדקה, אמר לו עם הבהמה וחיה ועוף לא היינו יושנים אלא נותנין היינו לפני זה ולפני זה, אותה שעה אמר אברהם ומה אלו אלולי שעשו צדקה עם בהמה וחיה ועוף לא היו יוצאין, וכיון שעשו צדקה יצאו, אני אם אעשה בבני אדם שהם בצלמו של הקב"ה על אחת כמה וכמה, אותה שעה ויטע אשל בבאר שבע אכילה שתיה לוי"ה", והנה צ"ב מה דהשאלה היתה "כיצד יצאתם מן התבה" והלא השאלה צריכה להיות באיזה זכות נצלתם מן התיבה. אכן כבר נתבאר דהתיבה לא היתה במהלכי הבריאה רק עולם בפ"ע, ועכשיו כשיצאו נצרכו להתחיל עולם חדש, ואמנם ישנה מצוה חדשה של פו"ר וברכה חדשה של פו"ר (עיין בראשית ט א ושם ז), וכל בני אדם קרויים הם בני נח, ועי"ז היתה השאלה כיצד יצאתם מן התבה. וכן מבואר בדבריהם ז"ל דנח התפלל על היציאה מן התיבה, כדאי' במדרש תנחומא בראשית פרק יא: "ד"א צא מן התבה אמר דוד הוציאה ממסגר נפשי (תהלים קמא) כשהיה נח בתיבה היה מתפלל תמיד הוציאה ממסגר נפשי שנא' (שם לב) על זאת יתפלל כל חסיד אליך לעת מצוא רק לשטף מים רבים אליו לא יגיעו", וכן בפרקי דרבי אליעזר פרק כג ר"ר צדוק אומר י"ב חדש היו כל הבריות בתיבה והיה נח מתפלל לפני ה' ואומר רבון כל העולמים הוציאני ממסגר הזה כי עייפה נפשי מריח אריות בי יכתירו לך צדיקים כתר מלכיות כי הוצאתני מן המסגר הזה שני הוציאה ממסגר נפשי". ועיין רש"י (להלן ח' א'): ויזכור א' "זה השם מדת הדין הוא ונהפכה למדת רחמים ע"י תפלת הצדיקים ורשעתן של רשעים הופכת מדת רחמים למדת הדין שנאמר (בראשית ו') וירא ה' כי רבה רעת האדם וגו' ויאמר ה' אמתה והוא שם מדת רחמים". ועיין רמב"ן (להלן ח' א') "ויזכור אלקים את נח ואת כל החיה ואת כל הבהמה הזכירה בנח מפני שהיה צדיק תמים וכתר לו ברית להצילו ונח יכלול זרעו אשר

אתו שם, ולא הזכירם כי בזכותו ניצולו, אבל הזכירה שאמר בחיה ובבהמה אינה בזכות, שאין בבעלי נפש זכות או חובה זולתי באדם לבדו, אבל הזכירה בהם כי זכר את דבר קדשו שאמר והיה העולם, והרצון אשר לו בבריאת העולם עלה לפניו ורצה בקיום העולם במיניו אשר ברא בו, והנה ראה עתה להוציאם שלא יכלו בתיבה ולא הזכיר העוף והשרץ, כי זכירת החיה שוה עמהם, ויגיד עליו רעו". והתשובה היא "בצדקה שעשינו שם אמר לו ומה צדקה עשיתם בתיבה וכי עניים היו שם והלא לא היו שם אלא נח ובניו ועם מי הייתם עושין צדקה, אמר לו עם הבהמה וחיה ועוף לא היינו ישנים אלא נותנין היינו לפני זה ולפני זה", כי עולם חסד יבנה, וההתחלה של הבריאה היא בחסדו של הקב"ה, אבל כאן נצרכה הנהגת חסד מצד הנבראים שיזכו לבנות עולם חדש, וזה על ידי המסירות הגדולה לדאוג ולפרנס את כל הברואים והיצורים שהיו בתיבה, שבזה היו עסוקים כל י"ב חדשי היותם בתיבה. ועיין סנהדרין דף ק"ח ע"ב "אמר רב חנא בר ביזנא אמר ליה אליעזר לשם רבא כתיב למשפחותיהם יצאו מן התיבה אתון היכן הויתון אמרו ליה צער גדול היה לנו בתיבה בריה שדרכה להאכילה ביום האכלנוה ביום שדרכה להאכילה בלילה האכלנוה בלילה האי זקיתא לא הוה ידע אבא מה אכלה יומא חד הוה יתיב וקא פאלי רמונא נפל תולעתא מינה אכלה מיכן ואילך הוה גביל לה חזירא כי מתלע אכלה אריא אישתא זינתיה דאמר רב לא בציר משיתא ולא טפי מתריסר זינא אישתא אורשינה אשכחינה אבא דגני בספנא דתיבותא אמר ליה לא בעית מזוני אמר ליה חזיתך דהות טרידא אמינא לא אצערך אמר ליה יהא רעוא דלא תמות שנאמר ואומר עם קני אגוע וכחול ארבה ימים", והרי לנו עד כמה היתה נתונה דעתו ודאגתו של נח אף עבור אחד מן היצורים. ולפי"ז נמצא דמציאות המינים והסוגים של כל הבע"ח נתנה אפשרות לעשות את הצדקה הגדולה שהיו עסוקים בה יומם ולילה לזון ולפרנס ולהשפיע לכל בעל חי כפי צרכו [ועיין רש"י (ז' כ"ג) גבי הארי וידוע דזהו תפקידו וע"כ נענש כ"כ על האחרור], ודבר זה היה לצרכי האנשים באי התיבה שיהיה להם יסוד לבנין העולם מחדש, עולם חסד יבנה. ומעתה י"ל דזהו פירושא דקרא: "בעצם היום הזה בא נח ושם וחס ויפת בני נח ואשת נח ושלשת נשי בניו אתם אל התבה. המה וכל החיה למינה וכל הבהמה למינה וכל הרמש הרמש על הארץ למינה וכל העוף למינהו כל צפור כל כנף", דהמה ר"ל שלא באו לבדם אלא שהיה עמהם "כל החיה למינה וכל הבהמה למינה וכל הרמש הרמש על הארץ למינהו וכל העוף למינהו כל צפור כל כנף", והיינו דפסוק זה אינו עוסק בהצלת הבע"ח מצד קיום המין, והבהמות הטהורות להקרבת קרבנות, אלא לענין הצלת נח ובניו ונשותיהם גופא. דכדי שתהיה התיבה יסוד לבנין עולם חדש בעיני כל סוגי בע"ח "למינהו". ולכן פרטה התורה את כל הסוגים, כדי שתהיה נתינת דעת ונפש ודאגה יתירה לכל מין לפי ענינו וצרכיו. והקדימה "המה", כלומר שהכל הוא לצורך בני האדם כנ"ל, ואח"כ באו הפסוקים ט"ו-ט"ז לענין הצלת בע"ח משום קיום המין. והוא א"ש היטב עד מאד בעזה"י. מסירות עצומה כזו לכל אשר בשם ישראל יכונה סייעה להקים את הבית הגדול הזה.

ד. המשכן נבנה ע"י הארזים שנטע יעקב. ויעש את הקרשים. יעקב עמוד אמת ועמוד התורה. אבל הברית התיכון (שמות לו לג): "ויעש את הברית התיכון לברח בתוך הקרשים מן הקצה אל הקצה", שהקיף והחזיק את כל המשכן היה כדאי בת"י "ועבד ית נגרא מצינא לשלבשא בנו לוחיא מן סייפי לסייפי מן אילנא דנציב אברהם אבונן בבירא דשבע וצלי תמן בשום מימרא דה' אלקה עלמא", והיינו מה דכתיב (בראשית כא לג): "ויטע אשל בבאר שבע ויקרא שם בשם ה' א-לקי עולם", ואז"ל בגמ' (סוטה י' א' ב'): "ויקרא שם בשם ה' א-ל עולם אמר ריש לקיש אל תיקרי ויקרא אלא ויקריא מלמד שהקריא אברהם אבינו לשמו של הקדוש ברוך הוא בפה כל עובר ושב כיצד לאחר שאכלו ושתו עמדו לברכו אמר להם וכי משלי אכלתם משל אלהי עולם אכלתם הודו ושבתו וברכו למי שאמר והיה העולם", היינו הקראת שם שמים בפי כל בריה והשרשת אמונת אומן אמונת השי"ת בלבבות הנובעת ובאה עם עבודת החסד והשפעת טובה וברכה לבני אדם, הוא הוא הברית התיכון אשר כל המשכן יכון עליו. ומצינו בגמ' ב"מ דף פ"ה ע"ב "אמר ליה רבי חייא לרבי חנינא בהדי דידי קא מינצית דעבדי לתורה דלא תשתכח מישאל מאי עבידנא אזלינא ושדינא כיתנא וגדילנא נישבי וציידנא טבי ומאכילנא בשרייהו ליתמי ואריכנא מגילתא וכתבנא

חמשה חומשי וסליקנא למתא ומקרינא חמשה ינוקי בחמשה חומשי ומתנינא שיתא ינוקי שיתא סדרי ואמרנא להו עד דהדרנא ואתינא אקרו אהדדי ואתנו אהדדי ועבדי לה לתורה דלא תשתכח מישראל היינו דאמר רבי כמה גדולים מעשי חייא", וכבר עמדו דחזינן הכא תרתי, חדא דלהעמיד בנין רוחני לדורות נצרך ר"ח לעשות הכל בעצמו, ותו להשריש מעשה חסד ומאכילנא בשרייהו ליתמי. הרבנית ע"ה היתה בבחינת הברית התיכון של משכן ה' של עמוד התורה והאמת.

ה. נהנו ממנה עצה ותושיה. בבחינת כלבא שבוע, דמי שהיה רעב לאו דוקא לחם, אלא לעידוד ולנימה, לחיזוק ולחיות, למילה טובה, והנה דבר זה אמור על העוסק בתורה לשמה, זו היא מסגולות התורה. אכן אמרו ז"ל בדף י"ז ע"א נשים במאי זכיין באקרוי בנייהו בבי כנישתא ונטרין לגוברייהו עד דאתו מבי רבנן. ועיין בספר יערות דבש חלק ראשון - דרוש א: "ונאמר בקרא [איוב מא, כה] אין בעפר משלו, כי א"א לעמוד לפניו, והוא מלך על כל בני שחץ, והם ההולכים בקרי בעו"ה. ולכך צריך עזר מן השמים לנצחו וללחום עמו מלחמת מצוה, והיא התורה המסייעתו בהלחמו ביום קרב לעמוד נגד יצה"ר ולנצחו, ונאמר [קהלת ט, טו] ומלט את העיר בחכמתו, היא חכמת התורה. אבל מי שהוא נעדר מהתורה, קשה לו לעמוד נגד יצה"ר המלך הגדול ולנצחו, ומי שאין בידו חרב וחנית, איך ילחם עם איש גבור מלחמה. וידוע בלשון תלמוד זוכה לשון נצחון, כמאמרם בהא זכיתי לבני מערבא, וכחנה טובא בש"ס. וזהו שאלת הגמ' נשים במה זכיין, ר"ל במה מנצחים ליצה"ר, כי אין לנצח ליצה"ר רק בתורה, ונשים לאו בני תורה נינהו, א"כ במה מנצחים ליצה"ר, וע"ז משנ', הואיל ועל ידם נלמד, כי מסייעים לגבריהו ללמוד, והן יושבות ומתענגות בעבורם, וכן מדריכים בניהם לתורה, הרי כאילו הן לומדות התורה, ואף בזו התורה מסייעתם ללחום עם היצה"ר כאלו הן לומדות התורה", חזינן דאשת חבר ואשר נותנת נפשה לגידול בניה לתורה, יש כל הסגולות והמעלות שזוכים ע"י התורה.

ו. חזינן ברות (א טז-יח): "ותאמר רות אל תפגעי בי לעזבך לשוב מאחריך כי אל אשר תלכי אלך ובאשר תליני אלין עמך עמי ואלהיך אלהי. באשר תמותי אמות ושם אקבר כה יעשה ה' לי וכה יסיף כי המות יפריד ביני ובינך. ותרא כי מתאמצת היא ללכת אתה ותחדל לדבר אליה", ועיין יבמות דף מ"ז ע"ב "אמר רבי אלעזר מאי קראה דכתיב ותרא כי מתאמצת היא ללכת אתה ותחדל לדבר אליה אמרה לה אסיר לך תחום שבת באשר תלכי אלך אסיר לך יחוד באשר תליני אלין מפקדינן שש מאות וי"ג מצות עמך עמי אסיר לך עבודת כוכבים ואלהיך אלהי ארבע מיתות נמסרו לב"ד באשר תמותי אמות ב' קברים נמסרו לב"ד ושם אקבר מיד ותרא כי מתאמצת היא וגו'", לפי פשוטו אל תפגעי בי לעזבך לעזוב את נעמי ולפי מדרשו קבלת גרים. כי הכלי של גירותה של רות הוא מסירותה לנעמי, וכדאי' במדרש משלי פרשה ל"א, רבות בנות עשו חיל ואת עלית על כולנה. זו רות המואביה, שנכנסה תחת כנפי השכינה. שקר החן והבל היופי אשה יראת ה' היא תתהלל. שהניחה אמה ואבותיה [שהיתה בתו של עגלון מלך מואב] ועושרה, ובאה עם חמותה וקבלה כל המצות. וזכתה ויצאה ממנה דוד. היה הכלי של חסד. שלא עזבה את חמותה המסירות והנאמנות לחמותה. ילקוט שמעוני רות א' רמז תר"א והוא ממדרש זוטא רות פרשה א' ז' "ותצא מן המקום. מה ראה הכתוב למנות יציאתה וביאתה, אלא אמר הקב"ה תבוא רות שהיא גיורת ולא כיחשה בחמותה ותוכיח את ישראל שמרדו בי שנאמר אוי להם כי נדדו ממני (הושע ז' י"ג)". "ויאמר ברוכה את לה' בתי היטבת חסדך האחרון מן הראשון" (רות ג י), ובתרגום: "קדמאה דאיתגייירת". גירותה קרויה חסד. מדרש רבה רות פרשה ב פסקא יד "יעשה ה' עמכם חסד וכו' א"ר זעירא מגילה זו אין בה לא טומאה ולא טהרה ולא איסור ולא היתר ולמה נכתבה ללמדך כמה שכר טוב לגומלי חסדים". ולמה זכתה, ב"ב דף צ"א ע"ב "עם המלך במלאכתו ישבו שם זו רות המואביה שראתה במלכות שלמה בן בנו של בן בנה שנאמר וישם כסא לאם המלך וא"ר אלעזר לאמה של מלכות". מדרש רבה רות פרשה ב פסקה ב "עם המלך במלאכתו ישבו שם מכאן אמרו לא מתה רות המואביה עד שראתה שלמה בן בנה יושב ודן דינן של זונות הדא הוא דכתיב (מ"א ב') וישם כסא לאם המלך זו בת שבע ותשב לימינו זו רות המואביה". וישב שלמה על כסא ה'. מלך בכיפה. מדרש לקח טוב "למה קורין מגילה זו בחג השבועות שמגילה זו כולה חסד

והתורה כולה חסד שנאמר ותורת חסד על לשונה וניתנה בחג השבועות". עיין סוטה דף י"ד ע"א "דרש רבי שמלאי תורה תחלתה גמילות חסדים וסופה גמילות חסדים תחילתה גמילות חסדים דכתיב ויעש ה' אלהים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם וסופה גמילות חסדים דכתיב ויקבר אותו בגיא", ודברי המשגיח מוהר"י זצוקללה"ה סוגיא המתחלת בענין מסוים ומסיימת באותו ענין זו היא כל הסוגיא, והן הן דברי הלק"ט "והתורה כולה חסד". זו היא דמותה של אמת של מלכות הרבנית ע"ה.

ז. מופלא הכחות העצומים לקחת על עצמה משימות ועולים ותפקידים שאין לזה שום מבוא כיצד יתבצע הדבר, והוא למעלה מכל מושג. ואמנם היה לה ס"ד גדולה להצליח ולעמוד. ראשית דבר כתיב ולא עשו כאשר דבר אליהן מלך מצרים ותחיין את הילדים (א יז). ואמרו ז"ל במדרש (שמות רבה פרשה א פסקא טו): "ותחיין את הילדים וכי מאחר שלא עשו כאשר דבר אליהן אין אנו יודעין שקיימו את הילדים למה הוצרך הכתוב לומר ותחיין את הילדים יש קילוס בתוך קילוס לא דיין שלא קיימו את דבריו אלא עוד הוסיפו לעשות עמהם טובות יש מהם שהיו עניות והולכות המילדות ומגבות מים ומזון מבתיהם של עשירות ובאות ונותנות לעניות, והן מחיות את בניהן הוא שכתוב ותחיין את הילדים ד"א ותחיין את הילדים יש מהם שראויים לצאת חגרים או סומים או בעלי מומין או לחתוך בו אבר שיצא יפה ומה היו עושות עומדות בתפלה ואומרות לפני הקב"ה אתה יודע שלא קיימנו דבריו של פרעה דבריד אנו מבקשות לקיים רבון העולם יצא הולד לשלום שלא ימצאו ישראל ידיהם להשיח עלינו לומר הרי יצאו בעלי מומים שבקשו להרוג אותם מיד היה הקב"ה שומע קולן ויוצאין שלמים אמר ר' לוי הרי אמרת את הקלה אמור את החמורה יש מהן שראוין למות בשעת יציאתן או אמן לסכן בס ולמות אחר יציאתן והיו עומדות בתפלה ואומרות להקב"ה רבונו של עולם תלה להם עכשיו ותן להם נפשותיהם שלא יאמרו ישראל הן הרגו אותן והקב"ה עושה תפלתן, לפיכך ותחיין את הילדים ותחיין אלו האמהות. הילדים, הילדים ממש", הנה פשוטו של מקרא של "ותחיין את הילדים" הוא שלא המיתו את הילדים, וגם סיפקו להם מים ומזון, וכאשר פירש"י וכנ"ל במדרש, והענין הזה שנענה הקב"ה לתפלתם שלא יצאו בעלי מומים, וגם שהראוים למות, מהאמהות והילדים, יחיו ולא ימותו, הוא ענין בפ"ע, אולם מדכתבה תורה הכל בהך קרא ד"ותחיין את הילדים" נראה דהכל הוא חדא מילתא. והיינו דמבואר כאן יסוד גדול במדת החסד, דכאשר אדם נותן נפשו לגמול חסד עם חברו, והלא ודאי שהוא מתאווה שיהא החסד שלם מכל הצדדים, אלא שאין הדבר באפשרותו וביכולתו, הרי הקב"ה משלים את חסדו שיהא בשלימות גמורה מכל הצדדים, כלומר שענין זה שהקב"ה עשה תפלתן ונענה להן הוא השלמת עצם חסדם והטבתם, והרי הוא נכלל בעצם המעשה של ותחיין את הילדים [והוסיף מאת חכ"א שליט"א דשמא יל"פ בזה במ"ש ז"ל (סוטה י"ב ב') "ותשלח את אמתה ותקחה חד אמר ידה וכו' ליכתוב ידה הא קא משמע לן דאישתרבב אישתרבובי דאמר מר וכן אתה מוצא באמתה של בת פרעה", וי"ל בהא דנשתרבבה אמתה של בת פרעה, שעליה אחז"ל שהיא גומלת חסדים, וכאן נאמר שחסדה הגיע מעבר למקום שידה מגעת, וכמ"כ הגיע למעבר תחום פעולתה, כאשר לא די שהצילה תינוק, אלא שהצילה את הגואל, וכל העתיד המונח בזה בא מכחה, והיינו שמעשי האדם מגיעים ליותר ממדתו, שהקב"ה משלימן].

ח. והנה אז"ל במדרש שם: "ד"א ותיראן המילדות קשטו עצמן למעשה זקנן זה אברהם כמה שהקב"ה מעיד עליו (בראשית כ"ב י"ב) כי עתה ידעתי כי ירא אלהים וגו' אמרו אברהם אבינו עליו השלום פתח לו פונדק והיה זן את העוברים ואת השבים בני אדם ערלים ואנו לא דינו שאין לנו להאכילן אלא להרוג אותן אנו נחייה אותן", והרי שמקור ושרש חסדם של המילדות הוא מדת חסד לאברהם של אברהם זקנן, והנה אז"ל בתנא"ר פי"ב: "כל האומר לא אכלו מלאכי השרת עם אאע"ה לא אמר כלום, אלא בצדקתו של אותו צדיק ובשכר טורח שטרך בשבילם פתח להם הקב"ה את פיהם ואכלו" [יעוין רש"י (בראשית יח ח) ויאכלו נראו כמו שאכלו ושתו מכאן שלא ישנה האדם מן המנהג, והוא מב"מ פ"ו ב', והוא דעה אחת בדבריהם ז"ל], והיינו דאברהם בכח חסדו, שעיקרו לפתוח פתח ולעשות בית קיבול להוריק שפע חסדו, כנודע מיסודו של הסבא

מסלבודקה מוהרנצ"פ זצוקללה"ה, בעבור שנתאמץ להטיב ולהתחסד עם הבריות, השלים הקב"ה את חסדו שיהיה בתכלית השלימות ופתח להם הקב"ה את פיהם ואכלו, ואותה בחינה חזרה ונשנית אצל המילדות אשר קשטו עצמן למעשה זקנן זה אברהם. ושרש הדבר כי מדת החסד של אברהם ושל גומלי חסדים המחזיקים בבריתו, היא הדביקות במדותיו ית' וההליכה בדרכיו, ומדתו ית' שהוא "גומל חסדים טובים", היינו בתכלית שלימות הטובה (עין עיון תפלה באוצה"ת), ועל כן מה שאין בידו של האדם הגומל חסדים הקב"ה משלימה.

ט. ואמרו בגמ' בשבת דף י"א ע"א "ואמר רבא בר מחסאי א"ר חמא בר גוריא אמר רב אם יהיו כל הימים דיו ואגמים קולמוסים ושמים יריעות וכל בני אדם לבלרים אין מספיקים לכתוב חללה של רשות, ופירש"י: "עמק לבם (של מלכות) שהוא צריך להיות לו לב לכמה מדינות למס הקצוב ולכמה משפטים ולכמה מלחמות והכל ביום אחד". א"א לשער בשום אופן את עומק לב המלך, עד כדי תיאור מפליא ומדהים כגון זה, "והכל ביום אחד". אכן מניין באים הכחות הנוראים והנפלאים הללו, כחות כאלו שלא ניתן לשיעור ותיאור, בצירוף כזה של "אם יהיו כל הימים דיו וכו'". ודאי ישנה בזה השגחה והשפעה מיוחדת של מעלה, אבל המהלך הוא על ידי הרגשת האחריות של המלך, ההרגשה של אין הדבר תלוי אלא בי. וכן אנו רואים כי בעת מלחמה מראים אנשים פשוטים כחות עצומים, נלחמים כאריות. ומניין נלקחים הכחות, אלא שההרגשה של שעת הסכנה, ההכרח הנורא, מטילה אחריות נוראה, על עצמו ועל אחרים, וע"י קבלת אחריות זו מקבלים הם כחות נפלאים. ויעוין בגמ' בזבחים (דף ס"ד ע"א) בא וראה כמה גדול כחם של כהנים. שאין לך קל שבעופות ממוראה ונוצה, ופעמים שהכהן זורקן יותר משלשים אמה, אף כח זה י"ל דהוא מחמת הנשיאה באחריות למלא תפקידם בעבודת המקדש, "כהנים זריזים הם".

י. כתיב (בראשית כט י): "ויהי כאשר ראה יעקב את רחל בת לבן אחי אמו ואת צאן לבן אחי אמו ויגש יעקב ויגל את האבן מעל פי הבאר וישק את צאן לבן אחי אמו וברש"י: "כמו שמעביר את הפקק מעל הצלוחית מלמד שהי' כמו גדול", וכבר נודעים הם הדברים [מיסודו של הסבא מסלבודקה הגרנצ"פ זצוקללה"ה וכן היה אומר מו"ר מרן זצלה"ה], דהנה בפשוטו בכח גופני וגבורה חומרית הכתוב מדבר, אך א"כ אמאי החשיב זה הפייטן כזכות גדולה לישראל, וכפי הלשון בתפלת גשם: יחד לב וגל אבן מעל פי באר מים בעבורו אל תמנע מים", ובע"כ דהוא כלשון הפייט עצמו: יחד לב, גבורה שבאה ע"י יחוד לב. והיינו כי בראות יעקב אבינו את המציאות, שהנה עומד הצאן בצמאון נורא, הרי על ידי ההרגש של צער בעלי חיים, של "ורחמיו על כל מעשיו" כתיב, וההרגש של צער הרועים, וההרגשה של "אין הדבר תלוי אלא בי" - שאף שלכאורה זר הוא למקום הזה וזה עתה בא לכאן, מ"מ נתמלא בהרגשת אחריות, כאשר נהוא רואה שהצאן צמא למים, הרי הוא מרגיש שאין הדבר תלוי אלא בו, כפי חיובו של "צורבא מרבנן דאיכא במתא דכל מילי דמתא עליה רמיא" (מועד קטן דף ו' ע"א) - נתגבר בכחות עצומים ויחד לבו לגול את האבן מעל פי הבאר, ולעוצם גבורת נפשו ואומץ רוחו הי' הדבר בעיניו כמי שמעביר את הפקק מעל הצלוחית. ועיין לשון הרמב"ן (בפסוק ב'): "וירא והנה באר בשדה והנה שם שלשה עדרי צאן רובצים עליה יאריך הכתוב בסיפור הזה להודיענו כי קווי ה' יחליפו כח, ויראתו תתן עוז, כי הנה יעקב אבינו בא מן הדרך והוא עיף, ויגל לבדו האבן אשר היו צריכים אליה כל הרועים, ושלשה עדרי צאן אשר להם רועים רבים ושומרים כלם רובצים עליה אינם יכולים להניעה כלל".

יא. והנה כתיב (שמות ל"ה כ"א) "ויבואו כל איש אשר נשאו לבו וכל אשר נדבה רוחו אותו הביאו את תרומת ה' וגו'", וכתב הרמב"ן דהאי נשיאות לב היינו על עושי המלאכה, כי באמת לא הי' בה מי שילמד את המלאכות האלו ממלמד או שאמן בה את ידיו כלל, אבל מצא בטבעו שידע לעשות כן, ויגבה לבו בדרכי ה' לבא לפני משה לאמר לו אנכי אעשה ככל אשר אדוני דובר. כחות האדם ויכולתו תלויים הם עד כמה שהוא מכניס עצמו בגבולות ההכרח והעול, ועד כמה הוא נושא באחריות, בהרגשה שאין הדבר מוטל אלא עלי ואין הדבר תלוי אלא בי. כי עושי המלאכה בראותם כי מלאכת המשכן עומדת ואין מי שיכול לעשותה, אמצו כח וחגרו עוז, ויגבה לבם בדרכי ה' לאמר, אנו ניטול את המלאכה, הרגישו בנפשם כי עליהם מוטל התפקיד הזה, הם ולא

אחרים, ונשיאות לב זו עצמה נתנה להם כחות נפלאים, וכדכתיב (שמות ל"ה ל"ב): "וימלא אותם רוח אלקים בחכמה בתבונה ובדעת ובכל מלאכה. ולחשב מחשבת לעשת בזהב ובכסף ובנחשת" (שרש הדברים מיסודו של מו"ר מרן זצלה"ה).

יב. ללמוד על הכוחות. שמעתי מחכ"א זצ"ל דמפני מה קיבל יעקב את דברי יהודה (מ"ג ט') "אנכי אערבנו מידי תבקשנו אם לא הביאתיו אליך והצגתיו לפניך וחטאתי לך כל הימים", ושלח את בנימין, ולא קיבל את דברי ראובן שאמר את שני בני תמית וגו', אלא דודאי ידע יעקב כי יעשו השבטים כל אשר אשר ביכולתם להשיב את בנימין, אבל שמא לא יהא ביכולתם להשיבו. אלא דכללא הוא דהכחות הם לפי ההכרח, ולפיכך לא קיבל את דברי ראובן כי ראובן אינו מוכרח כ"כ, ועיי"כ יש לחוש שלא יוכל אף שירצה, אבל יהודה לא הניח לעצמו כלום, הכניס את עצמו בתכלית ההכרח, אי"א להיות מוכרח יותר מזה, הכל הניח בסכנה, עָרַב את כל הנצח שלו, העוה"ז והעוה"ב, לא השאיר לעצמו כל ברירה, ובכה"ג הכחות הם בלי גבול ובלי קץ, בלי שיעור ותכלית, וכן אמרו במדרש כאן שעמד להחריב את כל מצרים אתו"ד.

יג. והנה אי בגמ' במו"ק דף י"ד ע"ב "אבל אינו נוהג אבילותו ברגל שנאמר ושמחת בחגך אי אבילות דמעיקרא הוא אתי עשה דרבים ודחי עשה דיחיד", (מוע"ק י"ד ב') היינו ד"א אתי עשה דרבים", עשה ד"ושמחת בחגך" וכדפירש"י שהיא שמחת כל ישראל, "ודחי עשה דיחיד" (ופירש"י "אבל דכתיב אבל יחיד עשי לך"), ועיי"ש בר"ח דכתב בזה"ל: "אין אבילות נוהגת ברגל, דאי אבילות מעיקרא דהא חלה עליה, אתי עשה דרבים, ושמחת בחגך, היא שמחה לישראל כולו, דחה עשה דיחיד, וכל שכן אבילות דרגל, דאכתי לא חיילא עליה, דעשה דרבים דחה לה", וכפה"י דהרי"ח אית לי גירסא אחרת בגמ' והכי היא גירסתו: "אי אבילות דמעיקרא הוא אתי עשה דרבים ודחי עשה דיחיד ואי אבילות דהשתא הוא כ"ש דאתי עשה דרבים ודחי עשה דיחיד". והיינו דבכל גווני בין היכא דכבר חלה האבילות, ובין היכא דלא חיילא אכתי, דמת לו מת ונקבר ברגל, הגדר הוא דדחי ליה עשה דרבים שלא תחול האבילות. ושמעתי להטעים הדבר, דהאבל למרות גודל האבידה ואפשר שזה עתה נסתיימה ההלויה והצער נורא ועמוק, ומ"מ כיון דעתה הוא זמן שמחה של כלל ישראל, עשה דרבים, הרי הוא מבטל אבילותו וצערו הפרטיים והעצמיים והוא מבטל עצמו לכלליות כנסת ישראל. מעשה שהוא כך הוא שנתקיים באבילתה אתי עשה דרבים ודחי עשה דיחיד, והוא מכוון לכל דרך חייה, כאשר ביטלה את היחיד שלה, את הפרטיות שלה, לעשה דרבים שמחה לישראל כולו, לשמח לב נדכאים ולהחיות רוח שפלים.

יד. והבקשה והתפילה היא, הנה כתיב (דברים טז יא): "ושמחת לפני ה' אֱתָהּ וּבְנֶךָ וּבִתְּךָ וְעַבְדְּךָ וַאֲמָתְךָ אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ וְהָגֵר וְהַיְתוֹם וְהָאֲלֻמְנָה אֲשֶׁר בְּקִרְבְּךָ וגו'. וברש"י: "והלוי והגר והיתום והאלמנה" - ארבעה שלי כנגד ארבעה שלך בנך ובתך ועבדך ואמתך אם אתה משמח את שלי אני משמח את שלך. בזכות הרבנית שמסרה את כל כולה לשמח את שלו ית' היתום והאלמנה וכל שבורי לב ודכאי רוח, נתפלל ונתחנן כי נזכה להבטחה של אני משמח את שלך, בנך ובתך וגו'. ובפרט לשמח את לב בנה ראש הישיבה שליט"א, בקיום וביסוס וחיזוק הישיבה הק' ברוח ובגשם.

טו. תהא מליצת יושר לאביה הגדול רבן של ישראל פוסק הדור שליט"א, לבריות גופא ונהורא מעליא, ויחזק ה' את כוחותיו ויחדש כנשר נעוריו, ולבעלה הגדול מרן שליט"א, ונזכה לקבל עמם פני משיח צדקנו. ולבניה וחתניה וכל משפחתה, בני הישיבה הק' וכל בני התורה די בכל אתר, ובלע המות לנצח ומחה ה' אלקים דמעה מעל כל פנים וחרפת עמו יסיר מעל כל הארץ כי ה' דבר (ישעיה כה ח).

(נכתב ע"י כבוד הגאון הגדול שליט"א מדברים שנאמרו בהיכל ישיבת קרית מלך)

הגאון רבי חיים קלופט שליט"א ראש ישיבת קהילות יעקב

דוד המלך אומר (שמואל ב' פ"א) "בנות ישראל אל שאול בכנה, המלבישכם שני עם עדנים, המעלה עדי זהב על לבושכם".

כך אנחנו נקים זעקה גדולה ומרה. 'בנות ישראל אל הרבנית בת שבע בכנה'. כל בנות ישראל. מי לא היה לה שייכות אל הרבנית הצדקנית בת שבע? האם יש אישה בארץ ישראל שלא קיבלה ממנה ברכה, ואיזו ברכה, עם כל חמימות הלב, עם 'כל עצמותי תאמרנה'. מי לא קיבל ממנה הארת פנים? מי לא קיבל ממנה תמיכה ועידוד ושמחה, עם כזה חום ואהבה שהיא עטפה את כולם. 'בנות ישראל אל הרבנית בכנה'.

וצריך להתבונן בפסוק, למה כתוב 'אל שאול בכנה', למה לא כתוב 'על שאול בכנה'?

אבל התשובה היא, שלא עליה אנחנו בוכים, היא הרי עלתה לשיבה של מעלה, היא מתענגת מזיו השכינה לפי מעשיה הטובים, לפי כל מה שפעלה בעולם הזה, עם כל הנשים צדקניות שבכל הדורות, שבזכותם הקיום של עם ישראל, שבזכותם נגאלו ישראל ממצרים.

כתוב בפסוק על דבורה הנביאה, "והיא שופטה את ישראל בעת ההיא", שופטה זה ההנהגה. כמה הנהגה של הדור הרבנית הנהיגה, כמה רחמים. אמרתי לרבנו ר' חיים שליט"א, נקרע הלב לראות אותו, ספר תורה ששרוי בצער, אמרתי לו שלא זכור לנו על דוגמא כזאת בתולדות של עם ישראל, כזה גדול הדור מחד עם כזה גדול הדור.

הגמרא אומרת בברכות (נח, א) "בא באנשים זה ישי אבי דוד שיצא באוכלוסא ונכנס באוכלוסא", כל מי שהיה רואה את זה בפעם הראשונה היה נפעם לראות, רחוב רשב"ם מלא בבנות ישראל, כולן נצמדות לרבנית, וכך שלש פעמים ביום, מלווים אותה מלפני הנץ החמה, בבוקר השכם כבר ממתינים לה, ואחרי התפילה והלימודים גם כן נצמדים אליה. אבל האמת שהיא בכלל לא יכלה ללכת לבד, כבר עשר שנים שהיא לא יכלה ללכת לבד, זה היה נראה שליוו אותה, אבל באמת גררו אותה, כי היא לא יכלה ללכת. איפה היה דוגמה כזו בכלל ישראל?

'וי דחסריה ארעא דישראל גברא רבא', 'וי דחסריה ארעא דישראל אישה גדולה', שהייתה דוגמא של אישה גדולה, דוגמה למה יכולה אישה להגיע, לכזאת גדלות. מה זה גדלות, מסבירים המפרשים שזה השפעה על הקטנים. אמר המשגיח ר' ירוחם גדול זה נקרא מי שיודע לשרת את הקטנים ממנו. איזה הפקר שהיא הפקירה את עצמה ואת ביתה, לשרת את כל אחד ואחד מישראל.

והאמת צריך לומר - 'וי דחסריה עלמא אישה גדולה'. הרי מכל ארצות העולם היו באים הלוח וחזור בשביל הרבנית. מה הם רצו ממנה? מה כולם כל כך נצמדו? ברכות - אפשר לקבל אצל כולם, עצות - יש הרבה שנותנים עצות, סגולות גם כן הרבה נותנים. אז מה רצו ממנה - את הלב החם! כזה לב חם שהיה לה, כזאת השתתפות בצער של השני.

כתוב על איוב שאמר (איוב ל, כה) "אם לא בכיתי לקשה יום, עגמה נפשי לאביון", איך שהיא הייתה בוכה בצרות של אחרים, עם כל הלב, היא לא בכתה עם הצרות שלהם, אלא עם הצרות של עצמה.

כמה לימוד לקח יש בשבילנו, לימוד על אשה גדולה, אשה שכל כך השפיעה על כל הדור. זה היה מושג בדור 'הרבנית'. היו באים אליה - 'פיקוח נפש'. כי זה היה באמת פיקוח נפש, באמת הצלת נפשות.

'להחיות רוח שפלים ולהחיות לב נדכאים', כמה רוח של שפלים היא החיתה, כמה לבבות של נדכאים. גם את ה'רוח' - את הרוממות הנפש של כאלו שהם שפלים בעיניהם, ולא מרגישים את עצמם שווים, וגם את הלב של נדכאים. איזה שמחה עצומה הייתה לה עם השמחה של כל אחד, אפשר לספר אלפי עובדות בלי גוזמה. כמה לימוד לקח יש לנו על נושא בעול עם חברו.

לכן נרים קול בכי עד שתישמע צעקתנו במרום. מי ינחם אותנו? מי ינחם את אותם שבורות ורצוצות? מי ישפיע עליהם כזה חום ואהבה? מי ישמח בשמחתם, מי ידאג להם, מי יתן להם עצות.

אם רק הייתה שומעת על מישהו שיש לו איזו בעיה מיד הייתה טוחנת ומכינה ומבשלת, ושולחת כל מיני דברים. שלוש עשרה שנה לשלוח כל בוקר כל מיני מיצים לאנשים מסוימים, עם הכוחות הדלים שלה, עם כל העיסוקים הנוראים שלה.

באנו פעם עם רב מצרפת שהגיע עם הרבנית שלו, והיא נכנסה אליה, דבר ראשון היא מחבקת אותה ומנשקת אותה, אפילו שלא הכירה אותה. וזה היה עם כל הלב, עם כל הנשמה. כזאת אהבה גדולה, כזה לב גדול. והלב הזה לא החזיק מעמד בצרות ישראל.

וכמה שמצד אחד הייתה בוכה עם כולם, כך מצד שני הייתה שמחה עם כולם, בכוחותיה הדלים רצה לכל מיני שמחות של כל מיני נשים לא מוכרות ולא ידועות. והייתה במסירות נפש עצומה מבשלת ואופה כל הזמן, מי שהציץ למטבח הקטן היה רואה איזה סירים של דגים וטשולנט. בשבת האחרונה אמרה לגבאי של בית הכנסת, 'הטשולנט הולך להישרף, מה יהיה עם כל האורחים שלי'. היו שואלים אותה מה את צריכה לעשות בשביל כולם? והיא עונה למה לא כולם נהנים. ראיתי אותה פעם שופתת את הקוגל לכבוד שבת, באיזו שמחה, באיזה התרגשות אמרה 'לכבוד שבת קודש', לכבוד האורחים, שכולם יהיו מרוצים. כי זה היה תמצית חייה, שכולם יהיו מרוצים. היו נכנסים אליה היו מקבלים כזו שמחה, כזה רוגע נפשי בכל עניין ונושא.

ולכן אנחנו אומרים "אל הרבנית בכינה", אנחנו לא בוכים עליה, היא יושבת בישיבה של מעלה, עם סבה הגאון הצדיק ר' אריה, ואימה הצדקנית, וכל הנשים הצדקניות. אבל אנחנו בוכים אליה, תמשיכי הלאה ממרום לעודד אותנו, תמשיכי משמים להתפלל עלינו. 'עמוד צלותהון דבית ישראל'.

סיפרה לי חמותי הרבנית, שבאה אליה בשבת האחרונה לבקר אותה, אחרי קבלת שבת שיש זמן. אבל מה עושה אז הרבנית בת שבע, עומדת עם רשימות ארוכה ליד הנרות, ומבקשת בדמעות שליש על כולם, כאילו שזה היה כאב פרטי שלה. "אם לא בכיתי לקשה יום".

ממילא אנחנו בוכים אליה, דודה בת שבע, תדאגי לכולם הלאה, תתפללי על כולם הלאה. תשלחי את הסגולות שלך משמים לשמח הלאה את כולם, הרי אנחנו יודעים שעיקר הסגולות שלה היו לשמח את כולם. הבאתי לה בסוכות את האתרוג, באיזה שמחה היא אמרה 'היה בשביל הרבה יולדות'. העיקר היה שתוכל לשמח את כולם.

הרי עכשיו במוצאי יום טוב כשהייתה אצל אביה, מרן פוסק הדור שליט"א, וביקשה ממנו ברכה, וזאת הייתה תמיד הבקשה שלה, 'תברך אותי שהברכות שלי יועילו'. היא לא חשבה כל כך שזה עוזר, אבל היא ידעה את השמחה והעידוד והחום והתקווה שמשפיעה לכולם על ידי זה. ומה אמר לה מרן שליט"א, 'אם כולם רצים אלייך ודאי וודאי שהברכות עוזרות'.

הרי זה לא היה להאמין איך היה נראה הבית, חשבו שזה הפקר ממש, הקדש של הכנסת אורחים. והיא עומדת שם, עם כל מפעלי החסד שהיו לה, היה לה בית התבשיל בבית, היה לה 'קופה של צדקה', היה קופה של 'מלביש ערומים', של 'עזרת חולים', של ייעוץ רפואי, כל המוסדות חסד תחת בן אדם אחד חולה, עם כל מיני יסורים שכולם לא ידעו, כי אף פעם לא שמעו ממנה אנחה על כל המחלות והיסורים שהיו לה.

זה הבחינה שכתוב "כי נגע עד לבך, זו סנהדרי גדולה שהייתה לבן של ישראל", היא הייתה הלב של כל ישראל, הלב מרגיש את כל האיברים, והאיברים מרגישים את הלב. אם כואב באצבע אז הלב מרגיש, וכך הלב שלה הרגיש את הכאב של כל אחד והשמחה של כל אחד.

אז אנחנו בוכים אליה, תמשיכי ממרומים להשפיע עלינו שמחה, להשפיע עלינו רחמים וחסד מלפני כסא כבודו ית'. נבכה עלינו שתעמוד לזכותנו.

"המלבישכם שני עם עדנים המעלה עדי זהב על צוואריכם", מה זה נקרא המלבישכם שני עם עדנים, אומר המצודות דוד, "הם מלבושי פאר המעדן גוף הלבושם". איזה שבח זה ששאל המלך מלביש את ישראל מלבושי פאר? התשובה היא - עדנים, שזה יהיה מלבושי פאר של עדניות, לא של פריצות. זו הצוואה שהיא משאירה בשבילנו. שיהיה מלבושי פאר שמעדן גוף הלבושם, שנהיה עדניות שנשפכת על בנות ישראל.

"שני עם עדנים", שזה יהיה עם עדנים, ושיהיה "עדי זהב", שהלבוש של ישראל - 'שלא שינו את מלבושם', שיהיה בעיני כל בן ישראל ובעיני כל בת ישראל כמו עדי זהב. אם לובשים בגד שמעדן את הלבוש, צריך להרגיש שזה עדי זהב. צריך להיות גאווה בזה. זה מה שהרבנית לימדה אותנו, להתגאות בצניעות, להרגיש שהצניעות זה עדי זהב.

כמה שהרבנית כאבה את זה. הרי היו באים אליה נדחי ישראל, בנות ישראל שלבושות רחוק מאוד מצניעות, והיא הייתה מחבקת אותם ומנשקת אותם. שאלו אותה זה לא מפריע לך, אז היא אמרה בודאי שזה דוחה אותי, אבל מה לא עושים בשביל לקרב את ישראל, אולי על ידי זה אני אקרב אותם. והייתה נותנת להם לפעמים גם בגד ראוי. וכמה אלפים חזרו על ידי זה בתשובה, מוסד שלם של חזרה בתשובה על כתפיה של אישה אחת חלושה, בלי משרדים, בלי טלפונים, בלי שום דבר, כמה החזירה בתשובה, ודאגה להם כסדר.

רבי אלעזר בן עזריה אמר לרבי אליעזר (סנהדרין קא, א) "טוב אתה לישראל מאב ואם", כך היא גם הייתה אב שנותן עצות ומדריכה, וגם אם שמרחת. "טוב אתה לישראל מגלגל חמה", היא הייתה שמש שזורחת על כולם.

ובסוף כתוב: "טוב אתה לישראל מטיפה של גשמים", מה זה טיפה של גשמים? 'גשמים' היה צריך להיות כתוב? התשובה שהיא נתנה טיפה של גשם פרטית לכל אחד ואחד, כל אחד קיבל את הטיפה שהוא צריך, לכל אחד היה את הפינה הפרטית שלו אצל הדודה בת שבע. כל אחד חשב שהוא בן יחיד ורק לו היא נותנת גשם, רק לו היא משפיעה.

מצאנו אתמול במאירי, על המשנה בפרקי אבות (א, טו) "הוי מקבל את כל האדם בסבר פנים יפות", וצריך להבין הרי כבר כתוב בעוד משנה (שם ג, יב) "הוי מקבל את כל האדם בשמחה". ובשלמא "הוי מקבל את האדם בשמחה" הפשט הוא שמתבוננים וחושבים ונהיים שמחים עם השני. אבל מה זה 'בסבר פנים יפות'.

נקדים לפני כן מה שאומרים המפרשים שהחידוש במשנה הוי מקבל את כל האדם, ודאי שמקבלים את הקרובים ואת החברים בשמחה, את מי שיש לי תועלת ממנו, זה לא נקרא בשמחה, לא זה המצוה של המשנה, זה מסחר שמקווה לגמול עבור זה. אבל כאן כתוב 'את כל האדם', כל אדם באשר הוא שם, כל אדם באיזה מדרגה שיכול להיות.

ביום שיש הזו כשהיינו אצל רבינו שליט"א, וראינו את הספר תורה השרוי בצער, לא ידענו אם לדבר או לשתוק. והיה תור ארוך שבאו ללבן של ישראל, פתאום הגיע ילד קטן שנראה שצריך קצת טיפול, ומגיע לרב ומושך לו ביד ואומר לו 'שהרב יתן לי ברכה', והרב נתן לו ברכה, אבל הילד לא הרפה והמשיך לנדנד, לא ידענו מה לעשות. אז הגבאים שם היו צריכים לקחת את ידו ולהעביר אותו הלאה. אמרתי לרב שליט"א 'היא הייתה לה סבלנות', היא לא הייתה מגרשת ילד. אז הרב נענע לי בראש ופרץ בבכי, באמת לא היה גבול לסבלנות שלה.

וכמו ששמענו ממורינו המרא דאתרא שליט"א, עיקר השבח צריך לומר עליה זה הסבלנות, סבלנות עד אין קץ, סבלנות לכל אדם. והיא מחייבת אותנו, אם היה לה סבלנות לקבל כאלו טרדנים, כאלו נכי רוח, עוד פעם ועוד פעם, 'אצלי בבית לא מגרשים אף אחד', אז כמה זה מחייב אותנו.

ממילא מסביר המאירי מה זה סבר פנים יפות, "כלומר שאפילו לא היה לבך שמח בכך", אין לי כל כך שמחה איתו, למה - כל אחד לפי הדרגה שלו. הרבנית כשהייתה רואה בנות ישראל שלא לבושות עדנים, מסתמא לא היה לבה שמח בכך, אבל מכל מקום היא קיימה את מה שאומר המאירי "הראה את עצמך לפניו כשמח בביאתו, עד שיהיה סובר עליך שיהיו פניך מצהיבות בשמחתך על ביאתו". שיחשבו שאתה שמח איתו.

אבל נראה לי שזה לא מתאים לרבנית עליה השלום, כי היא לא הייתה מראה את עצמה כשמחה, אלא היא באמת הייתה שמחה!

"ובדרש דאבות דר' נתן - נתן אדם לחברו כל מתנות טובות שבעולם ופניו כבושות בקרקע", הוא לא מאיר את הפנים לשני, "מעלה עליו כאילו לא נתן לו כלום", נורא מאוד, הוא נתן לו מיליוני דולרים, אבל לא האיר לו פנים, לא נתת כלום.

גם כשנותנים לילד ממתקים בבית, כמו שאמר הרב שליט"א שהחסד מתחיל מהבית, נותנים לילד כל טוב, מרעיפים עליו מתנות, אבל לפעמים הפנים כבושות בקרקע, מהלחץ של החינוך, ואם נותנים כך 'מעלה עליו כאילו לא נתן לו כלום'.

"אבל אם מקבלו בסבר פנים יפות, אפילו לא נתן לו כלום, הרי הוא כאילו נתן לו כל מה שביקש ממנו". הרבנית ע"ה אמרה, הרבה פעמים באים אלי אנשים עם בעיות קשות, עם עניינים סבוכים מאוד, מה אני יכולה לתת להם ולעזור להם? אני יכולה רק להאיר להם פנים, להקשיב להם. אבל זה כאילו נתן כל מה שביקש ממנו.

אנחנו רוצים לעמוד על עוד נקודה נוראה, כששומעים כאלו דברים מופלגים על גדולה שבדור, איפה שמענו כאלו אדמור"ם שככה רצים אחריהם שלש פעמים ביום הלוח וחזור מהתפילה, וכולם קמים לנץ בשביל לפגוש אותה, ושומעים על כזו הנהגה של אישה גדולה, על כאלו תפילות, על כזה מסירות נפש לעזור לישיבות בלי גבול, היא הייתה מתחננת לראשי ישיבות - תביאו לי גבירים ואני אבקש מהם.

וכששומעים ככה חושבים, אולי זאת הייתה רבנית סגפנית עם צומות של שני וחמישי, רבנית שרצינות נסוכה תמיד על פניה, שכל הזמן רואים עליה את הדביקות בהשם ית'. אוי כמה שזה טעות, כמה שכולנו יודעים וכולנו נלמד מכך, אישה פשוטה מאוד, אישה רגילה כמו כל הנשים, מטבח קטן, אנחנו חושבים צריך לעבוד על הסתפקות במועט, אבל אצל הרבנית - כזה טוב המטבח הזה, מושיטים יד מגיעים לחלבי, עוד יד מגיעים לבשרי, מה אני צריכה יותר מזה?

ויותר מזה, לראות אותה בהנהגה, את האנושיות שלה. כמו שכתוב בגמרא (ברכות לא, ב) על תפילת חנה "זרע אנשים", ויש מ"ד אחד בגמרא 'זרע ששקול כשני אנשים, ומאן אינון משה ואהרן', ומ"ד אחר 'שמובלע בין האנשים', ונראה שזה מחלוקת, אבל זה לא יכול להיות מחלוקת, כי הרי כתוב מפורש בפסוק "משה ואהרן בכוהניו ושמואל בקוראי שמו", ששמואל היה שקול באמת כמו משה ואהרן.

אלא זה החכמה, שאפילו ששקול כמו משה ואהרן, מכל מקום שתהיה הנהגה של פשיטות, הנהגה של שמחה ורוח טובה, כמה אפשר ללמוד מזה איך אפשר להיות סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה, היא פעלה מפעלי חסד עצומים, עם כאבים גדולים, עם מחלת לב, אבל הכל פשוט ומובן, הכל כל כך טבעי ואנושי. איך היא לא יכולה ללכת, הרי היא כל כך חברה וידידה שלה. ואף אחד לא יודע מי זאת בכלל ומה הקשר שלה אליה.

הייתה אשה שהייתה באה מבית שמש כל פעם, ופעם אחת היא באה אליה בערב פסח אחרי בדיקת חמץ עם כל השמאטעס שלה, ושמה הכל בהול הקטן שלה בדירה הקטנה והצפופה [לפני שהרחיבו אותה], שני חדרים צפופים, שם הם גידלו את כל הילדים. והיא באה עם כל הדברים שאספה ברחובות, והבנות רצו לשים את זה בחוץ, אבל היא לא הסכימה, איך אפשר לזרוק מהבית שלנו דברים? נסתדר עם זה. והכל בכזו אנושיות, בכזו שמחת חיים, בכזה פשטות, כאילו זה מובן מאליו. זוג צעיר בא מאמריקה, מי יבשל להם דגים. אז עד סוף החיים היא בישלה להם דגים.

זה הלב הגדול, שהייתה בירכתי ביתה אבל הנהיגה את ישראל, כמה עניינים ציבוריים גדולים שהייתה מעורבת בהם, כמה פעלה עם הכוחות הגופניים הדלים שהיו לה, ועם הכוחות הרוחניים העצומים.

לכן 'בנות ישראל אל הרבנית בכינה', נבכה אליה, שתמשיך הלאה לדאוג לנו, להשפיע עלינו ממרומים חן וחסד ורחמים. וכל הנשים היקרות שכל החיים שלהן היו תלויים בה, שתמשיך להשפיע עליהן נוחם ועידוד. שתמשיך להתפלל שם בהדלקת נרות למעלה, להחיות רוח שפלים ולהחיות לב נדכאים. שתמשיך לדאוג לשיבות, לדאוג לבני תורה.

ואנחנו נלמד לקח מכאן, את היסוד של צניעות, שזה עדי זהב, שזה התכשיט האמיתי. ונלמד עוד לקבל את כל אחד בשמחה ובסבר פנים יפות, לשמוח בשמחת השני. לא ללכת לחתונה שאני נהנה אלא שהשני נהנה, ללכת למקום שצריכים אותי, לא רק שאני צריך אותם. והעיקר יסוד היסודות זה הסבלנות. והכל בפשטות בלי התבלטות של צדקות.

ובזה שנקבל את החיזוקים האלו, יהיו הדברים לעילוי נשמתה, שתהא נשמתה צרורה בצרור החיים, עד יקיצו וירננו שוכני עפר, ובא לציון גואל, במהרה בימינו אמן.

(נכתב על ידי הרב י. מ. א. מדברים שנאמרו בעצרת התעוררות במודיעין עילית)

לפני כארבעים שנה אירעה תאונת דרכים לאחד מבניה בדרכו לת"ת ונפצע בצורה קשה, אימו הרבנית ע"ה לא משה ממיטתו בבית החולים במשך כל חודשי האשפוז, תוך כדי שהיא מעתירה בתפילות לרפואתו, ובאותו הזמן קיבלה על עצמה לאפות חלות לכבוד שבת, ולקיים מצות הפרשת חלה לזכות בנה ולרפואתו, ואכן לאחר שהחלים וחזרה לביתה, אפתה חלות ביום שישי לכבוד שבת והפרישה חלה.

ובאותו היום שישי זמן קצר לפני כניסת השבת, נתקבלה הודעה ממאפיית ויז'ניץ כי נמצאו תולעים בקמח של החלות וכל החלות אסורות באכילה, וכמעט שלא היו חלות בנמצא באותה שבת חוץ מהבית ברחוב רשב"ם, והרבנית ע"ה שלחה מהחלות שאפתה לחמיה מרן הקהילות יעקב זצ"ל ולשכניה, וראתה בזה סימן מן השמים כי עליה לאפות חלות ולהפריש חלה בכל שבוע, ואכן כל ימיה מאז לא הפסידה שבת אחת מלהפריש חלה אפילו בערב שבת הסמוך לפסח!

הגאון רבי מאיר קסלר שליט"א רבה של מודיעין עילית

ברשות הרבנים ומשפחת גדול הדור שהתאספו לבכות את ההפסד הגדול בסילוקה של הרבנית הצדקנית ע"ה, בת גדול הדור ואשת גדול הדור שליט"א.

כשמתבוננים באבידה הגדולה יש לזה שתי היבטים, החלק הטבעי הוא של הנשים שזכו לשמוע דברי אלוקים חיים, חיזוק ועידוד, הדרכה וייעוץ, תפילה ברכות, אי אפשר לתאר כמה אלפי נשים חייבות לה את חייהן, ולא פחות מזה יש גם את ההפסד של אשת חבר לגדול הדור רבינו שליט"א, ההתמסרות והדאגה שלה לתורת בעלה הגדול, כולנו יודעים את המשמעות של גדול הדור שכל חייו אך ורק תורה, עמלות ויגיעה בעוצמה כזאת! הרי צריכים את התנאים בשביל לזכות לריבוי כזה של חיבורים, וריבוי כזה של גאונות בתורה, חידושי תורה ושאר עניינים, וכל חולשה והפרעה הקטנה ביותר ללימוד תורתו זה מסכן את התורה של כל הדור.

אם הקב"ה לקח מאיתנו אישה חשובה כל כך, זהו עונש בשבילנו שחסרנו עכשיו את כל המעלות הנשגבות והמופלאות, ועלינו לדעת כי כל עונש שבא מן השמים זוהי הזדמנות להתחזק בעבודת השם, וכמו שמצינו בדברי חז"ל (הובא בפירש"י דברים כט, יב) "למה נסמכה פרשת אתם נצבים לקללות לפי ששמעו ישראל מאה קללות חסר שתיים חוץ ממ"ט שבתורת כהנים הוריקו פניהם ואמרו מי יוכל לעמוד באלו התחיל משה לפייסם אתם נצבים היום הרבה הכעסתם למקום ולא עשה אתכם כליה והרי אתם קיימים לפניו", דווקא הייסורים והצרות הם אלו שמעמידים ומציבים אותנו לפני הקב"ה.

לכן כעת אנו צריכים לא להסתפק בצער על מה שאיבדנו [אשר זהו גם כן דבר חשוב] אלא כל אחד ואחד צריך להסיק מסקנות של חיזוק, אם זכינו עד עתה שהייתה עימנו הרבנית ע"ה, זהו מפני שהקב"ה מתאים לכל דור ודור את הצרכים שלו, והדור היה צריך את האישה הגדולה הזאת, וכי מעכשיו הדור הפסיק להיות צריך לה! הרי בוודאי שהדור עדיין זקוק לה, ומי יודע מה יהיה הלאה, אבל גזירה היא מאת השם וכך הוא רצונו ית', ועלינו ללמוד ולקחת דברים מסוימים לעצמנו כדי להשלים את החיסרון לנו ואולי גם לאחרים.

ומבואר עוד בחז"ל הנ"ל כי משה רבינו אמר לכלל ישראל, כל חומש דברים מלא בתוכחה, משה רבינו עומד ומתאר את כל ההשתלשלות שהייתה עם כלל ישראל, מיציאת מצרים, חטא העגל וחטא המרגלים, מי מריבה, ולמרות הכל - אמר משה רבינו לבני ישראל - הקב"ה לא עשה אתכם כליה, את אומות העולם הוא עשה כליה ואתכם לא, ומדוע? מפני שכלל ישראל אינם בועטים בייסורים, אלא מתקרבים להקב"ה וקוראים בשם השם, וכמו שכתוב (תהלים קטז, ג) "צרה ויגון אמצא ובשם השם אקרא", כי תכלית הצרות הוא להתקרב להקב"ה.

ושמעתי פעם מאמו"ר זצ"ל שעמד על כוח התפילה של הרבנית ע"ה ואמר כי מבואר בחז"ל שאם אדם עושה מצוה בשלמות זוכה שתפילתו מקובלת, אם נבחן את מסכת הפעולות המרובות של הרבנית ע"ה, שכל דבר הייתה עושה בשלמות עם כל הפרטים, אנו רגילים לפעמים לעשות דברים גדולים, כל אדם מרגיש את עצמו מדי פעם שעשה איזה מעשה טוב, פעם עוסק בתחום אחד ופעם בתחום אחר, אבל להתעסק עם כל כך הרבה תחומים ואנשים בשלמות לאורך זמן כמו שראינו אצל הרבנית ע"ה זה דבר שאינו מצוי כלל.

ניקח דוגמא ששמעתי עכשיו על יהודי שהתחתן עם אישה יתומה מאם, והכלה הייתה גרה לפני הנישואין ברחוב רשב"ם, והרבנית ע"ה רצתה לעודד את הכלה היתומה ואמרה לה כי במשך כל החודש הראשון היא תכין להם דגים, בדרך כלל אחרי החתונה הולכים לאימא לקחת ממנה

אוכל, וכאן הרבנית ע"ה הייתה לה לאם והכינה לה את הדגים בכל החודש הראשון, והמשיכה כך עד החודש האחרון לחייה, במשך שמונה עשרה שנה, הייתה מכינה לה את הדגים, וכך היו עוד עשרות ומאות שעמדו על הראש שלה, כל מעשה היה אצלה בשלמות עד הסוף, וזה נותן את כוח התפילה לאדם.

אם אנחנו רוצים ללמוד מדרכיה, טבע העולם הוא שמתפעלים מאד מצדקת כזאת ומחקים את מעשיה, באמת זוהי מידה טובה להידבק בצדיקים וללמוד מדרכיהם, אבל חשוב מאד לדעת כי לא צריכים דווקא לקום לפני הנץ ולומר תהלים ופרק שירה כמו שהייתה עושה הרבנית ע"ה, אפשר לעשות מעשים טובים מופלאים גם בתוך הבית, כמה אנחנו יכולים להיטיב עם הילדים שלנו! בוודאי צריכים לכבד גם את הספרדייה מעפולה ואת בעלת התשובה, אבל מה בתוך הבית שלך? אפשר להגיע למדרגות גדולות מאד בלי לצאת מהבית, לפעמים זה גם יותר קל.

אם הילדה שלך כמה בבוקר עצובה בלי מצב רוח, אם היא כך לבית הספר מי יודע מה עלול להתפתח מזה? צריכים לברר מה מפריע לה ומדוע אינה שמחה, יש אנשים שעושים הרבה חסד בחוץ ושוכחים מהבית, הדבר הראשון שחייבים זה למלא את התפקיד בד' אמות שלנו, לדאוג שהבעלים יוכלו לשבת וללמוד במנוחה, שלילדים יהיה את כל מה שצריכים מבחינה גשמית, רוחנית ונפשית, לא רק לדאוג לשכנה המסכנה, תדאגי קודם לילדה שלך אם היא קצת מסכנה, החיובים העומדים לפתחנו הם לא בשמים ולא מעבר לים, את הכל אפשר לקיים בתוך הבית.

והנוגע לתפילה, חז"ל פוטרים את הנשים מתפילה, וצריך להבין וכי האשה אינה צריכה להתקרב להקב"ה, כיצד הנשים משלימות את החלק הזה של תפילה? והראוני גלויה מהג"ר לייב לאפיאן שהביא בשם אביו הגה"צ רבי אלי' לאפיאן זצ"ל שאמר, כי קבלה בידו שנשים שנמצאות בבית בימים נוראים ומטפלות בילדים הם אינן זקוקות לכל התפילות ולכל האווירה שיש בבית הכנסת בשביל שהתפילות יעלו למעלה, להן יש צינור ישיר עד למעלה עד לכסא הכבוד, ובכמה מילים שיש באפשרותן לומר ולהתפלל הן מתקרבות לכסא הכבוד עם כל הציבור שעומד שעות ארוכות ומעטיר ומתחנן ומבקש מאת המלך היושב על כסא רם ונשא".

יש בחפץ חיים דבר שחשוב לכל אחד לדעת, זוהי עצה לנשים, אבל גם לאנשים שמתפללים שלוש תפילות ביום, החפץ חיים אומר "כל הצרות הרבות הבאות אלינו שאיננו ניצולים מהם רחמנא לצלן המה מפני שאין אנו צועקים ומרבים בתפילה עליהם כי לו התפללנו ושפכנו שיח לפני הקב"ה בוודאי לא ישובו תפילותינו ובקשותינו ריקם", עכ"ד החפץ חיים. שמעתי כי מוריני רבי חיים שליט"א הצטער מאד שהרבנית נלקחה בחטף, ואמר שאם היו לנו עשר דקות להתפלל עליה היו יכולים להצילה, תראו איך שגדול הדור בטוח בכוחה של תפילה, מי שמתפלל מעומק הלב אין ספק שלא תשוב תפילתו ריקם.

ובאמת הרי אנו מתפללים שלוש תפילות ביום, וכי אנחנו נענים בכל מה שאנו מבקשים? על זה הוסיף החפץ חיים "ולא יסתפק האדם בשמונה עשרה שהוא מתפלל שלוש פעמים בכל יום, אלא כמה פעמים בכל יום הוא צריך לשפוך תפילות ובקשות בינו לבין עצמו כשהוא בביתו, כי השלוש תפילות כבר שגורות בפיו ואינו נותן לב להם כל כך, מה שאין כן אם יתבונן כל אדם בינו לבין עצמו ויעשה חשבון נפש על מצבו ומעמדו גודל עניותו וטרדותיו הרבות ועל כולם הוא משתכר רק לחם צר ומים לחץ, אזי ישפוך לבו כמים כנגד השם יתברך והתפילה תצא אז בכוונה עמוקה ובלב נשבר ורוח נמוכה, תפילה כזו בוודאי לא תשוב ריקם", עכ"ד.

החפץ חיים אומר שאפילו מי שמתפלל שלוש תפילות ביום, עדיין אינו מובטח שתפילתו תתקבל, כי לא תמיד התפילה יוצאת אצלו מעומק הלב, ואמנם הוא אומר את המילים שתיקנו חז"ל שיש בזה תיקונים גדולים וכוונות נשגבות מאד, אבל צריך להוסיף גם תפילה במילים שלו עם ההרגשות שלו, וכשנפשו מרה לו על מצבו ומעמדו הדל הוא מפיל תחנונים לפני הקב"ה, ויזכור את הצער של הקב"ה שגם לו ית' כביכול אין מנוחה, אדם צריך לשתף את הצער של

השכינה יחד עם הצער הפרטי שלו, שבכל צרותינו לו צר וסובל על כל עניותינו, ואז יבקש גם רחמים על גלות השכינה ועל שאר האנשים, עכ"ד.

ולמדנו מדבריו עצה נפלאה, גם מי שאינו מחויב להתפלל מתוך הסידור את כל התפילות, גם הוא אינו פטור מהתפילה, כשהאימא קמה בבוקר ואומרת דבר ראשון 'מודה אני', אפשר גם להוסיף עוד כמה מילים, אני מודה להקב"ה שנתת לי עוד יום חיים חדש, שקיבלתי הזדמנות לעשות דברים טובים, ללמוד ולהתחזק ולגדל את הילדים, כל אחד לפי עניינו, ואם יש בעיה עם הילד אפשר בשעת מעשה לעמוד לדקה [לא צריכים הרבה זמן] ולבקש מהקב"ה מעומק הלב שיושיע את שלומ'לה ואת רוח'לה שלי, שיתן להם חשק לעבודת השם ויכניס בלבם שמחה וכו', כל תפילה כזו שתבוא בתמימות מעומק הלב 'ודאי שתתקבל', כך כתוב.

ושמעתי כי הגרא"צ טורצ'ין זצ"ל שהיה מגדולי הת"ח בב"ב, המנהל והמקים של תלמוד תורה תשב"ר, היה פעם אצל מרן החזון איש זצ"ל, והחזו"א אמר לו משפט חריף מאד, שאדם יכול לעבור שבעים שנה בתורה ובתפילה ולעשות כל מה שמחויב על פי דין אבל אין לו שייכות להקב"ה, אינני זוכר את ביטוי המדויק אבל זה היה תוכן הדברים, וכשחזר הרב טורצ'ין לביתו ניקר בראשו כל הזמן למה התכוון החזו"א, עד שהחליט לחזור ולשאול את פיו, ואמר לו החזו"א ממש כדברי החפץ חיים הנ"ל, שאדם יכול להתפלל שלוש תפילות ביום אבל אין לו שייכות עם הקב"ה, והמבחן לזה אם הוא מדבר עם הקב"ה כמו שילד מדבר עם אביו.

החפץ חיים אומר כי אפילו שכל דרכי השם הם צדיקים וישרים, מכל מקום מותר לאדם להציע ולהגיד טענותיו לפני הקב"ה על כל צרה ופלא שקרה לו, לא לבוא חלילה בטרונא אלא כמו שילד קטן מדבר אל אביו, כשילד רוצה משהו מהאבא שלו הוא מבקש ומתחנן אבא תן לי את זה, אבא מדוע עשית לי ככה, אינני יכול לסבול את זה, ומאידך כשיש לו שמחה יעמוד ויודה במילים פשוטות, השם תודה לך על שזיכיתני בזה ובוה! ומי שאינו עושה כך, על זה אמר החזו"א שאדם יכול ללמוד ולהתפלל בכל ימי חייו, אבל אם הוא עושה הכל מצות אנשים מלומדה, לא הגיע לדרגה שיהיה לו קשר עם הקב"ה, כי צריך לזה לב מרגיש ורחמנא לבא בעי.

ומעשה שהיה עם המשגיח הגה"צ רבי ירוחם ממיר זצ"ל שהילדים שלו חזרו פעם מהשיבה בבין הזמנים וביקשו כי אחותם חסיה תכין את החביתה ולא האמא, ושאל רבי ירוחם למה אתם רוצים שהיא תכין במקום האמא, בגלל שהיא מכניסה קצת בצל בחביתה? הרי האמא מכניסה פרק תהלים בשעה שהיא מכינה את החביתה, אמא עושה חביתה עם תהלים, מה יותר חשוב בעיניכם, התהלים של אמא או הבצל של חסיה?

כל אחד צריך להשתדל להשלים לעצמו את החיסרון הגדול של הרבנית ע"ה, להתחזק בלימוד התורה, בתפילה ובהטבה, הלא היא ע"ה הייתה דוגמא חיה ויחידה בדור כמה אדם מסוגל למסור את כל כולו בשביל להיטיב עם השני. שמעתי שהיו נשים שהסתובבו אצלה ומיררו את חייה, לא בכוונה לצער אותה, אבל ההתנהגות שלהן הייתה שבאו בתביעות וגערות כלפיה, והרבנית ע"ה התמסרה אליהן יותר מכל האחרות, כי טבע האדם להתנער מכאלו ולומר מה אתה בא בתביעות, הרי איני חייב לך כלום ובאתי לעזור לך, אבל היא התאמצה להיות מעביר על מידותיו, דברים כאלו מצויים בחיי היום-יום, וכל אחד יכול להתחזק בזה.

הקב"ה יעזרנו שנזכה באמת להתחזק, שלא לבעוט בייסורים ולא לבעוט בצרות אלא להזכיר שם שמים, לחזק את העניין של תפילה ושל בין אדם לחברו, והקב"ה יעזור שבשכר זה נזכה שהתפילות שלנו יתקבלו, על ידי ההתמסרות לקיים את המצוות בשלמות והתפילה מעומק הלב, יהי רצון שישמע קולנו ויושיענו ויגאל אותנו בקרוב אמנ!

(נאמר בעצרת התעוררות מרכזית במודיעין עילית)

הגאון רבי ישראל זיכרמן שליט"א רבה של אחוזת ברכפלד

תנו לה מפרי ידיה

במעמד זה, בהעלותנו על לבנו זכרון הרבנית הגדולה ע"ה, שמעשיה ופועליה לא יספרו ולא ימדו בכלי דעת אנוש, עולים לנגד עינינו דברי רבינו יהונתן אייבשיץ בספרו יערות דבש (ח"ב דרוש ז): "כמה יש לאדם להתדבק בתורה ולשוב בתשובה במות צדיק תלמיד חכם. כמה דברים ישם האדם ללבו במיתת הצדיק, כי יאמרו זה [הצדיק] מת, אולי אנוכי אבנה להגות בתורה ולמלאות מקומו. כי אין צריך מילוי מקומו בכל דבר, ובייחוד בהפלות חידוד [היינו בגאונות בתורה ובחידושי תורה], רק שהאיש הצדיק היה מלובש ומעוטר במידות רבות וכמה מעלות טובות. ובמותו, הרי כל מעשיו ומדות וקנייני שלימות שהיו לו - מופקרים, וכל איש ישראל יכול לזכות! זה יאמר אני אזכה במידת ענוה שלו, וזה יאמר אני אזכה במידת התמדה בתורה כמוהו, וזה יאמר אני אזכה במידת לרדוף שלום כמוהו, וזה יאמר אני אזכה במידת לרחם נדכאים ולחזק כושלים להיות אבי יתומים ואלמנות כמוהו, וזה יאמר אני אזכה במידת מדקדק במצוה כמוהו, וזה להיות ירא חטא וסור מרע כמוהו, וזה יאמר בשאר מידות. וכל אחד יכול לזכות במידה ומעלה אחת, כי הכל קנייני שלימות צריכים לאישי ישראלים ולא יחסר המזג", עיי"ש דבריו.

נעמוד ונתבונן בכמה צדדים משלימות מידותיה המופלאות, מצדקותה שהייתה לשם, ומאורחותיה - אורחות אשה צדקנית של דורות עברו. אשה צדקנית שאחזה בכל עוז בשלושת העמודים שעליהם העולם עומד: "על התורה, ועל העבודה ועל גמילות חסדים", ומתוכם נסה לקבל על עצמנו לכל הפחות איזו הנהגה או מידה טובה, שכעת, בפטירתה "כל איש ישראל יכול לזכות" בהן - כדברי בעל היערות דבש.

"על התורה" - "אשת חיל עטרת בעלה"

ידועים דברי חז"ל (ברכות יז ע"א) "נשים במאי זכיין... באתנויי גבריייהו בי רבנן, ונטרין לגבריייהו עד דאתו מבי רבנן". בדבר זה היא הלא הייתה לדוגמא, איך ששמרה מכל משמר על רבינו הגדול מרן הגר"ח שליט"א, שהקב"ה יחזקהו ויאמצהו על דבר כבוד שמו, ודאגה למעלה משישים שנה ומילאה את כל צרכיו באופן מופלא ביותר - מנעה ממנו כל טרדה, דאגה שלא יבטל רגע אחד מלימוד תורה, הכינה לו את מזונו בדיוק בזמן. זוהי "אשה כשרה" העושה רצון בעלה בשלמות גמורה - שבעלה הגדול בראש מעיינה לשמור צעדיו שיוכל ללמוד וללמד ולהרביץ תורה בשלווה ונחת.

זוהי דוגמא של אשה כשרה בתכלית השלמות. כאשר כתב הגר"י סרנא (דליות יחזקאל, ח"ב עמ' שפט), שכל גדלותה של האשה אינה לפי אפשרויותיה בעצמה, אלא לפי עזרתה לבעלה. כמו שאנו רואים שכל פרשת "אשת חיל" - שהיא פרשת השבח של האשה - סובבת רק על היחס שלה לבעלה ולביתה, שהם תלויים בה והיא רק עקרת הבית. ועל זה מברך האיש ברכת הודאה "שלא עשני אשה", על שלא נתנסה בניסיון הקשה שלה - כי אמנם לא כל הנשים מצליחות לעמוד בניסיון ולמלאות את התפקיד הקשה בשלמותו, ובמקרה זה הן בודאי פחותות במעלה מן האיש. ולכן האשה מברכת "שעשני כרצוני" - כלומר: שהיא מקבלת באהבה את ניסיונה הקשה, כיון שזהו רצונו של מקום, ובניסיונה ותפקידה הקשה הרי היא ממלאה את רצונו של הקב"ה, ומילוי רצונו זהו כבודה ושבתה, (עכ"ד).

ובזה התייחדה הרבנית ע"ה, במילוי תפקידה בשלמות, היא אשר מילאה את הייעוד של "אשת חיל מי ימצא" בשלמות, ועליה העיד החכם מכל אדם (משלי יב, ד) "אשת חיל עטרת בעלה" וכפירושו של רבינו יונה שם: "אשת חיל עטרת בעלה - קונה תפארת במעלתה, כי היא קנינו, כעטרה שיתעטר ויתפאר בה בעל העטרה".

"על העבודה" - "קוה אל ה' - וקוה אל ה'"

תפילתה של הרבנית ע"ה הייתה לשם ולדוגמא. היא הקפידה להתפלל במשך עשרות בשנים שחרית כוונתין, ומנחה גדולה, בבית הכנסת שליד ביתה. למרות שבית הכנסת היה ממש צמוד לביתה, מעולם לא יצאה לתפילה אלא מתוך הכנה ראויה - "היכון לקראת אלוקיך ישראל" (עמוס ד, יב), וכמו שנפסק בשולחן ערוך (או"ח סי' צב סעי' ב). הייתה מתלבשת כראוי בבגדיה ונעליה המיוחדים, לא בבגדי בית - כפי שנוהג כל אדם כאשר יוצא לפגישה נדירה וחשובה עם אדם נכבד.

וכאשר אנו באים להתבונן וללמוד מתפילתה של הרבנית ע"ה, יש להקדים ולהבהיר את משמעותה של תפילה, והקשר הנוצר על ידה עם הקב"ה.

לפני זמן מה, פנתה קבוצת בנות בוגרות סמינרים, מעוכבות שידוך זמן רב, שביקשו לדעת מה עליהן לעשות כדי שתזכינה לזיווגים הגונים במהרה. הם העבירו את שאלתן וזעקתן הכואבת בכתב לפני מרן הגר"ש אלישיב שליט"א, והוא השיב: העצה היא להתפלל ולבקש מהבורא ית', שימלא משאלות לבן.

אך הן לא הבינו מה תשובה היא זו - והרי זה בדיוק מה שהן עושות! זה כבר ימים חודשים ושנים שהן שופכות את לבן יום-יום ללא הרף, מתחננות ומבקשות מהקב"ה שכבר יפציע האור בחייהן, וישלח להן את המיועד להן, ובכל זאת עדיין אין תפילתן נענית!...

כאשר הביאו את הדברים לפני מרן ראש הישיבה הגר"ל שטיינמן שליט"א, הוסיף הגר"ל שליט"א וביאר להן, על פי מה שקראנו בהפטרה בשבת (פרשת וירא - מלכים ב פרק ד): "ואשה אחת מנשי בני הנביאים צעקה אל אלישע לאמר, עבדך אישי מת... והנושה בא לקחת את שני ילדי לו לעבדים".

והנה הרד"ק שם מביא "תרגום של תוספתא" המרחיב אודות תפילתה של אותה אשה, (ונביא הדברים בקצרה ובתרגום מארמית): מאתיים שישים וחמישה פעמים צעקה אשת עובדיה כך [כמנין 'צעק'ה"], ולא השגיח בה [הנביא אלישע]. ולא ידעה מה לעשות, עד שהלכה לבית הקברות והשתטחה על קבר בעלה וצעקה ואמרה: בעלי בעלי, היכן היא הבטחתך בשעה שנטית למות, כאשר אמרתי לך על מי אתה עוזב אותי ואת שני בני, והשבת לי שהקב"ה הבטיח לך, ואמר לך עזוב את יתומיך ואני אקייםם ואלמנתך עלי תבטח, ועכשיו לא נמצאה לנו ישועה, וגם היתומים צווחים ואומרים קבל אותנו אבא, קבל אותנו אבא! השיב עובדיה ואמר לה, לך לאלישע, עם מעט השמן שנותר לך, והוא יברך אותך, כי כאשר החבאתי את מאה הנביאים במערה ופרנסתי אותם בלחם ומים, לא כבו נרות השמן מהם, לא ביום ולא בלילה, שיזכיר הנביא דברים אלו לפני הקב"ה, וישלם לך מה שהלוויתיו... ובכן, הלכה והודיעה את הדברים לאלישע (עכ"ד) - ובאמת לאחר מכן הייתה לה הישועה הגדולה הזאת, שממעט השמן השיבה את כל חובות בעלה, ואף נתקיים בה "ואת ובנייך תחיי בנותר" - שאמרו חז"ל (בראשית רבה לה, ג) "הברכה האחרונה הייתה גדולה מן הראשונה, ואת ובניך תחיי בנותר" - עד שיחיו המתים" - נס גדול ועצום הרבה הרבה מעבר למה שביקשה וציפתה.

ואמר ראש הישיבה הגר"ל שליט"א: אותה אשה אלמנה עלובה, שגם את שני ילדיה שהיו כל עולמה ובהם הייתה מתנחמת, עומדים ליטול ממנה - צועקת אל הנביא פעם ופעמיים - ולא נענית. אבל היא לא מתייאשת, היא צועקת שוב ושוב - עשר פעמים, עשרים, מאה פעמים - ולא

מתייאשת מלצעוק ולבקש... מאתיים פעמים - ולא מתייאשת... מאתיים ושישים פעמים - ולא מתייאשת! מאתיים שישים וחמש פעמים צעקה והתפללה, ביקשה והתחננה - ורק אז נענתה!

נתאר לעצמנו, אילו הייתה מתייאשת בפעם המאתיים שישים וארבע - הרי לא הייתה נענית!

מכאן שיש להתמיד בצעקה ובקשה לקב"ה מבלי הרף. גם אם נראה - לכאורה - שהתפילה לא נענית, אין להתייאש, כי מי יודע כמה תפילות עליו להתפלל כדי שתבוא הישועה? אולי הישועה כבר עומדת מאחורי התפילה האחת הנוספת שנתפלל עכשיו!

זוהי כוחה של תפילה - כך אמר ראש הישיבה שליט"א - לא להתייאש, אלא להמשיך ולהתפלל, לא להפסיק ולא לחדול מלהפציר ולבקש, להתחנן ולזעוק, וחזקה על תפילה שאינה שבה ריקם.

ויסוד הדברים נמצא בדברי חז"ל (ברכות לב ע"ב): "אמר רבי חמא ברבי חנינא, אם ראה אדם שהתפלל ולא נענה יחזור ויתפלל שנאמר 'קוה אל השם חזק ויאמץ לבך וקוה אל השם'". ופירש רש"י שם: "קוה - והתחזק, ולא תמשוך ידך, אלא חזור וקוה".

וביאר הגה"צ רבי עזרא ברזל זצ"ל, שאם עמד אדם והתפלל ולא נענה, סימן הדבר שהיה חסר ב"קוה אל השם" - בתקווה השלמה והמוחלטת אל השם, ולא השליך את כל יתרונו אך ורק על הקב"ה. שהרי דרך בני אדם, לחשוב שהישועה תבוא מכאן או משם, אם בענייני רפואה - גם אם בטוח הוא שהכל מהקב"ה, אבל מכל מקום הוא סומך גם על רופא פלוני או סם פלוני, או עסקן רפואי אלמוני. וכשרואה שאינו נענה, והעצה היא לחזור ולהתפלל - "חזק ויאמץ לבך, וקוה אל השם" - לחזק את ולאמץ את לבו בקיווי אל השי"ת, ורק אליו ית', ואז תבוא הישועה!

כל תפילה מקרבת את האדם עוד ועוד לקב"ה, מאמצת את לבו יותר ויותר בתקווה אל הקב"ה, וככל שיקווה יותר אל השם, ופחות ישים מבטחו בבשר ודם - כך קרובה ישועתו לבוא, וכלשון המדרש (דברים רבה ב, יב) "אמר רבי חייא רבה כתיב 'קוה אל השם חזק ויאמץ לבך וקוה אל השם' - הוי מתפלל וחוזר ומתפלל, ויש שעה שיתנו לך".

על האדם להרבות בתפילה ולהתאמץ בביטחון ובתקווה לקב"ה, ולא להתייאש ולהרפות ידיים, כי סוף-סוף תבוא ה"שעה שיתנו לך"!

כל חייה של הרבנית ע"ה סובבו סביב התפילה - הקשר המוחלט עם הקב"ה. עוד בצעירותה, בבית אביה הגדול שליט"א, כאשר עבדה במשרד הנהלת חשבונות, הייתה קמה בכל בוקר בשעה מוקדמת, ושופכת את לבה לפני בוראה שישמור עליה, ושלא תקבל טעם בעולם-הזה...

ובשנותיה האחרונות, שמאות ואלפים התדפקו על דלת ביתה, ושפכו בפניה את לבם, את צרותיהם ומועקותיהם, והיא שמעה את כולם בסבר פנים יפות, וכאבה את כאבם באמת - והייתה מתפללת בעבורם ללא הרף! ותפילותיה שיצאו מלב טהור ובהשתפכות הנפש, פעלו את פעולתן! מי יודע כמה חרון אף השקיטו דמעותיה על כולם, כמה מזור, ברכות וישועות זכתה להביא לכל אלה שפנו בצרתם ובחלים להתברך ממנה.

בכל יום ויום, הייתה מפרטת ומתחננת במשך שעה ארוכה בעבור כל אלו שביקשו את ברכותיה, ושטחו בפניה את מצוקותיהם וצרותיהם. ולא הייתה זו תפילה בעלמא - על כל עשרות ומאות בקשות שפנו אליה הייתה מתפללת מתוך עומק לבה הכואב והרחום. עשרות ומאות בקשות - והכל בעל-פה! לא מתוך פתקים! היא זכרה את השמות והמשאלות של כולם. וכאשר תמחו בפניה, הכיצד היא זוכרת את כל השמות והבקשות, השיבה בפשטותה האופיינית: "אמא לא צריכה פתקים, הכל כתוב וחקוק על לבה!" כאשר כואבים באמת את כאבו של הזולת, אי אפשר לשכוח!

וכאן אנו באים ליסוד השלישי, שהיה ציר חייה - "על גמילות חסדים".

"ועל גמילות חסדים" - "מאוד מאוד הוי שפל רוח"

הסבלנות וההקרבה שהיו לרבנית ע"ה למען הזולת, היו מפליאים! הרבנית ע"ה לא היה לה שום דבר פרטי משלה, כל כולה הייתה ומסורה לציבור. את הדבר היקר ביותר שיש לאדם - זמן - מסרה לכל בסבלנות, בהיותה מחזקת מעודדת במשך שעות ארוכות, ביום ובלילה, עזבה את הכל, והקדישה את כל כולה לשמוע ולהקשיב, לייעץ ולהדריך.

וכן אנו מוצאים במדרש (איכה פתיחה כד), שבשעת חורבן הבית, באו האבות - אברהם יצחק ויעקב, ומשה רבינו והתחננו לפניו שיקרע את רוע הגזירה וירחם על עמו, אך הקב"ה לא קיבל את תפילתם, עד ש"קפצה רחל אמנו לפני הקב"ה, ואמרה ריבונו של עולם גלוי לפניך שיעקב עבדך אהבני אהבה יתירה ועבד בשבילי לאבא שבע שנים וכשהשלימו אותן שבע שנים והגיע זמן נשואי לבעלי יעץ אבי להחליפני לבעלי בשביל אחותי והוקשה עלי הדבר עד מאד"..." ובכל זאת היא מסרה את הסימנים לאחותה "וגמלתי חסד עמה, ולא קינאתי בה ולא הוצאתיה לחרפה" - ובזכות זה - "מיד נתגלגלו רחמי של הקדוש ברוך הוא ואמר, בשבילך רחל אני מחזיר את ישראל למקומן, הדא הוא דכתיב... 'כה אמר השם מנעי קולך מבכי ועיניך מדמעה כי יש שכר לפעולתך' וגו' וכתוב 'ויש תקווה לאחריתך' נאום השם ושבנו בנינו לגבולם".

הרבנית יכולה לעמוד לפני כסא הכבוד וללמד זכות על עם ישראל, שכן היא מסרה הכל ולא הניחה לעצמה כלום, היא לא חיפשה כבוד, ולא שום ענייני עולם הזה - לא קישוטים יפים ולא בגדים נאים, היא התהלכה בפשטות מוחלטת והתנזרה מכל תענוגות העולם הזה, את כל כולה היא הקריבה לזולת!

וכששאלו את רבינו מרן הגר"ח שליט"א מה אפשר ללמוד ולקחת מהמידות המופלאות של הרבנית ע"ה - השיב: ללמוד מן הסבלנות שלה ולאמץ זאת כמידה יקרה וחשובה, כמה חשוב לנהוג בסבלנות בבית עם בני הבית והילדים עם השכנים וכל הסביבה!

הרבנית נתנה את כולה לשני, לשמוע את השני בסבלנות - "דאגה בלב איש ישיחנה" - יש טרדנים שמעמידים את האדם במבחנים של סבלנות עד קצה היכולת ויותר מכך - ובכל זאת היא נהגה עם כולם בסבלנות מפליאה, ומעולם לא דחתה איש מלפניה.

וכיצד מגיעים לסבלנות? אמר המשגיח הגר"ש וולבה זצ"ל, שהאדם יקבל על עצמו בתחילה רבע שעה ביום לנהוג בסבלנות, וכך ירגיל עצמו בהדרגה במידת הסבלנות, ולאט לאט יוכל לרכוש מידה זו בכל שעות היום. שכן אין לך דבר הקשה לשינוי כמידה וטבע האדם.

והשורש של הסבלנות, זוהי הענווה, וכמו שאמרו חז"ל (אבות פ"ד מ"ד): "רבי לויטס איש יבנה אומר, מאוד מאוד הוי שפל רוח, שתקוות אנוש רימה". וקשה וכי זו היא תקוותו - האם לזאת אנו מצפים ומייחלים - רימה ותולעה לאחר המאה ועשרים?

וביאר החתן סופר (בהקדמת 'בנויות ברמה', לספרו ח"א - עטרת הבחורים), שהכוונה שתקוות האדם להינצל מהדין לעתיד לבוא, כשיתבעוהו על מעשיו הרעים וחטאיו, לא יוכל להינצל אלא אם ישים את עצמו בזה העולם ל"רימה ותולעה", באומרו ואנוכי תולעת ולא איש! אז יכופר דינו ויצא זכאי בדינו! כי אז יוכל לטעון לזכותו - מי אני ומה אני, עפר ורימה, וכי אני יכול להתמודד עם יצר כה חזק וכו'... ואז משיבים לו הבה ונראה כיצד נהגת בחייך בדברים הנוגעים לך בגוף ובממון - אם באמת החשבת את עצמך ל"רימה ותולעה", ביטלת את עצמך כלפי האחרים, ונתת את כולך להם - אזי באמת צודק הנך בטענתך, ויש לזכותך בדין. אבל אם עמדת בתקיפות רבה על זכויותיך, אם החשבת את עצמך כלפי השני, איך יכול אתה לטעון שהנך "רימה ותולעה"...

וזהו "שתקוות אנוש רימה" - זוהי התקווה שלנו שתעמוד לנו לזכותנו לעתיד לבוא.

יהי רצון, שנוכה ללמוד ולקחת לכל הפחות איזו מידה ממידותיה היקרות של הרבנית ע"ה, ואז יקוים בה הפסוק (משלי לא, לא) "תנו לה מפרי ידיה", שיעמוד לה לזכות בעולם האמת, וכסיפא דקרא "ויהללוה בשערים מעשיה". וכפי הגר"א שם: "תנו לה מפרי ידיה - מה שבא לאדם בעולם הזה, הטוב ההוא הוא 'פרותיה'. וכשנעשה גם מן הטוב ההוא עוד מצוות וצדקות, הרי הוא נותן לה פירותיה. ויהללוה בשערים - כלומר השומרים השערים הם יהללו את מעשיה בשערי גן עדן".

והנה כתוב בקהלת (ג, ד): "עת לבכות ועת לשחוק, עת ספוד ועת רקוד", וכבר עמדו רבים על כך שבכל הדברים שנמנו שם כתוב לי בתחילה (לבכות, לשמוח וכו'), ורק כאן לא כתוב עת "לספוד" ו"לרקוד", אלא "ספוד" ו"רקוד".

וביאר החתם סופר (הובא בחת"ס החדש עה"ת, עמ' רסה) שישנם זמנים שהזמן עצמו גורם לספוד ולקונן, ולא צריך לעורר את ההספד. וכאשר יש חשכה בעולם ונלקחים צדיקים וצדקניות, זהו "עת ספוד", הרי העת והזמן בעצמו בוכה ומקונן! וכשאנו נמצאים ב"עת ספוד" שכזה, אין לנו אלא לצפות ולייחל שנוכה להגיע לעת "רקוד", שהזמן עצמו יהיה "רקוד" (בלא ל'), ונצא בשמחה ובריקוד לקראת משיח צדקנו ולתחיית המתים בב"א.

(נאמר בכינוס חיזוק באחוזה ברכפלד ככלות השלושים)

סיפר הגאון רבי מנחם מנדל מנדלסון זצ"ל, רבה של קוממיות, בניחום האבלים: בשנת השמיטה הראשונה לאחר פטירת מרן החזון איש זצ"ל, נוצר צורך להקים "אוצר בית דין", ופנה אחד מתלמידי החכמים בעיר בני ברק שהיה ברשותו פרדס תפוזים לבית הדין בבני ברק, בבקשה שבית הדין יחלק את פירות השביעית כדין.

לצורך כך היה נצרך אישור מיוחד ממשרד החקלאות, אך משלחת שפנתה בעניין לשר החקלאות נענתה בשלילה, ורק לאחר שידולים רבים הסכים להביא את הבקשה בפני ועדה מיוחדת. כשהתקיים הדיון בוועדה, נשא השר דברים בפני חברי הוועדה ואמר: 'דעו לכם כי מדובר פה באדם שמחזיק פרדס שש שנים רק בכדי להפקירו בשמיטה... ואכן התקבל האישור המיוחל, והוועדה התירה לחלק את הפירות דרך "אוצר בית דין". אולם אז התעורר הצורך למצוא מקום לנהל את כל החלוקה.

וכששמעה על זה הרבנית ע"ה מיד אמרה 'אני מביתי אחלק את הכל', וכך היה שמביתה הקטן המטופל בילדים קטנים הוקם האוצר בית דין הראשון בארץ, ולאחר מכן הוקמה תחנת חלוקה בירושלים בבית סבה הגאון רבי אריה לוי זצ"ל, ושליח הבית דין היה מעביר דרישות שלום מבית הסב לבית הנכדה... וכשביקשו לתת לה תשלום עבור העבודה המרובה, סירבה בתוקף ולא נטלה מאומה באומרה כי אינה מוכנה לקחת תשלום עבור מצוה.

בנה הגאון רבי שלמה קניבסקי שליט"א

ראש ישיבת קרית מלך

ברשות אדוני אבי מורי ורבי, הרבה הספדים נאמרו כבר והרבה הספדים עוד ייאמרו, על הרבנית הדגולה, על האשה הגדולה, אך אף אחד לא הספיד את האמא שלנו. בעצם איני ראוי לעמוד במקום זה יחד עם גדולי עולם ובמעמד גדולי עולם, ולומר דברים שאין לי בהם השגה כלל, אך כשילד צועק אמא להיכן הלכת, את הרי חסרה לנו על כל צעד ושעל, הרי כל רהיט וכל מרצפת בבית זועקים היכן את, על מי נטשתנו ועל מי עזבתנו, אז אין זה משנה מי הוא הילד הצועק.

כאשר בני ישראל במדבר ביקשו בשר, אמר משה רבינו להקב"ה "האנוכי הריתי את כל העם הזה אם אנוכי ילדתיהו כי תאמר אלי שאהו בחיקך", "מאין לי בשר לתת לכל העם הזה", ומלשון הפסוק משמע שאילו היה משה רבינו מולידם של כל עם ישראל, לא היה שואל מאין לי בשר לתת לכל העם הזה, אף שבאמת לא היה לו מנין לתת להם הבשר, כי אילו היה לו הרי לא היה שואל מנין לו לתת. והסיבה היא כי הגדרתה של אמא היא נתינה ונתינה ללא הפסק, ולאמא אין שאלות מנין היא תיתן לילדיה. וכשאנו עומדים במקום זה ומספידים, אנו מספידים את האמא, על מי נטשתנו, את הרי חסרה לנו בכל צעד ושעל, וזה אני זועק בשמי ובשם כל הילדים, ובשם אלפי אנשים נשים וטף שכולם צועקים את הצעקה הזו, אמא להיכן הלכת, מי ידאג לנו ומי יאיר לנו פנים, וכמו שהזכירו קודם.

באמא היה דבר מיוחד וכבר דיברו על זה הרבה, שהייתה מצליחה לשכנע נשים בצניעות ובאמונה וכל שאר הדברים, ולא היה מובן מהיכן הכוח הזה להצליח לשכנע אנשים ונשים שאין להם בכלל מושגים באידישקייט, על צניעות ועל אמונה, הרי מעולם לא למדה תורת הנאום, ומעולם לא למדה פסיכולוגיה, ועם כל זה היא הצליחה לשכנע אנשים.

מרון הרב שך זצ"ל בהרבה הספדים היה פותח עם דברי חז"ל (שיר השירים רבה פ"ו סי' ו') על הפסוק "דודי ירד לגנו לערוגות הבשם לרעות בגנים וללקט שושנים", "אמר רבי יוסי ב"ר חנינא הפסוק הזה לא ראשו סופו ולא סופו ראשו, לא היה צריך קרא למימר אלא דודי ירד לרעות בגנו ואת אמר לרעות בגנים, אלא דודי, זה הקב"ה, לגנו, זה העולם, לערוגת הבושם, אלו ישראל, לרעות בגנים, אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות, וללקוט שושנים, לסלק את הצדיקים שבישראל". והקשה מרון הרב שך זצ"ל, שהרי רוצים להגדיר את הקב"ה כרחמן, שלמרות שהוא לוקח את הצדיקים הכל הוא ברחמים, ואם כן מדוע נקרא הקב"ה בלשון "דודי", הרי יותר היה מתאים להגדירו בלשון "אבי", שהרי שיא הרחמים בעולם הם רחמי האב על הבן, ומדוע לא נאמר אבי ירד לגנו.

ותירץ מרון הרב שך זצ"ל כי אף שבאמת אין רחמים כמו רחמי האב על הבן, אך האב מתפקידו גם לייסר לפעמים כאשר נדרש הדבר, ואף שהכל נעשה ברחמים, מכל מקום הרי תפקיד האב הוא גם לייסר. אך הדוד אינו אלא נותן מתנות, ואין זה תפקידו לייסר, ולכן כשבאים לתאר את הקב"ה, כאשר הוא מסלק מן העולם את הצדיקים, מגדירים אותו בלשון "דודי", לומר שהכל מתנה, ואמנם אנו לא יכולים להבין מהי המתנה, אך אנו יודעים שהכל רק מתנה.

אני חושב שאולי אפשר קצת לדמות זאת לענייננו, כשאמא הייתה מדברת עם נשים, היא הייתה מייסרת אותם גם כן, היא הייתה דורשת להם על צניעות, היא הייתה דורשת להם על אמונה, היא הייתה דורשת להם על מידות טובות, אבל כולם הרגישו "דודי", כולם הרגישו שהיא נותנת להם מתנות, כולם הרגישו שהיא לא דורשת מהם דברים, ולא מייסרת אותם בדברים, אלא נותנת להם מתנות, כי הם הרגישו שזה בנפשה וזה דברים שיוצאים ממנה, ולכן הרגישו

שרוצה לתת להם מתנה במה שאומרת להם, וכשאדם נותן מתנות כולם רוצים לקבל ולכן הדברים שלה התקבלו. וכמובן שזה מלבד מה שחז"ל אומרים (ברכות ו, ב) "כל אדם שיש בו יראת שמים דבריו נשמעים".

בגמרא (מועד קטן כו, א) מסופר שמלאך המוות לא היה יכול להתקרב לרבי חייא, יומא חד אידמי ליה כעניא אתא טריף אבבא, אמר ליה אפיק לי ריפתא, אפיקו ליה, אמר ליה ולא קא מרחם מר אעניא אהווא גברא אמאי לא קא מרחם מר, גלי ליה אחוי ליה שוטא דנורא, אמצי ליה נפשיה.

ולכאורה הדברים תמוהים מה עניין זה לזה, וכי מפני שריחם על העני ונתן לו מלחמו צריך ליתן את נשמתו למלאך המוות. ואמר הגר"ח שמואלביץ זצ"ל שמוכח מכאן יסוד נורא, שכשנתן רבי חייא פת לעני בעצם היה מוכן ליתן את נשמתו עבור טובת העני, רק שאין לעני צורך בנשמתו אלא בלחם, לכן נתן לו מלחמו, ולכן כשביקש מלאך המוות שעבור טובתו הוא צריך את נשמתו של רבי חייא, לכן מיד אמצי ליה נפשיה.

אני חושב שמי שהכיר את אמא יודע שבכל מה שהיא הייתה נותנת, את נשמתה היא הייתה נותנת, היא לא הייתה נותנת רק גשמיות ולא רק רוחניות אלא את נשמתה, ועד כלות הנפש ממש היא דאגה לכל אחד, ולא עזבה אותו עד שהייתה בטוחה שבא על רצונו, ובאמת כשהגיע הזמן אמצי ליה נפשיה.

איתא בגמרא (ב"מ נט, ב) בענין תנורו של עכנאי שנחלקו רבי אליעזר וחכמים שהיה רבי אליעזר מטהר וחכמים מטמאים, "תנא באותו היום השיב רבי אליעזר כל תשובות שבעולם ולא קיבלו הימנו, אמר להם אם הלכה כמותי חרוב זה יוכיח, נעקר חרוב ממקומו מאה אמה ואמרי לה ארבע מאות אמה, אמרו לו אין מביאים ראיה מן החרוב. חזר ואמר להם אם הלכה כמותי אמת המים יוכיחו, חזרו אמת המים לאחוריהם, אמרו לו אין מביאים ראיה מאמת המים. חזר ואמר להם אם הלכה כמותי כותלי בית המדרש יוכיחו, הטו כותלי בית המדרש ליפול, גער בהם רבי יהושע אמר להם אם תלמידי חכמים מנצחים זה את זה בהלכה אתם מה טיבכם, לא נפלו מפני כבודו של רבי יהושע ולא זקפו מפני כבודו של רבי אליעזר ועדיין מטים ועומדים".

והפליאה גדולה מאוד, שהרי היה זה ויכוח הלכתי בין רבי אליעזר לחכמים, והביא רבי אליעזר כל תשובות שבעולם ולא קבלו ממנו, וכי סבר רבי אליעזר שעל ידי שיעשה אותות ומופתים יקבעו הלכה כמותו. ומובא בשם הגר"א (תולדות אדם פרק י"ד) שביאר בדרך דרש, דרבי אליעזר נתכוון להורות להם שתהיה הלכה כמותו מפני ג' מעלות שיש בו, אשר מפניהם ראוי שתקבע הלכה כמותו, ומעלות אלו רמז להם בראיות שהביא מן החרוב ומאמת המים ומכותלי בית המדרש, כי החרוב מסמל הוא את ההסתפקות במועט, וכמו שאמרו חז"ל (תענית כד, ב) "כל העולם כולו ניזון בשביל חנינא בני וחנונא בני דיו בקב חרובים מערב שבת לערב שבת", ואמת המים מורה על ענווה, וכותלי בית המדרש רומזים על התמדת התורה.

כאשר רוצים להבין למה כל דבריה של אמא היו מתקבלים, הן כאשר דברה עם בני אדם ושכנעה אותם להתחזק בצניעות ובאמונה, והן מה שראינו שברכותיה נתקיימו ודבריה נשמעו בשמים, ניתן להסביר זאת על פי המבואר מדברי חז"ל אלו, כי באמת ראינו אצלה בצורה מיוחדת ומופלגת את שלושת עניינים אלו, שבגללם היו דבריה נשמעים ומתקבלים. אם ניגע בנושא של ההסתפקות במועט, אפשר רק לספר כמה סיפורים שיעידו על הכלל, כשבני המשפחה רצו לקנות פעם מתנה לאמא, חשבו לקנות לה מיקסר שעד אז היא הייתה טוחנת הכל בידיים, שזו הייתה עבודה קשה ומאומצת, וכשהבאנו לה את המתנה זרקה את המיקסר מיד מהבית, ואמרה ברוך השם יש כוח בידיים ואם יהיה מיקסר ה' ייתן פחות כח בידיים, ולא היה שייך לשכנעה להניח לנו להכניס את המיקסר הביתה, עד שאמרו לה שיש משקה מסוים שיכול להקל על חולים רבים שניתן להכינו רק בעזרת המיקסר, ועבור חסד הייתה מוכנה להקריב מעצמה ולקבל את המיקסר.

וידוע עוד שבביתנו שנים רבות לא היה מזגן, ואבא שליט"א היה לומד ונוטף זיעה, ובשום פנים ואופן לא הסכימו שיכניסו מזגן, וגם כאשר הצלחנו להכניס מזגן בחדר הלימוד, לא נתנה בשום אופן שיכניסו עוד מזגן לחדרים אחרים, ואמרה בבית זה אסור להכניס מותרות, ורק בשנים האחרונות כשכבר לא הייתה ברירה נתנה שיכניסו מזגן. וגם כשאירע שהיו צריכים לבצע קצת שיפוצים, והעסקנים חפצו כבר לשפץ את כל הבית, להרחיבו ולהחליף מזרונים ושאר דברים, והיא עם כל מה שהייתה אשה רכה ונכנעת לאחרים, אך כאשר היה זה בנוגע למותרות עמדה כחומה בצורה ונלחמה עם כולם שלא יעשו מאומה יותר ממה שהיה הכרחי, ואמרה קירות אלו שספגו כל כך הרבה תורה איך אפשר לשוברם. ומספרים שפעם מצאוה בוכה בדמעות שלישי, וכששאלוה מה אירע, סיפרה שהחליפו את ידיעות המטבח לחדשות בלא ידיעתה, ובכתה על זה בדמעות שלישי.

והדבר השני שאמר "אמת המים תוכיח", ופירש הגר"א שהכוונה לענווה, וכמו שאמרו חז"ל (תענית ז, א) בדרשתם על הפסוק "הוי כל צמא לכו למים" (ישעיה נה, א) "אמר רבי חנינא בר אידי למה נמשלו דברי תורה למים דכתיב הוי כל צמא לכו למים לומר לך מה מים מניחים מקום גבוה והולכים למקום נמוך אף דברי תורה אין מתקיימים אלא במי שדעתו שפלה". והיה ידוע ומפורסם גודל הענווה שלה שהייתה ממש אסקופה הנדרסת בפני כל אחד ואחד, וגם כשפגעו בה והשפילו אותה עד עפר הייתה ממשיכה הלאה כאילו אין זה נוגע לה כלל.

והדבר השלישי שאמר "כותלי בית המדרש יוכיחו", זה הרי אין צורך בכלל לדבר, כמה שהדבר ידוע אצל כולם איך שהפכה את הבית ל"כותלי בית המדרש", ותמיד כשהיה ערב סוכות או ערב פסח, לא רק שלא ביקשה שום עזרה מאבא שליט"א ורצתה רק שיישב וילמד, אלא גם מאיתנו מהילדים לא ביקשה אף פעם שום עזרה ורצתה רק שילכו ללמוד. וזה המשך למה שהיה בצעירותה שהתמסרה ממש מסירות נפש כדי שאביה יוכל ללמוד בלא הפסקה, וגם בשעת ההפגזות שהייתה זו סכנת נפשות כפשוטה והיה צריך ללכת ולקבל את האוכל, יצאה ועברה בין הפגזים והביאה את האוכל, כדי שאביה לא יצטרך לבטל מלימודו. וגם כשהיה צריך להביא פרנסה הביתה יצאה לעבוד עבור הבית, הכל בשביל שאביה יוכל ללמוד ללא הפרעה, וגם אחרי חתונתה יצאה לעבוד והתמסרה עבור הבית, כדי להפוך את ביתה ל"כותלי בית המדרש".

הרי אין לנו מושגים כמה אנשים היא החזירה בתשובה, כמה נשים שהיא לימדה אותם אמונה, כמה נשים שהיא לימדה אותם צניעות, כמה שלום בית היא עשתה, בלי ללמוד את הנושא ובלי לקבל תואר, הכל בפשטות מהלב הרחב שלה, נשים היו באות לספר את הצרות שיש להם בבית והיא הייתה מסבירה להם, היא הייתה מספרת להם סיפורים ומסבירה להם מהו תפקידה של האשה בבית, ומסתמא מאות בתים היא נתנה בצורה זאת, היו נשים שהיו באות אליה פעם בשבוע והיו נשים שהיו באות אליה פעם בחודש לקבל חיזוק כדי שיוכלו הלאה להמשיך להחזיק את הבית שלהם.

בחכמתה הצליחה למנוע מאות הפלות, היא הייתה אומרת שיש מאות ילדים שנמצאים בעולם בזכותה, נשים היו באות ומספרות לה שהעובר במצב כזה או אחר, שחסר אבר או שיש מום מסוים, והיא הייתה חוזרת ואומרת שהכל יהיה בסדר, ואכן כך היה.

כמה צניעות היא החדירה בעם ישראל, היו באות אליה נשים ואומרות שיש להם גידול בראש, והייתה אומרת להם תכסו את הראש ולא יהיה גידול, כשהיה גידול בידיים הייתה אומרת תכסו את הידיים ולא יהיה גידול בידיים, וכשהיה גידול ברגלים הייתה אומרת תלבשו גרביים ולא יהיה גידול ברגלים, כך היא הייתה מחדירה ומלמדת את הנושא של צניעות בעם ישראל.

כתוב שצדיקים מה שהיו עושים כאן עושים גם בשמים לאחר פטירתם, ולכן מן הסתם כמו שכאן הייתה מליצת יושר על כולם ודאגה לכולם, לאבא שליט"א ולילדים שיחיו ולכל כלל ישראל, כך בוודאי תמשיך למעלה לדאוג לכולם, לאבא שליט"א שיוכל להמשיך ללמוד כמו

שלמד עד עכשיו, ולהנהיג את עם ישראל כמו שהנהיג עד עכשיו, שיהיו לו כוחות ויתחזק ויוכל להמשיך הלאה, שתהיה מליצת יושר על הילדים והנכדים כל אחד ואחד מה שהוא צריך ברוחניות וגשמיות.

ותהא מליצת יושר על כל כלל ישראל, על כל אלו שהיא דאגה להם בהיותה כאן, על כל אלו שהיא התפללה עבורם, אשר כידוע עבודת התפילה שלה הייתה דבר יוצא דופן, שהתפללה שעות כל יום והייתה מזכירה מאות שמות בעל פה, וכל שם היה חלק מנשמתה, וכל אחד שהיה מגיע לרבנית הייתה זוכרת אותו בשמו ובשם אימו שהיא מתפללת עליו ג' פעמים ביום, ואנו מקווים שכמו שהייתה כאן תהיה שם מליצת יושר על כל עם ישראל, כאשר יש כל כך הרבה צרות, וכל כך הרבה אויבים מקיפים אותנו מסביב, והקב"ה שאמר לעולמו די יאמר לצרותינו די, ובלע המוות לנצח, ומחה השם דמעה מעל כל פנים ונאמר אמן.

*

אבי מורי ביקש למסור בשמו, היות ועניין הצניעות הוא יסוד הנשמה של עם ישראל, והרבנית ע"ה מסרה על כך את נפשה, ובודאי עניין גדול הוא ולעילוי נשמתה הטהורה להתחזק בעניין זה. ובפרט על פי הדברים שנקבעו על ידי בית הדין "משמר התורה", שהוא קם ועומד בהנהגתם של גדולי ישראל מו"ח מרן הגר"ש אלישיב שליט"א ומרן הגר"ש וואזנר שליט"א, ויפה עשו אלו שהתחילו להנהיג לימוד הלכות צניעות במוסדות החינוך. ובודאי שהרבנית ע"ה תהיה מליצת יושר לכל המתחזקים בזה שיזכו לרוב נחת וסייעתא דשמיא בזה ובבא.

(נאמר בעצרת המרכזית ככלות השבעה - מוצש"ק נח תשע"ב)

☆☆☆

למנהלת אחד הסמינרים בארץ לבנות חו"ל, היה נוהג קבוע להביא את תלמידותיה בכל שנה לרבנית ע"ה. רוב התלמידות לא הגיעו מבתיים של תורה, והנישואין לבן תורה שתורתו אומנותו כלל לא היו אצלן דבר מובן מאליו, במקומותיהן מקובל להינשא לאיש עסקים מצליח, שיוכל להבטיח תנאי חיים נוחים, מעידה מנהלת הסמינר "לאחר ביקור אצל הרבנית קניבסקי הייתה השאיפה להינשא לבן תורה מוחלטת אצל הבנות".

מערכת "מזקנים אתבונן"

חתנה הגאון רבי יצחק קולדצקי שליט"א

שלמה המלך אומר (משלי טז, א) "לאדם מערכי לב ומהשם מענה לשון", דוד המלך אומר (תהלים יט, טו) "יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך השם צורי וגואלי", אני יודע שאינני ראוי לעמוד כאן במקום הזה להספיד את האמא ע"ה, אבל נבקש מהקב"ה "מהשם מענה לשון", שהקב"ה יעזור שנדבר דברים שיהיו לתועלת, הגמרא אומרת (שבת קנג, א) שבשעת ההספד הנפטר נמצא במקום ההספד, אמא נמצאת פה, היא בטח רוצה שנתחזק כולנו, נבקש מהקב"ה שיהיו הדברים לרצון, לאדם מערכי לב ומהשם מענה לשון.

הגמרא אומרת במסכת תענית דף י"א עמוד א', בשעת פטירתו של אדם לבית עולמו כל מעשיו נפרטים לפניו בפרטי פרטים ואומרים לו כך וכך עשית במקום פלוני והוא אומר כן שנאמר וחותם יד כל אדם בו, אומר המהרש"א, אדם חושב שהוא נמצא בחדרי חדרים ועושה מה שרוצה, כאילו אף אחד לא יודע ממעשיו, אבל יש דין ויש חשבון, וברגע שאדם הולך לבית עולמו, כל המלאכים שנבראו חס ושלוש מהעבירות שלו, הוא רואה אותם מול העיניים שלו, והוא רואה מה הוא שעשה, אין סודות, אם זה עבירה קטנה או עבירה גדולה, הוא רואה מלאכים שמפחידים אותו, ומצד שני הוא רואה גם את המלאכים הטובים.

מורי ורבותי! בשבוע שעבר כשהורידו את האמא ע"ה מהבית למנוחת עולמים, אם היה לנו עיניים לראות מה היו רואים? מיליונים-מיליונים מלאכים מאירים מסוף העולם ועד סופו, מלאכים של מסירות נפש לתורה, מלאכים של אהבת התורה בלי גבול, מלאכים של תפילות על כלל ישראל, מלאכים של "להחיות רוח שפלים ולהחיות לב נדכאים", מלאכים של השכנת שלום בבתי ישראל, מלאכים של צניעות וקדושה.

נמצאות פה נשים ובנות, מה אמא ע"ה הייתה אומרת? אני מתחננת לפניכם בנות, נשים, צעירות ומבוגרות, תרחמו על כלל ישראל, כל כך הרבה צרות היה, הקב"ה יעזור שיותר לא יהיו, כל כך הרבה אסונות, הרי האמא חיה את כולם, עם כל החולות, עם כל המסכנות, בשארית כוחותיה לקחו אותה לבקר אשה שהולכת למות, לבקר מסכנה אחרת, בלי כוחות! היא הלכה בלי כוחות לכל המקומות האלה, אנחנו במשפחה יודעים שלא היה לה כוח, בשנים האחרונות היא בקושי חיה, מן השמים נתנו לה במתנה את השנים האחרונות, והיא בשארית הכוחות הלכה להחיות רוח שפלים ולהחיות לב נדכאים.

מה היא מבקשת? בנות ישראל! תרחמו על עם ישראל! מספיק צרות היה, אלפי יתומים, מחלות שונות, אמא מתחננת, אמא מבקשת, בנות יקרות, נשים יקרות, תרחמו על עם ישראל, תדעו לכם הייתה אומרת האמא, שכל חיסרון בצניעות וכל רפיון בצניעות רחמנא לצלן מסלק שכינה מישאל וגורם לכל הצרות, ולהיפך כשמוסרים נפש לצניעות, נגד הזרם, נגד החשק, בזה משכינים שכינה בישראל, מביאים ברכות וישועות, תרחמו ואל תסלקו שכינה מכלל ישראל, אמא נמצאת פה, היא בטוח מבקשת את זה, בואו נתחזק כולנו, והשם ירחם!

חז"ל אומרים במסכת תענית שם, אבני ביתו וקורות ביתו של אדם מעידים בו, יעידו קירות בית הכנסת, יעיד הבית ברחוב רשב"ם 23, הקירות מעידים, כמה מסירות נפש לעודד עוד אשה ועוד אשה, אפילו נשים רחוקות שלא ידעו מה זה צניעות, לפעמים היו מגיעות לרבנית נשים כאלה שלא עלה על דעתם בכלל שיש ביזיון לבוא לפה עם כאלה בגדים, לא חלמו על זה, והרבנית עם כל מה שהיא סבלה מזה, זה הגעיל אותה, בכל זאת הייתה מתחזקת ויושבת עם האשה ואומרת לה למה שרוולים קצרים, למה לגרום לצרות, והרבה פעמים זה היה משפיע.

כולם יודעים, הקירות מעידים, איזה מסירות נפש! איזה תפילות! איזה צניעות! איזה קדושה! כאן בבית הכנסת במשך הרבה שנים הרבנית הייתה מגיעה כל יום בבוקר עוד לפני הנץ לומר ברכות, איזה מסירות נפש לבוא קודם להגיד ברכות, לענות אמן, להישאר אחרי התפילה ללמוד חפץ חיים, ללמוד אורחות צדיקים, לומר פרק שירה, מאיפה יש זמן לאשה לכל הדברים האלה.

אנחנו לא יודעים כמה צרות היא מנעה מכלל ישראל, כמה אסונות היא מנעה, כמה פיגועים היא מנעה, עם כל התפילות שלה, עם כל המסירות נפש שלה, אנחנו לא יודעים את זה, היא באה לשמיים ורואה כמה אלפי רבבות נפשות היא הצילה לא בדרך אישית אלא בדרך של זכויות.

הגמרא אומרת (מועד קטן כה, ב) כשנפטר רבי יוחנן, מרא דארעא דישראל, מחבר תלמוד ירושלמי, גדול הדור נפטר, מה אפשר לומר על גדול הדור? פתח עליה רבי יצחק בן אלעזר "קשה היום לישראל כיום בא השמש בצהריים", אומר המהרש"א, בצהריים השמש מאיר בכל תוקפו, וגם כשהיא שוקעת איננה מחשיכה אלא מעבר לים זה מאיר בשיא תוקפו, "כמו שביאת השמש שלא בזמנה אין זה חיסרון לה אלא לרואים בזריחתה שיש להם חסרון בביאתה בצהריים, כן רבי יוחנן שמת אין זה החיסרון לו אלא לתלמידיו הרואים תורה על ידו", עכ"ד.

אבל אנחנו, כל כלל ישראל, אפילו לא נתנו לנו זמן להתפלל, הקב"ה ידע שאם היו יודעים שהיא חולה והיא לא מרגישה טוב היו מונעים את זה בתפילות, מה עשה הקב"ה? פתאום ברגע אחד, היא עוד הגיעה לפה לשחרית, הגיעה למנחה, עלתה לבית, היא אפילו עוד אמרה להוציא משהו מהמקור לסעודה שלישית, אחרי זה היא אמרה תביאו לי את התהלים, עדיין לא אמרתי היום תהלים, והיא החזיקה את התהלים ביד, עם כל הקדושה, עם דוד המלך ביחד, הוא בא לקבל את פניה, מיתת נשיקה ממש, עד הרגע האחרון הייתה עסוקה במצוה, בקדושה, ביראת שמים, מסירות נפש עד הרגע האחרון, מי מילל ומי פילל!

ועל זה נאמר קשה היום לישראל כיום בא השמש בצהריים, אמא עכשיו בגן עדן, היא פגשה שם את האמא שלה, את כל המשפחה ואת כל גדולי ישראל, שם רואים את הכל, אבל אנחנו יתומים היינו ואין אמא, כמה אנחנו צריכים לחשוב אולי אנחנו גרמנו שהשמש כבתה באמצע הצהריים.

ירמיהו הנביא אומר (לא, יז) "שמוע שמעתי אפרים מתנווד ייסרתני ואיווסר כעגל לא לומד השיבני ואשובה כי אתה השם אלוקי", אפרים זה שם חיבה של כלל ישראל (שם יט) "הבן יקיר לי אפרים אם ילד שעשועים כי מדי דברי בו זכור אזכרנו עוד על כן המו מעי לו רחם ארחמנו נאום השם", אומר הקב"ה "שמוע שמעתי", אני שומע את כלל ישראל בוכה, "אפרים", אני אוהב אותם, "מתנווד", הם בוכים כולם, "ייסרתני ואיווסר", איזה מכה קשה לכלל ישראל! באמצע החג זמן שמחתנו, באמצע השמחה שכלל ישראל שמח עם הקב"ה, אבל "כעגל לא לומד", אנחנו לא יודעים מה לעשות, לכן כלל ישראל צועק "השיבני ואשובה כי אתה השם אלוקי".

מורי ורבותי! ננסה קצת לספר על מידותיה הטובות כשזכינו לראות את השמש הגדולה מאירה פה, בוודאי אמא לא אוהבת כשמדברים עליה, כי את הכל עשתה בצניעות ובענווה, הנפטר לא אוהב כשמדברים עליו, ואני מבקש מחילה שאם אני יאמר דברים אני רק מתכוון שילמדו מזה מוסר השכל, אולי יתחזקו מזה. אמא יקרה! הרי את כל כך טובה, בוודאי את לא רוצה שידברו עליך, אבל זה לתועלת, יש פה ציבור גדול שרוצים להתחזק ולשמוע דברים טובים, לכן אני אומר כמה דברים לתועלת כדי שנתחזק כולנו.

חז"ל אומרים (יומא מז, א) שבעה בנים היו לה לקמחית וכולם שימשו בכהונה גדולה אמרו לה חכמים מה עשית שזכית לכך אמרה להם מימי לא ראו קורות ביתי קלעי שערי", מה הפירוש מימי? הרי אדם נמצא בכל מיני מצבים שאין ברירה, אדם הוא אדם ואינו מלאך, אבל קמחית העידה על עצמה "מימי" לא ראו קורות ביתי שערות ראשי, בחיים, בשום מקום לא, כמובן זוהי

דרגה מיוחדת שאף אחד לא יכול להגיע לזה בדורנו, אבל קמחית השתדלה שבכל מקום ובכל מצב אף פעם לא ראו קורות ביתה את שערות ראשה.

שמעתי פעם מאדם גדול משל כיצד אשה צריכה לשמור על צניעות, נמצאות פה נשים ובנות, שישמעו טוב מה שאדם גדול אמר, טייס שנוסע במטוס, הוא מוביל חמש מאות נוסעים, הטייס יודע שטעות הכי קטנה שלו עלולה להפיל את כל המטוס וחס ושלום להטביע חמש מאות איש בים, לכן לוקחים לטייס דווקא את מי שהוא רגוע ומתון עם יישוב הדעת, שהוא לא עושה דברים מהר, וחוף מזה טייס חייב לאכול ולשתות טוב ולישון טוב כדי שיהיה לו שיקול הדעת ברור, ואחרי הכל הוא כל הזמן במתח ויודע שכל לחיצה שהוא עושה עלולה לפוצץ את המטוס.

מורי ורבותי! אינני מגזים, אמא ע"ה הייתה בצניעות כמו טייס, לא היה מצב של היסח הדעת, כל הזמן במשך כמעט שמונים שנה, היא כל הזמן הרגישה שכל איזה רפיון וחולשה בצניעות, זה גורם לסילוק שכונה מישראל, וחס ושלוש מי יודע מה יכול לקרות, אני רק אספר סיפור אחד, ממנו יראו וכן יעשו.

הסבתא הרבנית פעשא מרים ע"ה אשתו של מורינו ורבינו הקהילות יעקב זצ"ל הייתה אומרת, לפי הלכות הצניעות צריכים ללבוש שרוולים שמכסה את המרפק בכל המצבים, גם כשמסובבים את היד הלוך ושוב, שהמרפק יכוסה בכל הקיפולים, אבל הייתה אומרת הסבתא, אשתו של הסטייפלר, אחות של החזון איש, אם רוצים לזכות לבנים גדולי ישראל לא מספיק לכסות את המרפק, צריכים להוסיף עוד חתיכת בד שתגיע עד כף היד, מאיפה היא ידעה את זה? אני לא יודע, סוד השם ליראיו, היא שימשה את הסטייפלר יותר מחמישים שנה, והיא הרגישה והריחה בקדושה שבבית שלה שאם רוצים לזכות לבנים גדולי ישראל מוסיפים עוד חתיכת שרוול עד כף היד.

והאמא ע"ה שמעה את זה מהסבתא וקיימה את זה במלוא מובן המילה, מורי ורבותי! אני רק נזכר מהסיפור הזה וכל העצמות שלי רועדות! ביום שישי כשהיא הייתה עושה את הדגים והמאכלים לכבוד שבת, היו צריכים להכניס את הידיים לתוך הדגים והמרק, אבל אי אפשר שהשרוולים יגיעו עד כף היד מבלי להתרטב, אז כמוכן במטבח הקטן שלה [שילמדו בנות ישראל מהרבנית ע"ה שהיה לה במשך עשרות שנים מטבח כזה קטן שבקושי נכנסים שתי אנשים] שם היא הייתה מבשלת את כל האוכל, והיא הרימה את השרוולים שלוש או ארבע סנטימטר, כדי שתוכל להכניס את הידיים הקדושות שלה, איי! ידיה גלילי זהב! להכניס את זה לעשות דגים לכבוד שבת קודש.

ובאמצע העבודות היה בא הרב זילברשטיין, שהוא מגיע בכל יום שישי לדבר עם רבי חיים כל מיני הלכות, והרבנית לא ויתרה אף פעם שהיא בעצמה תגיש את הכוס קפה ועוגה, הכנסת אורחים! במשך שנים על שנים הייתה מפסיקה באמצע העבודה, ומעולם לא שכחה להוריד את השרוול בחזרה עד כף היד להגיש כוס קפה ועוגה, אולי לשכוח מרוב הטרדה של השבת! לא, אין מצב! אצל אמא ע"ה הצניעות היה כמו טייס, היא לא הסיחה דעת אפילו רגע אחד, עכשיו היא נכנסת להגיש כוס קפה ועוגה, מיד מורידה את השרוול, למרות שהיא יודעת שעוד רגע צריכה בחזרה להעלות.

רבותי! סיפורים אפשר לספר ימים ולילות, אבל זה מוסר השכל, ישמעו זאת כל הבנות של דורנו, איזה צניעות! איזה קדושה! איזה יראת שמים!

בכנסייה הגדולה היו אלפי רבנים, והייתה שם עזרת נשים בגובה עשר או עשרים מטר, ובגלל שהיה מאד גבוה לא נתלו שם וילונות, והיו רבנים שטענו שכדאי לשים וילונות למרות שזה גבוה, הגיע רבינו הקדוש החפץ חיים ואמר את המשפט הזה, המצב הכי טוב של כלל ישראל הוא כשהשכינה איתנו, דוד המלך אומר (תהלים כג, ד) "גם כי אלך בגיא צלמוות לא אירא רע כי אתה עימדי", אני הולך ביער, במדבר, אני רואה חיות טרף סביבי, "לא אירא רע", אני לא מפחד, "כי

אתה עימדי", השכינה איתי, מתי דוד המלך כן מפחד? (שם ל, ח) "הסתרת פניך הייתי נבהל", אם חס ושלום יש הסתר פנים אפילו לרגע אחד, אז הייתי נבהל.

והמשיך רבינו הקדוש החפץ חיים ואמר, יש הרבה דברים שמסירים שכינה מישראל, אבל זה לא מפורש להדיא בתורה, ואילו בצניעות כתוב פסוק מפורש (דברים כג, טו) "כי השם אלוך מתהלך בקרב מחניך להצילך ולתת אויבך לפניך והיה מחניך קדוש ולא יראה בך ערוות דבר ושב מאחריך", בנות ישראל, עם הצניעות שלהם, עם הקדושה שלהם, הם לא יודעות מה שהם עושות, הם מביאות שכינה בישראל!

והכריע החפץ חיים, לכן, אם יש מצב שיש רבנים שסבורים שאם יעשו וילוו המצב יהיה יותר קדושה, כלומר, שאם יעשו וילוו יהיה השראת השכינה בכלל ישראל עוד אחוז אחד, האחוז הזה הוא אמנם אחוז, אבל אחוז אחד של השראת השכינה זה עוד אלפי ורבבות ישועות, פחות אלפי אסונות, פחות אלפי אלמנות, פחות אלפי יתומים, כל חיזוק בצניעות וקדושה שכלל ישראל עושה מביא עוד אחוז השראת השכינה, שכל אחד מהם מביא אלפי ישועות, והרבנית ע"ה הרגישה את זה יום-יום שעם הצניעות שלה היא משרה שכינה בישראל.

כלל ישראל חייבים לה, הרי היא השקיעה את כל הכוחות לכלל ישראל, אני רוצה לומר לכל הבנות פה שידעו כולם, שהרבנית בשנים האחרונות הייתה בלי כוחות, באפיסת כוחות ממש, היא לא יכלה לזוז, לפעמים היא לא יכלה לקום מהמקום, ובלי כוחות היא הוציאה את הנפש והנשמה שלה לכלל ישראל לחזק רוח שפלים ונדכאים, לכן בואו ונכיר לה טובה, יותר נכון לומר נכיר טובה להקב"ה, ונתחזק כולנו בשמירת גדרי הצניעות.

מעשה שהיה באלעד לפני שלוש שנים, באשה שהיה לה בן שנפגע בתאונת דרכים, והוא שכב בלי הכרה, והרופאים לא ידעו לומר מתי ייצא מזה, ועשו שם אסיפת נשים לרפואתו, וניגשה אימו של הילד לרמקול ופרצה בבכי ואמרה לכל הנשים שם, אני מרגישה שהבן שלי יכול לחיות ולצאת מזה, בואו נתחזק כולנו לקחת את השמלות המודרניות הלא צנועות ולשרוף אותם באש כדי שבני יבריא, והייתה שם התעוררות גדולה וכל הנשים נסעו לביתם, וכל מי שהיו לה שמלות לא צנועות הביאה את זה, ושרפו שם את כל השמלות הלא צנועות, ובאותו הרגע ששרפו את השמלות האלה התעורר הילד ברוך השם בריא ושלם, והיום הוא לומד בחיידר!

הדברים פשוטים ולא צריכים הרבה סיפורים וראיות לזה, יידעו להן כל אותן נשים חצופות שמתפתות אחרי המודה של פריז ושל ניו יורק, עומדים להם גויים בלעמים, נותנים לתלמיד של בלעם עשר-עשרים אלף דולר, שילך ויביא איזה בגד שמושך את העין, בגד של עצת בלעם, ואותו האיש מפריז שהוא כל כולו רק עבודה זרה גילוי עריות שפיכות דמים, הולך וממציא איזה מודה, אנחנו בני ישראל, וכי חס ושלום זה מעניין אותנו? צאי לך בעקבי הצאן, יש לנו אימהות קדושות, שרה רבקה רחל ולאה, הם לימדו אותנו הנה באוהל, והרבנית ע"ה הייתה דוגמא של צניעות וקדושה, בואו נלמד ממנה!

מכאן צריך לצאת חיזוק שכל אותן נשים שהיו שוגגות ועדיין לא ידעו, חשבו שזה רק חומרא, רק הידור, מכאן ייצא החיזוק לדעת שזה לא חומרא ולא הידור, זה היסוד של כלל ישראל! זה העמוד של כלל ישראל! אם יש צניעות וקדושה יש פחות תאונות דרכים, פחות אסונות, הלילה הזה כל מי שעדיין לא שמע שיחזור לביתו וישאל רבנים איזו שמלה מותרת ואיזו אסורה, גם אנחנו הגברים צריכים להתחזק, יש גם גברים שלא יודעים את זה, למדו ולמדו הכל חוץ מהלכות צניעות, לא יודעים שכל דבר שמושך את העין, כל דבר שהוא היפך כל כבודה בת מלך פנימה, זה מסלק שכינה מישראל.

הרבנית ע"ה נמצאת פה, והיא מבקשת מאיתנו, בנות יקרות, גברים יקרים, תלמדו להתחזק בצניעות, מספיק קרבות עם ישראל הקריב, רבותי! אני בטוח בלי שום ספק, אני עומד לפני ארון קודש, אני עומד לפני גדולי ישראל, שמי שייצא מהחיזוק הזה ויבוא הביתה וייקח את הבגדים

המודרניים ויזרוק אותם לפח, אני בטוח שהנשים האלו יביאו ישועות לעצמן ולכל כלל ישראל.

הגמרא אומרת (כתובות קג, ב) כל דהוי באשכבתיה דרבי מזומן הוא לחיי העולם הבא, רבינו הקדוש נפטר, רבן של כל כלל ישראל, הוא חיבר את המשניות, כשהוא נפטר באו הרבה להלוויה והתחזקו, יצאה בת קול ואמרה כל מי שהיה בהלוויה מזומן לחיי העולם הבא. רבותי! בהלוויה לא נאמרו הספדים, היה מועד, אבל היום הרבנית נמצאת פה וזכותה גדולה מאד, ואני בטוח שכל מי שייצא מהעצרת הזאת, בין אבא בין אמא, ייצאו כולם ויידעו, להזהיר את הנשים והבנות שלא להתפתות אחרי המודה של פריז וניו יורק, ולהתחזק בקדושה, אני בטוח שבזכויות האלה האמא ע"ה תהיה מליצת יושר עליו ויהיו הרבה ישועות, אין בזה שום ספק.

אני חוזר ואומר בשם הרבנית ע"ה, כמה היא בכתה, כמה היא התחננה, כמה היא ביקשה, אל תשחיתו את כרם ישראל, יש מספיק בתי דינים בכל הארץ שיודעים לפסוק מה מותר ומה אסור, והיסוד הוא שכל בגד שמושך את העין זה טרף, זה מסלק שכינה מ ישראל.

לפני מאה שנה בירושלים מתו אנשים צעירים, והמקובלים בירושלים עשו שאלת חלום למה מתים אנשים צעירים, וגילו להם בחלום כי הבנות היו לבושות בצניעות ובקדושה, אבל הגיעה חגורה מאמריקה והנערות היו מתגנדרות סביב החגורה הזאת המושכת את העין, בגד שמושך את העין גורם לסילוק שכינה וגרם שמתו אנשים צעירים, מיד כינס רבי יוסף חיים זוננפלד אסיפה ואמר שכל אב בישראל יביא את החגורות הטמאות האלו של בלעם, ושרפו את כל החגורות באש, לקיים מצות ובערת הרע מקרבך, ופסקו מלמות.

רבותי! אנחנו צריכים לשרוף את כל הבגדים המודרניים, הפאות המודרניות, השמלות המודרניות, כל אלה תלמידי בלעם שמביאים בגדים שמושכים את העין - זו לא דרכנו, וצריכים לשרוף את זה באש, ואז בטוח, אנחנו לא שומעים את זה, אבל האמא נמצאת פה והיא אומרת שהיא תהיה מליצת יושר על כל מי שייצא מהחזוק הזה וילבש בגדים קדושים, בטוח שתהיה מליצת יושר ויהיו הרבה ישועות בעזרת השם!

נסיים את הנושא בדבר טוב, החיד"א פעם היה בטורקיה ועמד לדבר בעזרת הגברים בבית הכנסת, ולפתע באמצע הדרשה אמר החיד"א, נפל אור בבית המדרש! השראת השכינה! מה קרה? נכנסה לעזרת הנשים אשה צדקנית שהייתה לבושה בצניעות מיוחדת, והאיר עליה אור אלוקים מסוף העולם ועד סופו, והחיד"א הרגיש וראה אור גדול, מיד אמר החיד"א, אני בטוח שמהאור הזה ייצא אחד מגדולי ישראל, ואכן זכתה שנולד ממנה רבי חיים פלאג'י שכתב שמונים ושתיים ספרים, איך אפשר שיהיה גם רב, גם אב בית דין, וגם יקבל קהל, ועוד לחבר שמונים ושתיים ספרים? בזכות האור הגדול של אמא שלו שהחיד"א הרגיש עליה את השראת השכינה.

כל בת שתקבל את החיזוק, באותו הרגע תשרה עליה שכינה ויחול עליה אור אלוקים, והאור הזה יביא ישועות לכלל ישראל!

מורי ורבותי! אני מקצר מאד, מסירות נפש לתורה, יהושע בן נון זכה להיות מנהיג ישראל בשביל שהיה נער לא ימיש מתוך האוהל, כתוב בחז"ל שהוא היה מסדר את הספסלים והשולחנות, הוא כל הזמן דבוק במשה רבינו ובכל מה שקשור לבית המדרש, לסדר ספסלים, לסדר מחצלאות, הכל הוא היה עושה.

אני אספר סיפור אחד של מסירות נפש של האמא ע"ה, בשנים הראשונות כשהם היו גרים בבני ברק, הם חיו בדירה משותפת עם רבי פינחס שרייבר זצ"ל, דירה משותפת זה נקרא מטבח קטן משותף, הרב שטיינמן אמר שהוא לא מבין, חיים חמש שנים שתי משפחות עם ילדים במטבח משותף, ואף פעם לא רבו, שום ויכוח לא היה, היסוד של הדברים כי האמא ע"ה כל כולה היה לתת לשני, היא לא קיימת כפשוטו בלי שום גוזמא, ונפשי כעפר לכל תהיה, היא הורידה את עצמה לגמרי, התבטלות מוחלטת בכל.

וסיפרה הרבנית שרייבר שתהיה בריאה, שבתקופה ההיא לא היה כסף ולא היה מה לאכול, והסטייפלר רצה שהאבא שיהיה בריא יאכל כמו שצריך כדי שיוכל לחבר "דרך אמונה", "שונה הלכות", והיה שולח מעט עגבניות ומלפפונים וחתיכת בשר, אבל זה לא הספיק, באופן נורמאלי כל זוג היו מחלקים את זה לשניים, חצי הגבר וחצי האשה, אבל הרבנית לא סיפרה כמה יש פה, ותמיד הייתה מכינה לרב ארוחה מלאה, ומה היא הייתה אוכלת? לחם עם מרגרינה, והיא אמרה לרבנית שרייבר שתיבדל לחיים ארוכים, כמה גן עדן יש לי שאני אוכלת לחם, ועוד עם מרגרינה, ובעלי יושב ולומד, אתם מבינים מה זה? ביטול מוחלט! מסירות נפש לתורה ללא גבול!

רבתי! בחודש כסלו השנה ימלאו שישים שנה לנישואין של מו"ח שליט"א עם רעייתו הרבנית ע"ה, קרוב לשישים שנה, מעולם לא קרה שהאמא ביקשה מאבא משהו, שום דבר לא, יש מצבים של חולשה, הריון, לידה, שום דבר לא, ערבי פסחים בכה בית קטן, שתי חדרים עם הול קטן ומטבח קטן, הכל-הכל היא לבד, רבתי! איפה יש כזה מסירות נפש לאהבת התורה, ולפעמים היא הייתה הולכת לשמחות ונגררת עם התינוקות שלה, כדי שאבא שיהיה בריא יוכל ללמוד ללא הפרעה. אינני מתכוון לומר שהנשים שנמצאות פה יעשו את זה, מי שתעשה את זה היום לא תחזיק מעמד, אבל לפחות בסדרים של הכולל לא להפריע לבעל בלימודו.

כשעשו טלפון ציבורי בכולל פוניבז', בהתחלה אמר הרב שטיינמן שיעשו טלפון בלי מספר, שאם אברך רוצה להתקשר הביתה לשאול מה שלומה וכדומה יהיה לו אפשרות, אבל חס ושלום שלא יוכלו להתקשר לכולל, במשך הזמן השתנו הדברים, אני שוב חוזר ואומר שהנשים לא תחשבונה שיכולות לחקות את האמא, זה לא שייך, אסור בזמננו שאשה תעשה את זה, אבל לפחות בסדרים של הכולל, או בזמן השיעורים שיש לבעל, לא להפריע באמצע, אנחנו לא מסוגלים להיות בדרגה שלה, אבל במינימום, ללמוד ממעשיה כל אחד לפי דרכו.

אבא שיחיה לא יודע בכלל איפה המכולת ואיפה חנות הירקות, הוא לא יודע כלום, כלום, כלום, למה? כי האמא התחתנה עם התורה, על זה היא מסרה את נפשה, ואני אספר לכם עוד סיפור שאבא גם לא יודע איך מדברים בטלפון, פעם היה לו צורך להתקשר לאבי ז"ל, ואז היה עולה הרבה כסף טלפון, התקשרתי לירושלים לאבי ואמרתי לו נא להתקשר למספר הזה והזהר וסגרתי, שאל אותי אבא שיחיה, איך תדע שהוא רוצה לדבר? הרי סגרת את הטלפון... כך הוא מופקע לגמרי, לא יודע איך מדליקים טלפון, אבא קיבל על עצמו בבר מצוה או אחרי זה שהוא לא מכניס לראש שלו שום דבר, רק תורה, והכל בזכות מסירות נפשה של אמא ע"ה.

שאלתי את הרב שטיינמן שיהיה בריא מה אפשר לתת חיזוק לאברכים, למחרת יום כיפור נסתלק ראש ישיבה גדול בצורה כזאת של טרגדיה השם ישמור, פתאום ברגע אחד, ואחרי זה אמא ע"ה, בתוך שבוע אחד היו שתי גורלות, נורא ואיום! שאלתי אותו במה אפשר לחזק את בחורי הישיבות, הוא אמר לי לחזק בתורה, לפחות שילמדו איזה זמן בלי הפסקה.

רבי אליהו לאפיאן היה אומר בשעתו, כשמתחילים זמן חדש, ללמוד בכל סדר שעה ראשונה עם תענית דיבור, אנחנו לא מסוגלים לעמוד בזה שעה שלמה, אבל אפשר רבע שעה, בחור לומד בשיבה מתשע עד אחת, ומארבע או משלוש וחצי עד שבע, ובליילה משמונה וחצי עד אחת עשרה, כמה זה רבע שעה? משהו שבמשהו, ואמר רבי אליהו לאפיאן על פי הרמח"ל, אם מיד כשבאים לבית המדרש, לא עוסקים בשום דבר, מיד מתחילים ללמוד עם תענית דיבור, עם כל המרץ והחשק, מובטח שייפתחו שערי שמים, הוא אמר את זה על שעה, אבל בזמננו זה רבע שעה, ואני יודע עובדות רבות שבכוללים וישיבות עשו כזה חיזוק לרפואה ולישועה וראו ניסים ונפלאות.

נמצאים פה ראשי ישיבות וראשי כוללים, עפר אני תחת כפות רגליכם, המלאך המשחית כבר למחרת יום כיפור לקח קרבן כבד בצורה נוראה כזאת, והנה שישה ימים אחרי זה עוד קרבן שמן, מה עלינו לעשות? ברור בלי שום ספק שכל בחור וכל אברך שיתחזק לפחות במשך חודש חשוון, בלי נדר, ללמוד רבע שעה ראשונה של הסדר בתענית דיבור, רבע שעה זה דבר קל, ברור שהקב"ה יראה את זה בתור תשובה ויהיו הרבה ישועות.

הרבנית ע"ה נמצאת פה, היא מבקשת מהבנות ומהבנים שתי מצוות, אצל הבנים תלמוד תורה ואצל הבנות צניעות, בגלל שזה הדברים הכי חשובים, לכן היצר הרע מנסה כל הזמן להביא מודות חדשות שלא על פי גדרי הצניעות ולעשות ביטול תורה, אמא ע"ה מבקשת מאיתנו להתחזק בצניעות ובתורה, תתארו לעצמכם מה זה, ישיבה של שלוש מאות, ארבע מאות, חמש מאות בחורים, אפילו שלושים או מאה, כולם לומדים רבע שעה ראשונה עם תענית דיבור, הרי זה נפלא! אם יצליחו בחודש חשוון אפשר לנסות עוד חודש, לא בבת אחת אלא לאט-לאט, בהתחלה חודש אחד, אם ירצו עוד חודש, אני אומר בשם האמא דברים שאני בטוח שזה מה שהיא מבקשת.

כבר אמרתי שהרבנית הייתה בא לבית המדרש פה בכל יום, ולמדה בקביעות ספר אורחות צדיקים, היא הייתה בקיאה בספר הזה, אפילו כשלא הרגישה טוב ולא היה לה כוח, בפרט בתקופה האחרונה שלא ישנה טוב בלילה, ולפעמים הייתה קמה מוקדם מאד לעזור לאבא שיהיה בריא ללמוד תורה, בקושי היא החזיקה מעמד, ולמרות הכל היא לא ויתרה אף פעם על אורחות צדיקים וחפץ חיים ופרק שירה, ומה נאמר אנחנו? אמא מבקשת להתחזק בזה! אני מבקש מחילה מכל תלמידי החכמים שנמצאים פה, מינו אותי כמו רמקול להביא את הדברים.

נעבור לנושא של תפילה וברכות, הרבנית ע"ה הקפידה לברך ברכת המזון ואשר יצר מתוך סידור, בנות ישראל זוכרות איך שהיו באות לפה עשרות נשים בכל יום חמישי, והאמא הייתה אומרת בקול ברוך אתה השם אלוקינו להפריש חלה מן העיסה, כמה מלאכים באו להגיד אמן על הפרשת החלה שלה, ואחרי זה הייתה מברכת את כולם, עמדו בתור ועברו לפני עשרות - אולי אפילו יותר ממאה - נשים לברכה, וכל אשה הייתה באה עם כמה שמות, והיא בסבלנות גדולה אמרה את כל השמות, בערך שעה היה לוקח, איזה קדושה! איזה טהרה!

אני זוכר כשהרבנית של הסטייפלר נפטרה בתשל"ג, לפני כמעט ארבעים שנה, ואז עדיין היו ילדים קטנים בבית, והאמא רצתה לעשות משהו לעילוי נשמתה, היא לא אומרת קדיש, והיא גם לא יכולה לענות לקדיש בגלל שהיא אשה מטופלת בילדים ותינוקות, בכל זאת היא השתדלה והצליחה לסדר שישמרו לה על התינוקות כדי שתוכל לרדת למעריב ולענות אמן יהא שמיה רבה על הקדיש של אבא לעילוי נשמת הרבנית, הרבנית של הסטייפלר חסר לה עילוי נשמה? עוד עילוי נשמה! ותמיד בכלל, כשהייתה שומעת אמן יהא שמיה רבה, מיד הייתה מפסיקה באמצע העבודות או באמצע האוכל ועונה אמן יהא שמיה רבה, איזה יראת שמים!

רבתי! אני רוצה לספר עוד סיפור, אני מתבייש לספר, אבל מה אעשה שצריכים להגיד את זה, בעשרות השנים האחרונות היא הייתה יורדת יום-יום להתפלל בבית הכנסת, ואנחנו בני המשפחה יודעים שהיא לא הרגישה טוב, ולפעמים הייתה במצב של חולשה כזאת שאני בטוח שכל אחד אחר היה נשאר בבית, מה גם שאחרי התפילה היו מחכות לה עשרות נשים כל אחת עם הבעיות שלה כידוע, ולמרות הכל לא ויתרה על התפילה בציבור, חוץ מפעם אחת בשבוע, מנחה ביום שישי, שאז הייתה טרודה בהכנות לשבת.

אבל מה כן הייתה עושה? ביום שישי בשעה שתיים עשרה ועשרים בצהריים, באמצע כל הבישולים הייתה מפסיקה באמצע, מורידה את הסינר, ובשנים האחרונות שכבר לא היה בכוחה ללבוש נעליים לבד, ביקשה מזאת שהייתה עוזרת לה שתהיה בריאה [מי שידוע ומכיר יש שתי נשים שהיו עוזרות לה בקביעות, שהקב"ה ישלח להם הרבה ישועות אמן] להלביש אותה נעליים, כי אין זה יאה להתפלל עם נעלי בית וסינר, כך הייתה מתפללת כמו בחור ישיבה רק בלי כובע וחליפה, והייתה מכוונת שזה יהיה יחד עם הציבור בשעה שמתפללים מנחה בלדרמן, וכי אשה חייבת בתפילה בציבור? הרי לא הייתה חייבת בזה, ואף על פי כן הייתה משתדלת בזה.

ולא עוד אלא שהייתה תמיד מורידה את הסינר ולובשת נעליים לכבוד התפילה, הרב אלישיב שיהיה בריא אמר שההלכה היא כל אחד לפי ערכו, בעל הבית שמסתובב כל היום בלי כובע

וחליפה זהו המלבוש שלו ויכול להתפלל כך, אבל בחור ישיבה שלא ילך לראש הישיבה שלו בלי כובע וחליפה, מעיקר הדין אסור לו להתפלל בלי כובע וחליפה, כי זהו המלבוש שלו, אינני יודע אם אמא ע"ה שמעה את פסק ההלכה הזה מאבא שלה, אבל היא הרגישה שאם עומדים לפני המלך אי אפשר לעמוד עם סינר ונעלי בית, זוהי הנהגה כמו של גדולי המוסר.

כמה זה מחייב את כולנו שהתפילה תהיה כמו שצריך, להגיע בזמן, לא לאחר, אם התפילה מתחילה בשתיים עשרה וחצי, יוצאים בשתיים עשרה ורבע, הייתי אצל הרב אלישיב לפני עשר שנים כשהתחילה האינתיפאדה ושאלתי אותו מה לעורר בציבור, והשיב לי לעורר על העניין הזה לבוא לתפילה בזמן, אם התפילה מתחילה בשעה שבע וכולם באים ברבע לשבע, ציצית, תפילין, ברכות, קרבנות, וכשיש קדיש דרבנן בתחילת התפילה כולם עונים ביחד את האמן יהא שמיא רבה כמו בראש השנה ויום כיפור, זה תענוג לבוא לבית הכנסת בראש השנה ויום כיפור, כולם נמצאים בברוך שאמר, איזה כבוד שמים! ועל זה הקב"ה אומר (ש"א ב, ל) "כי מכבדי אכבד".

וכך גם אמר הסטייפלר זצ"ל, כשבא אליו יהודי שאביו מת בגיל צעיר, והגמרא אומרת מי שאביו מת בגיל צעיר והוא מגיע לשנות אבותיו ידאג, ושאל הלה את הסבא הקהילות יעקב מה לעשות? הוא רוצה לחיות, ומבקש סגולה לחיים ארוכים, הוא היה בטוח שהוא יאמר לו איזה זוהר, אבל הסטייפלר אמר לו שהסגולה הכי טובה היא לבוא לתפילה מתחילה ועד סוף. וכן מצינו בגמרא בברכות דף ח' עמוד א' שאמרו לרבי יוחנן שבני בבל מאריכים ימים מפני שבאים בזמן לתפילה מתחילה ועד סוף, דכתיב אשרי שוקד על דלתותי יום יום לשמור מזוזות פתחי כי מוצאי מצא חיים, פסוק מפורש במשלי למי שמקפיד להיות שקדן ובא לתפילה כל יום שזוכה לחיים ארוכים.

ובמאמר המוסגר ביאר שם הבן איש חי דבר נורא, מדוע אמרו מימרא זאת דווקא לרבי יוחנן, כי הרי ידוע שהיו לרבי יוחנן עשרה בנים שמתו בגיל צעיר, ואחריהם נולד לו עוד בן נוסף וייקרא שמו בישראל רב מתנה בריה דרבי יוחנן, שזכה מתנה מאת השם לבן האחד עשר, אבל רבי יוחנן ידע שיש עליו גזירה נוראה וביקש לדעת היכן חיים חיים ארוכים, עד שנאמר לו כי בבבל מאריכים ימים בזכות שבאים בזמן לתפילה, ואמנם היה יכול לומר לבנו שישאר בארץ ישראל ויבוא בזמן לתפילה, אבל כנראה רבי יוחנן היה סבור שאחרי שמתו לו עשרה בנים צריך מקום כזה שכולם ביחד מקפידים לבוא בזמן לתפילה ומשם תבוא הישועה.

רבותי! אנחנו צריכים כל כך הרבה סגולות לחיים ארוכים, הנה, הרב אלישיב שיהיה בריא, והקהילות יעקב זיכרוננו לברכה, והגמרא בברכות, והבן איש חי, כולם אומרים פה אחד, שהסגולה הטובה ביותר היא לבוא בזמן לתפילה, השל"ה הקדוש אומר בסוף פרשת וירא כי לקום בבוקר מוקדם זה מעין עקידה, ורבינו יונה אומר בספר היראה שמי שמכבד תפילה ובא לתפילה בזמן נקרא ידיד השם שנאמר מה ידידות משכנותיך, על בנימין כתוב לבנימין אמר ידיד השם, וכאן כתב רבינו יונה על מי שבא בזמן לתפילה שהוא ידיד טוב, זה כדאי!

עלינו ללמוד מהרבני ע"ה כיצד היא הייתה מוסרת נפש כל יום, וידוע שהיא לא הרגישה טוב, ולא היה לה כוח לזוז, אף על פי כן היא הייתה לא מוותרת, כתוב בגמרא הלל מחייב את העניים, רבותי, אני חושב לעצמי, אם לפעמים יש לי איזה רפיון או חולשה וקשה לי ללכת להתפלל, אבל אני רואה את האמא מול העיניים איך שהיא מתאמצת בלי כוחות, לפני כמה שנים אמרו לה רופאים שהלב שלה חלש מאד והיא בקושי מחזיקה מעמד, בקושי, היא קיבלה כמה שנים מתנה מאת השם, ואני רואה אותה יורדת לבית הכנסת ועולה, אמא מחייבת אותנו להקפיד על תפילה בציבור, להקפיד לבוא בזמן, אשה שפטורה מכל זה, מחייבת אותנו.

מורי ורבותי! נזכיר עוד כמה נקודות בקצרה, שבת קודש, היא לא ויתרה על שום דבר שמישהו אחר יעשה במקומה, כל מה שקשור לשבת, הדגים, הסלטים, גם כשלא היה לה כוח הייתה מכינה בידיים שלה את כל המאכלים היסודיים של שבת, היה תקופה לפני כמה שנים כשהיא שברה את

הכתף, היא נפלה מאיזה מקום ושכבה בבית עם כאבים נוראים, בכל זאת היא לא ויתרה שיביאו לה ליד המיטה את הדברים שצריכים לעשות והיא עשתה עם הידיים הקדושות שלה את כל המאכלים בלי כוחות!

חשבתי לעצמי איך זה שאדם שפטור מהכל ומציעים לו עזרה, אבל לא, הוא רוצה לעשות בעצמו, ושמעתי מהמשפחה של רבי פינחס שרייבר זצ"ל סיפור דומה, שבשנה האחרונה לחייו בשמחת תורה הוא קיבל מכה בכתף וסבל מכאבים נוראים בצד ימין, והבן שלו שיהיה בריא הביא לו את הספר תורה והניח לו על צד שמאל כדי שלא יכאב לו, ורבי פינחס מיד בלי כוחות העביר את הספר תורה לצד ימין, ובנו אמר לו, אבא, כואב לך שם, אבל רבי פינחס השיב ואמר, תורה אף פעם לא כואב, תורה זה רק עוד נחת רוח.

וכך גם הרגישה אמא ע"ה, כמו שרבי פינחס עם הספר תורה שיהיה על צד ימין, זה לא חיוב, זה הידור, יותר מכובד, להחזיק על צד ימין, והיה מוכן לסבול יסורים בשביל הכבוד הזה, תורה זה לא כואב, כך גם אמא הרגישה שמצוות זה לא קשה, אין תירוצים, אין פטורים, והכינה כל שבת את כל המאכלים בלי כוחות, ובראש חודש מאכל מיוחד לכבוד ראש חודש, גם כשהיא לא הרגישה טוב והיא שכבה במיטה, הגישו לה את הדברים למיטה, והיא לא ויתרה על המאכל המיוחד לכבוד ראש חודש.

ותמיד הייתה אומרת לכבוד שבת קודש, מלאכים הלכו בבית כשהיא הייתה אומרת לכבוד שבת קודש, כשהיא הייתה מדליקה נרות אנחנו הילדים הרגשנו כמו שכהן גדול מדליק נרות בבית המקדש, במשך שעה ארוכה הייתה עומדת ובוכה ומתחננת על כל השמות של המסכנים, רווקים, וילדים, כל הישועות, היה לה ראש טוב, היא זכרה את כל השמות בעל פה, ואני בטוח כשהיא בירכה על הדלקת נרות, והשבת פרסה כנפיה על הבית הזה, בטוח ששם התפילות יותר התקבלו.

רבותי! אם כבר דיברנו על השבת, הנה עכשיו מתחיל זמן החורף, ואם לפני כחודשיים הייתה הדלקת הנרות בשעה שבע וחצי, הרי שבעוד כמה שבועות כבר יוקדם הזמן לשעה ארבע ורבע, וכדאי שההורים יסבירו בדרכי נועם לילדים שלהם שהשבת אינה משחק אלא חיוב סקילה. אתמול עברתי ליד המקווה וראיתי בחור רץ למקווה עם כרטיס חשמלי של מוקצה, הסבון זה גם כן מוקצה, אני מפחד לדבר, אבל הילד הזה לא בישל צ'ולנט או דגים, והאבא והאמא יכולים להרגיל אותו ללכת למקווה כבר בצהריים, זה עניין של חינוך, יש כאלה שאם יגידו משהו לבן שלהם הוא ימרוד בהם, עליהם לא דיברתי, אבל אם הילד שומע אפשר לומר לו שיוכל לנוח כמה שירצה, אבל שלא יבוא הביתה בצהריים לפני שהלך למקווה.

בפרט כשצריכים לנסוע מחוץ לעיר לשבת, אני זוכר שפעם נסעתי בערב יום כיפור בכביש גהה בשעה שתים עשרה וחצי והכבישים היו ריקים לגמרי, מי מעיז ללכת בערב יום כיפור? זה פחד פחדים, ואם יום כיפור זה חיוב כרת הרי ששבת זה חיוב סקילה. צריכים לדון לכף זכות שיש לפעמים איזה אויפרוף או בר מצוה של אחד מבני המשפחה, והיום נעשה כמין חובה שצריכים להזמין את כל המשפחה, אבל הילדים חוזרים מהחיידר רק אחרי השעה שתים עשרה, ועוד צריכים להתקלח ולהתלבש ולהכין את כל הבגדים והפיז'מות לשבת, וכל זה לוקח זמן לפחות עד השעה אחד וחצי, זה פחד פחדים לנסוע ברגע האחרון, נתאר לעצמנו מי שיש לו ביום רגיל פגישה מחוץ לעיר בשעה ארבע, פגישה שאמור להרוויח בה עשרים אלף דולר, הרי היה יוצא בתשע בבוקר, וכי השבת אינה שווה עשרים אלף דולר!!

מעשה שהיה לפני יותר מארבעים שנה, כשנפטר מייסד בית הכנסת רבי יחיאל לדרמן ז"ל, זה היה ביום שישי כ"ו סיוון בשעה תשע בבוקר, והסבא הקהילות יעקב הגיע להשתתף בהלוויה, ונסע מכאן עד לרחוב חזון איש, והיה שם אוטובוס לירושלים להר המנוחות, ניגש אליו הנהג שיהיה בריא והציע לו לנסוע לירושלים, אבל הסטייפלר אמר לו, אם לא היה עכשיו

יום שישי הייתי נוסע, הוא בנה לי את בית הכנסת, אבל איך אפשר לנסוע ביום שישי? נשים אל לבנו, הרי מדובר בשעה תשע בבוקר, בחודשי הקיץ של סיוון, אבל הסבא עם היראת שמים שלו לא היה מסוגל לנסוע ביום שישי!

לכן, הלכתי למעשה, מי שצריך לנסוע ביום שישי, שישתדל להכין את כל בגדי הילדים ביום חמישי בלילה, והילדים ילכו לחיידר כבר מקולחים ומלובשים עם בגדי שבת, ומיד כשהם באים מהחיידר בשתיים עשרה ללכת לתחנה, אין ברירה, מי שילך אחרי זה, זה ספק חילול שבת! מה יהיה אם יהיה פנצ'ר לאוטובוס? מה יהיה אם יהיה איזה פקק? מי יכול להיות אחראי שלא יהיה פקק?

לפני כמה שנים נסעתי במונית בערב יום כיפור והנהג פתח חדשות ושמעתי שחברת אגד מודיעה שהאוטובוס האחרון מירושלים לתל אביב יוצא בשעה אחת בצהריים, ומיד עשיתי חשבון שאם האוטובוס יוצא בשעה אחת הוא מגיע בשתיים, אפילו באגד מבינים שאם רוצים לשמור יום כיפור והדלקת הנרות היא בחמש צריכים כבר בשתיים להיות אחרי הכל, בואו נלמד מאגד, ומי שלא יכול לעשות את זה שלא ייסע, וכי זהו פיקוח נפש לנסוע לאויפרוף? אינני אומר שלא לנסוע, אבל מוקדם, לא ברגע האחרון, זה פחד פחדים, אפילו לנסוע בתוך העיר זה פחד.

רבנות! כוח התפילות של האמא ע"ה, היא הרגישה כל יהודי כאילו הוא הבן שלה, אפילו שלא הכירה אותו, נספר סיפור אחד מני אלפים, לפני שבע עשרה שנה ביי"א תמוז הלכתי לעולמה הרבנית אלישיב ע"ה, וכבר הודיעו שנוסעים להלוויה והנה אמא רואה בגן קן ציפור, מיד שלחה את אחד הנכדים לשיבת בית מאיר, יש שם אברך שהיה אצלה לפני כמה שנים ואין לו ילדים, והיא אמרה לו שיש מדרש ששילוח הקן הוא סגולה לילדים, תאמר לו שאני נוסעת עכשיו להלוויה של אמא, אבל יש עוד כמה דקות עד שהרב ירד, שיבוא מיד לעשות שילוח הקן.

כששמע אותו אברך שהרבנית קוראת לו נדהם ובא מיד, אבל היונה בדיוק לא הייתה שם, ובכל זאת אמרה לו הרבנית ע"ה שיחכה עד שאבא ירד, וברגע האחרון הגיעה היונה וקיים שילוח הקן, וכעבור תשע חודשים נולד לו בן, איפה יש דבר כזה שאשה ההולכת להלוויה של אמא שלה זוכרת איזה אברך שהיא בכלל לא מכירה אותו ורק ידעה איך קוראים לו והיכן הוא לומד, היו לה מיליון דברים בראש לזכור, אני חושב שלא רק מצות שילוח הקן הועילה, אלא מסירות הנפש של אמא ע"ה ביחד עם שילוח הקן זה מה שפעל.

מעשים כאלה היו בכל יום ויום, אני יודע שהייתה פעם בחורה שהתחתנה בגיל ארבעים ושבע, והיא באה לרבנית ע"ה לבקש ברכה לפני החתונה, והיא אמרה שקוראים לה נגיד רחל בת שרה, ומיד השיבה אמא ואמרה לה, כן, אני זוכרת, לפני עשרים שנה את היית פה וביקשת ברכה ואני זוכרת את השם שלך, איך אפשר כזה דבר? היסוד של כל זה הוא אהבת ישראל.

רבי חיים מוואלוז'ין אומר שכל האדם בחייו נברא לעשות חסד עם השני, היה פעם בחור בראדין שהחפץ חיים ביקש ממנו להיות חזן בימים נוראים באיזה קהילה בליטא, אמר לו הבחור, רבי, איך אפשר לא להיות בימים נוראים בישיבה בראדין, אמר לו הרבי החפץ חיים, האדם לא נברא בשביל עצמו כי אם להועיל לאחרים, הם צריכים חזן ואתה מתאים לזה, גם הרבנית ע"ה זה היה המהלך שלה, הכל חסד-חסד-חסד, אינני יודע אם היא ידעה את דברי הגר"ח מוואלוז'ין, אבל הנשמה שלה הרגישה כי התפקיד של יהודי הוא לעזור לשני.

וכתוב באבן עזרא כי אצל מרדכי הצדיק נאמר (אסתר י, ג) "דורש טוב לעמו", מרדכי הצדיק נהיה ראש ממשלה, היום כל חבר כנסת יש לו משרד לקבלת קהל, פעמיים בשבוע הוא מקבל קהל, מרדכי לא היה לו משרד, הוא היה בלדרמן נגיד, והיה מסתובב בין השורות ושואל כל אחד אולי הוא צריך משהו מהממשלה, פטור ממיסים או משהו אחר? כך אומר האבן עזרא, מרדכי היה "דורש טוב" - הוא בעצמו הלך ליהודים, דפק אצל כל אחד בדלת ושאל אולי אתה צריך איזה עזרה או משהו. אמא ע"ה הייתה בגדר דורש טוב, היא לא חיכתה שיבואו אליה.

רבותי! אני לא אשכח את זה, עכשיו בערב יום כיפור הייתי בחוץ לארץ, התקשרתי משם להגיד לאמא שנה טובה, ומיד היא שאלה אותי מה חסר לך? היא יודעת שברוך השם אני נמצא באיזה בית ומתאכסן, אבל היא דואגת ושואלת מה חסר לך? כל הראש שלה היה מה אפשר לעזור לשני, אפילו במצב שהיא יודעת שהיא לא יכולה לעזור, אבל עוד מילה, מה חסר לך.

אני רוצה לסיים בנושא חשוב מאד, קראנו היום בתורה על קין והבל, הרב שך היה משתומם תמיד ואמר כי קין והבל היו בסך הכל שתי אחים בכל העולם וכבר רבו ביניהם, ושמעתי פעם מאדם גדול כיצד נראות מריבות בין שכנים, ראובן ושמעון שכנים טובים, לראובן יש משפחה גדולה עם הרבה ילדים והוא רוצה לבנות עוד חדר, אין לו כסף לעבור דירה אבל לבנות חדר הוא עוד יכול להסתדר, אם זה באמת מפריע לשמעון וסותם לו את האוויר ואת האור מותר לו לשמור על זכויותיו, אבל יש לפעמים שזה מפריע קצת ולא מפריע הרבה.

ואמר הרב וואזנר הרי לך זה מפריע מעט ואילו לשני יש משפחה ברוכה ילדים שהוא לא יכול להמשיך לחיות ככה, וכי אדם אינו יכול לוותר קצת על הלוקסוס שלו בשביל השני? קין לא רצה לוותר להבל והגיע עד לידי רציחה, אדם צריך לדעת שמן השמים זימנו לו את המצוה שיהיה לו שכן עם הרבה ילדים בלי כסף שהוא יהיה השליח לעזור לו על ידי שיוותר על קצת לוקסוס, בואו נלמד את המידה הזאת מאמא ע"ה שלא לקחה כלום מהעולם הזה, וכל כולה היה רק לתת לשני.

רבותי, לשם מה צריכים מריבות? אם השכן המסכן הזה רוצה לבנות ולהוסיף חתיכה קטנה כדי שיוכל לנשום, מדוע לא לתת לו? אני חוזר ואומר שאם זה מפריע מאד אסור לבנות וכל אחד יכול לשמור על זכויותיו, אבל אם זה רק מפריע קצת הרי האדם נברא לעזור לאחרים, והיו יכולים למנוע מאות דיני תורה ומריבות, שכנים שחיים ביחד באהבה נפלאה ואין ביניהם שום מריבה, פתאום אחד רוצה את זה והשני רוצה להיפך ואז מתחילים מריבות, זה מצוי במשפחות הכי טובות ושכנים הכי טובים שפתאום נעשים ברוגז, למה?!

בואו נלמד מאמא ע"ה את כוח הויתור, אנשים היו מבקשים ממנה טובות והיא הוציאה את כל הכוחות שלה לעזור, ואחרי הכל היו עשרות מקרים כאלה שבאה אליה והיא שניעה על ידה והתחילה לצעוק למה הרבנית לא עושה כלום, למה הרבנית מפקירה אותי, וצועקת עליה ומחרפת אותה, והיא הייתה עונה בניחותא, כן, את צודקת, את צודקת, הרבנית כל כך מסרה נפש והשתדלה, והיא ככה צועקת עליה, והרבנית משיבה ועונה את צודקת, איזה התנצלות! שום דבר. פחד פחדים!

רבותי, העולם כולו רועד, אנחנו מוקפים מאה מיליון ערבים יימח שמם, יש להם כלי משחית נוראים ועצומים, כסף יש להם, הם קונים מרוסיה ומצרפת את הנשק הכי גרוע שיכול להיות, והמדינה שלנו לא מסוגלת בשום אופן להתמודד עם הנשק של שונאי ישראל, אז מה יהיה?

חז"ל אומרים שבזמן החורבן באו אברהם יצחק ויעקב לבקש רחמים ולא נענו, עד שבאה רחל אמנו ואמרה להקב"ה, אני ויתרתי, למרות שהיה לי פסק הלכה מיעקב אבינו, יעקב אבינו גדול הדור רגל שלישי במרכבה פסק לרחל שהיא אשתו, אני רואה ברוח הקודש שאת אשתי, והיא הלכה נגד פסק הלכה של יעקב ומסרה סימנים שלה ללא ולקחה סיכון שתיפול לידיים של עשו, אומרת רחל לפני הקב"ה, נכון יש דינים וחשבונות שאפילו האבות הקדושים לא יכולים להוריד את זה, אבל אני הרי ויתרתי על מה שמגיע לי, היה מגיע לי את יעקב על פי הדין, והלכתי נגד כל זה, ויתרתי על הכל שלא להכלים את אחותי.

וחז"ל מספרים עוד על רבי מאיר, שאיש אחד משוגע רב עם אשתו ואמר לה שלא תיכנס הביתה עד שתירק בעיניו של רבי מאיר, בזמנו אדם כזה היה נכנס מיד לבית סוהר, אבל רבי מאיר הקדוש הלך אליה ואמר לה יש לי דלקת בעין ואני חייב רפואה שתירק לי בעיניים, איזה ויתור! גדול הדור אומר לאשה תירק לי בעיניים לעשות שלום בית, זהו הכוח של ויתור, וכיון שרחל ויתרה "כח אמר השם... יש שכן לפעולתך ושבנו בנים לגבולם".

רבותי, אין לנו שום פיתרון נגד שונאי ישראל, אנחנו מוקפים שונאי ישראל עם כלי משחית נוראים, ואמרו לי בטלפון בכירים גבוהים בצבא, שאם היו יודעים מזה כל אלו שרבים על דברים פעוטים, מיד היו עוזבים ומוחלים על הכל, ואם אנחנו מוותרים יראו הרבה ישועות.

אני חייב לספר סיפור שהאמא ע"ה הייתה מספרת, ומורינו רבי מיכל יהודה זצ"ל הוסיף על זה דברים נוראים, לפני עשר שנים היה מעשה שהזמינו בטעות שני ילדים בר מצוה לבית כנסת אחד באותה שבת, וכל אחד הכין לקרוא את כל הפרשה, וכשנתבררה הטעות הלך הגבאי ושאל את הרב מה לעשות, והכריע הרב שכל אחד יקרא חצי מן הפרשה, אבל אחד הילדים ריחם על חברו שטרם והכין את כל הפרשה, והסכים לוותר שהוא רק יעלה לתורה והילד השני יקרא את כל הפרשה.

כעבור כמה שנים חלתה אימו של אותו הילד שוויתר, והתגלגלה בבית החולים במשך כמה חודשים ולא ידעו מה שיש לה, הלעיטו אותה בתרופות והיא עמדה למות, עד שיום אחד הרב אלישיב שיהיה בריא לא הרגיש טוב ופינו אותו לבית החולים, והביאו אליו רופא מיוחד מלונדון שיטפל בו, ושהה בבית החולים מיום ראשון עד יום שישי וכמעט ששוחרר לביתו, וברגע האחרון החליט הרופא כי כדאי שישאר בבית החולים יום נוסף עד לאחר השבת, ומכיוון שהוחלט על זה ברגע האחרון לא הספיקו להתארגן עם בעל קריאה מתאים.

ובדיקת באותה שבת היה אותו הנער ליד אימו במחלקה, וכנס למניין של בית החולים וראה שמחפשים בעל קריאה, וניגש לממונה ואמר לו כי הוא יודע פרשת יתרו מצוין שזוהי הקריאה שהכין לבר מצוה, וקרא להם את כל הפרשה, והרב אלישיב נהנה מאד מהקריאה שלו, ולחץ את ידו ושאל מה הוא עושה פה, וסיפר הנער לרב על מצבה של אימו, ואמר לו הרב, תשמע, הרופא שלי אמר לצאת הלילה ללונדון, אני אדבר עימו אחרי הבדלה שייכנס לאמא שלך, והוא היה רופא בעל שם עולמי, ובסייעתא דשמיא גילה מה שיש לה, ונתן לה את התרופות המתאימות עד שכעבור חודש יצאה מבית החולים.

את הסיפור הזה כולם יודעים, אבל יש לזה המשך, כשבאו לספר את הסיפור הזה למורינו ראש הישיבה רבי מיכל יהודה זצ"ל, אמר רבי מיכל יהודה, כלומר, שנגזר עליה למות, ובזכות הויתור שלו היא חיה! נמצא שתי דברים, א' הוא לא הפסיד את הקריאה שהכין, כי הוא קרא את הפרשה לרב אלישיב, ועשה קורת רוח לגדול הדור, וב' הויתור הזה שוויתר לפני כמה שנים הביא לאמא שלו חיים ארוכים.

כתוב בתומר דבורה, אף אחד לא רוצה לא מחלות ולא ייסורים ולא צרות ולא עניות, כולנו רוצים חיים ארוכים בריאות ונחת לכל המשפחה, אבל כיצד אפשר לזכות לכפרה, אומר התומר דבורה, יש לי רעיון, העליבו אותך? פגעו בך? תשתוק ואל תענה, תהיה מעביר על מידותיו, המעביר על מידותיו מעבירים לו על כל פשעיו, לא מחלות, לא ייסורים, לא צרות ולא שום מרעין בישין, התומר דבורה היה קדוש עליון, הרבי של האר"י הקדוש, שהאר"י הקדוש ראה בהלוויה שלו עמוד אש מהמיטה עד לשמים, הוא מספר לנו, אתה רוצה ישועות? תוותר!

אני רוצה לומר עוד חז"ל אחד, כתוב בברייתא שרבי ישמעאל כהן גדול עלה לשמים והראו לו את הגזירות שלפני ביאת משיח, והוא בכה ושאל מה יהיה, אמרו לו כיון שיהודים מתאספים לומר אמן יהא שמיה רבה וקדושה ומקיימים מצות ונקדשתי בתוך בני ישראל בטלים הגזירות. כמה צריכים חיזוק בזה! באים לבית הכנסת לשמוע קדיש, לשמוע קדושה, האר"י הקדוש אומר לפני שאומרים קדיש וקדושה צריכים לכוון לקיים מצות ונקדשתי בתוך בני ישראל, ועל ידי זה מבטלים את כל הגזירות, זוהי ברייתא מפורשת!

נסיים בדברי הספר חרדים, כשציבור מתאספים לשמוע דברי חיזוק זה עת רצון וכפרת עוונות, בפרט שזה הספד של אשה גדולה יחידה בדור, נבקש מהאמא שנמצאת פה מחילה בשם כולם, בשם כל המשפחה, בשם כל הציבור, בוודאי היא מוחלת, ונבקש ממנה שתהיה מליצת יושר על כל

המשפחה, על כל בית הכנסת, על כל כלל ישראל, שתעמוד לפני כסא הכבוד ותבקש והקב"ה יאמר די לצרותינו, שלא נדע יותר מצרות, שבעזרת השם יהיה ישועות גדולות לכל כלל ישראל, ומחה השם דמעה מעל כל פנים ונאמר אמן!

(נאמר בעצרת המספד בבית המדרש לדרמן - מוצש"ק בראשית תשע"ב)

"השאלה הראשונה שבעלי שאל אותי בפגישתנו לפני האירוסין הייתה: "באיזו מסכת אוחוז כעת אבא שלך..." סיפרה לימים הרבנית קניבסקי, והשידוך קם ועמד לו לתפארה, כי במשפחת אלישיב, כך חינכו את בת שבע הצעירה כל חייה, תורה וההתמדה היא מעל הכל, מעל הכל.

"ויתרתי הרבה בחיי כדי שהרב יישב וילמד תורה כל הזמן!", צוחקת הרבנית, כשהיא מתראיינת לביטאון "ואת עלית" של תיכון "בית מרגלית" באלעד...

והנה, משהו לא מסתדר בחייהם של בני הזוג הטריים לבית קניבסקי. רבי חיים, המתמיד הנודע, יודע שצריך לדבר עם רעייתו, אך הוא כה רחוק מדיבורים רגילים ואין לו, פשוט, מה לדבר בענייני חולין עם אשתו.

רבי חיים שליט"א נכנס להתייעץ עם אביו הגדול, מרן הסטייפלר זי"ע, שהיה מלבד גדולתו וקדושתו הנוראה גם אדם מאוד מעשי ופרקטי. "אשתך היא הרי מנהלת חשבונות", יעץ לו הסטייפלר - "אז תדבר איתה על סוגיית "תגרי לוד". זאת סוגיה קשה ומאוד מסובכת מבחינת החשבונות המתמטיים שלה והיא יכולה מאוד לעזור לך בבירור הסוגיה..."

וכך היה. רבי חיים למד את הסוגיה החשבונאית הסבוכה, והרבנית הסבירה לו בנחת רוח את כל החשבונות הדרושים. כך ישבו הרב והרבנית בערבי ה"שנה ראשונה" לנישואיהם. רבי חיים שטח ספיקות בהבנת עניינים תלמודיים שבחשבון, והרבנית הסבירה לו בפרוטרוט את החישובים המתמטיים הקשים...

חתנה הגאון רבי יהושע צביון שליט"א

כתוב בתורה בפרשת חיי שרה ויבוא אברהם לספוד לשרה ולבכותה, ולא נתבאר מה היה ההספד, אולם במדרש תנחומא כתוב שהתחיל אברהם לבכות על שרה ולומר: "אשת חיל מי ימצא בטח בה לב בעלה..." ומבאר המדרש כל פסוק ופסוק, איך ששייך לשרה אמנו עליה השלום. אף אנו נוכל להמליץ על חמותי הרבנית הצדקנית מרת בת שבע אסתר ע"ה, כמה פסוקים מאשת חיל כפשוטו.

והנה בספר נפש החיים מגדיר רבינו חיים מואלוז'ין זצ"ל, מה המהות של איש חיל, וז"ל: שהאיש חיל משליך כל ענייניו וצרכי עצמו מנגד. ומוסר נפשו ורצונו, רק על כבוד המלך, שישגי כתר מלוכה של אותה המדינה, ותינשא מלכותו. וזה הביאור שלאיש חיל אין לו רצון עצמי ולא צורך עצמו, כל מהותו היא רק מסירות נפש על כבוד המלך. עכ"ל.

וזה מה שהייתה חמותי הרבנית הצדקנית ע"ה, לא היה לה שום רצון על ענייניה הגשמיים, וצרכי עצמה, כל רצונה היה רק לעשות רצון השי"ת ותינשא מלכותו. היא הבינה שרצון השי"ת שתינשא מלכותו זה להיות אשת חיל עטרת בעלה, לעצמה לא רצתה כלום, לא קנתה כלום, לא שאפה לשום תענוג מתענוגי העולם הזה, כל שאיפתה הייתה, להשיג הכתר מלוכה של מלך מלכי המלכים ותינשא מלכותו.

ומה רצון השי"ת מאשת החיל שתינשא מלכותו? להתבטל ביטול מוחלט לבעלה הגדול, לתת לו ללמוד כמו בחור ישיבה, שלא יפריעו לו רגע כמימרא מלימוד התורה ויזכה לכתר תורה, ותינשא מלכות התורה, ויהיה קידוש השם בעם ישראל, ותרבה תורה בישראל.

אבל איך מסרה נפשה על כבוד המלך, מאן מלכי רבנן? לעצמה לא רצתה שום תענוג כמו שאמרו חז"ל במס' תענית (כד, ב) כל העולם כולו ניזון בשביל חנינא בני, וחנינא בני די לו בקב חרובים מערב שבת לערב שבת. כך הייתה הרבנית ע"ה כל מה שאכלה לא היה קב חרובים, אלא קבא דמוריקא! אכלה רק מאכלים שאחרים היו זורקים אותן, זה אכלה לעצמה, ויעידו על כך כל באי ביתה. אבל לבעלה, מורינו הגדול, שהוא איש גיבור חיל בתורה, וצריך לעבוד את הבורא ולמסור עצמו על לימוד התורה ש"ס בבלי, ירושלמי, תוספתא, מדרשים, רמב"ם ושו"ע, וכל התורה כולה, לאיש חיל הזה, לשר הצבא הזה, לשר התורה הגדול הזה, תמיד מוכן האוכל בזמן, תמיד אוכל מבושל, כל יום, תמיד תמיד, אפילו בערב פסח ועד יומה האחרון: בקיץ, בחורף, בשעה שצריך שר התורה לאכול, אז אשת החיל שהשליכה כל ענייניה הגשמיים, וצרכי עצמה הגשמיים ואוכלת קבא דמוריקא שם היא מראה את כוחה, שר התורה צריך לאכול, כדי שיוכל להיות שר התורה בכל התורה, שר חזק בכל התורה, שר גדול בכל התורה, איש גיבור חיל שישגי כתר תורה, שם האוכל הטוב ביותר מוכן תמיד בזמן. שישים שנה! כמו שאשת חיל יודעת, כיון שצריך להשיג את רצון המלך מלכי המלכים, ולשרת את שר התורה כמו שאשת חיל. ותינשא מלכותו, מלכות השי"ת, זה הביאור אשת חיל מי ימצא.

"ורחוק מפנינים מכרה" - ממש"ך המדרש ואומר: "זו שרה - שבאה ממרחק". אף הרבנית הצדקת ע"ה באה מירושלים לבני ברק. היום זה נשמע מוזר, בחצי שעה אפשר לנסוע לירושלים, יש טלפון ופלאפון וזה לא נראה מרחק כלל. אבל בתקופה ההיא נסיעה לבני ברק הייתה לכל הפחות כארבע שעות ואין טלפון, ואין משפחה ואי אפשר ללכת לשמחות. הקשר היחיד היה מכתבים, שהיה לוקח כמה ימים לכל צד, וכמובן היה לה קשה מאד המעבר. וסיפרה שמרוב געגועים הייתה בוכה בלילות כדי שאף אחד לא ידע.

והאשת חיל ממש"כה כרגיל לתמוך בבעלה בכל מה שצריך ואף אחד לא יודע שמצטערות בלילות, ואיך זה נודע? שאחר הרבה שנים, כל אשה שהייתה באה לגור בני ברק מעיר אחרת והיה

לה קשה, הייתה מנחמת אותה "אל תדאגי, גם לי היה קשה אז, זה היה רחוק, אבל התגברתי בתפקידי להיות אשת חיל כשרה עושה רצון בעלה, וכך החזקתי מעמד, ובסוף התרגלתי ושמחתי. תחזיקי גם את מעמד, ואחר כך תשמחי".

פעם סיפרה שהגיעה אליה אשה עשירה בערב פסח, ושאלה אותה: "כמה זמן לא היית אצל ההורים שלך"? וענתה לה: "כשלוש שנים". נתנה לה העשירה כסף לטקסי, לנסוע עם כל המשפחה לשביעי של פסח לירושלים וגם כסף לחזור, והרבנית הכירה לה טובה על זה כל החיים! זהו "ורחוק מפנינים מכרה" – שבאה מרחוק.

"בטח בה לב בעלה" - הביאור הוא שהבעל פורק מעליו כל עול הבית ובוטח בה שהיא תנהל את העניינים כדי שיוכל לעסוק בתורה כמו שאמרו בירושלמי שכל האיברים תלויים בלב, ואם הלב לא רגוע אין יכול ללמוד בשקט, אבל לב בעלה בטוח שכל ענייני הבית הגשמיים: הטיפול בילדים, וצרכי המאכל, וכל טרדות הבית, לא קשורות אליו, יש חלוקת תפקידים ברורה בין האיש חיל, לבין אשת חיל, היא לא נתנה לו לעסוק בשום צרכי הבית הגשמיים, לא בשום דבר ממש אפילו לא למזוג כוס תה, הכל תפקיד של אשת החיל שמשליכה כל ענייניה וצרכי עצמה מנגד כדי שהבעל יוכל להיות שר התורה, ולתת לו כתר מלוכה שיוכל לשבת וללמוד בהתמדה.

"ושלל לא יחסר" - ואם נוהגת כך בטוח בעלה שלא יחסר כל טוב בביתה. וכן היה, שמעולם לא ביקשה כסף מבעלה. הוא היה נותן לה את הכסף של הכולל, וכל החודש לא ביקשה עוד כסף עד סוף ימיה אלא הסתדרה עם מה שנתן לה בעלה. בטח בה ושלל לא יחסר.

"גמלתו טוב ולא רע כל ימי חייה". הנה אשת חיל כזאת שמכינה וטורחת ומנהלת את הבית ביד רמה. בת גדולי הדור: נכדת הלשם, נכדת ר' אריה, בת הסבא הגדול מרן ר' יוסף שלום שהקב"ה ישלח לו רפואה שלמה ויאריך ימיו ושנותיו. מנהלת בית כזה ביד רמה, וגומלת לבעלה הגדול שר התורה את כל הטוב שבעולם, כמו שאמרנו, אין שום טרדה בעולם, כמו בחור ישיבה, מעולם לא השאירה את בעלה הגדול לשמור על הילדים. כשהלכה לשמחות הלכה עם הילדים. כזאת גמלתו טוב של האשת חיל בצורה מושלמת.

"כל ימי חייה" - הייתה יכולה להחזיק את עצמה שהיא במעלה יתירה על בעלה, אבל האשת חיל שלנו הרבנית הצדקנית ע"ה הרי היא ממליכה את בעלה עליה וכל שאלה קטנה, כל ברכה, כל עצה, הכל נמלכת בבעלה הגדול, והיא כאסקופה הנדרסת, לית לה מגרמיה כלום. "כל ימי חייה" - עד היום האחרון, כל ימי חייה! גמלתו טוב ולא רע כל ימי חייה.

"דרשה צמר ופשתים" - אומר המדרש ששרה אמנו ע"ה דרשה להפריד בין יצחק לישמעאל, כך חמותי ע"ה כל ימיה דרשה להבדיל בין טוב לרע, בין תכלת לקלא אילן, שלא ייכנס בבית שום שעטנז שום לוקסוס, שום מותרות, שום דבר מודרני, שום דעות כוזבות. כמה שעות, ימים ולילות הייתה מדברת עם בנות ישראל שילמדו בבית יעקב, ולא בבית ישמעאל. להיות בן אדם, ולא פרא אדם. לחיות את עקידת יצחק, ולא את חיי ישמעאל. כמה הורים, תלמידים, תלמידות ובנות שלחה לחיות חיי תורה, לתלמודי תורה, לחדרים ולסמינרים ולא למקומות זרים, וכל זאת בחפץ כפיה, בחפץ לבה בחפץ פניה ובנפש חפצה.

"ותקם בעוד לילה" - כתוב במדרש שאברהם אבינו ע"ה אמר על שרה אמנו ע"ה "ותקם בעוד לילה" אימתי? זה היה בזמן העקידה שנאמר וישכם אברהם בבוקר וכתוב בספר הישר שהכינה להם סעודה גדולה ועמדה בבוקר לשלחם. כמה לילות הייתה חמותי הצדקנית ע"ה קמה בשלוש לפנות בוקר להכין לבעלה תה שיוכל ללמוד בעוד לילה. שנים היה לו חברותות שלמדו אתו בשלוש לפנות בוקר ואם שר התורה קם אז גם האשת חיל קמה ומכינה מה שצריך להכין וזה לא יום ולא יומיים לא שבוע ולא שבועיים אלא שנים על גבי שנים. ואחר כך ממשיכה לישון עד הנץ, וזה פעם שנייה ותקם בעוד ליל כל השנים שהייתה קמה לנץ, ותקם בעוד ליל ואומרת ברכות בקול רם ששר התורה איש חיל ישמע ויענה אמן ובעוד ליל משכמת לבית הכנסת.

"ותתן טרף לביתה" - מהו הטרף שהייתה מביאה לביתה? הייתה מתפללת כל יום ויום בלי להחסיר אף תפילה, ואומרת אגרת הרמב"ן, פרק שירה, אורחות צדיקים, תהילים, שתי הלכות בשמירת הלשון, ומביאה טרף לביתה ועוד טרף הייתה מביאה לביתה - הייתה מתפללת על כל בני ביתה, על אביה הגדול שר התורה ועל בעלה הגדול שר התורה ועל כל בני המשפחה, כל שם ושם בפרטות, והייתה מתחננת לפני בוראה על כל מה שכל אחד מבני משפחתה צריך. זה הטרף שהייתה מביאה לביתה. ולא התפללה רק על בני ביתה אלא גם "וחוק לנערותיה" הייתה מתפללת קודם נץ החמה על כל החולים, והנצרכים, והמקורבים, ועל כל מי שבקש ממנה שתתפלל עבורו, הייתה זוכרת את שמם שנים על גבי שנים, זהו ותתן טרף לביתה וחוק לנערותיה.

"זממה שדה ותקחהו מפרי כפיה נטעה כרם" - הקשה מו"ח שליט"א בספרו טעמא דקרא, מדוע שדה 'לוקחת' וכרם 'נוטעת'? ותיירץ כי בארץ ישראל יש מצוה לנטוע אילנות, אבל לזרוע זרעים אין מצוה, ולכך שדה קנתה זרועה שאין מצוה בזריעה, אבל נטיעה שיש בה מצוה - זאת עושה בעצמה! וזהו "מפרי כפיה נטעה כרם". אף חמותי הרבנית הצדקנית ע"ה כל דבר שהיה בו מצוה הייתה מתעסקת בו בעצמה וטורחת בו בכפיה ממש.

הייתה מכשירה בשר כיון שיותר מהודר הבשר שמכשירים לבד, והייתה מלמדת מאות נשים איך מכשירים בשר, כי יש מצוה בזה. וכן עשתה כל השנים יין בידיה, שכידוע יש שאלות גדולות בעשיית היין: מעשרות, וגילוי, ושלא יגעו ביין אנשים שאינם שומרי תורה ומצוות, אז הייתה עושה כל השנים יין בעצמה וכל היין שמו"ח שליט"א היה שותה - זה היה יין עצמי. וכן הלחם שהייתה עושה לבעלה כל ימי חייה אכל רק את הלחם שהיא עשתה, שהניפוי יותר מהודר.

ועל הכל מצות הפרשת חלה שקיבלה על עצמה כמעט יובל שנים, שאפתה שיעור חלה בידיה והפרישה חלה וחיבבה המצוה על מאות בנות ישראל, ובזכותה יש בכל העולם חבורות נשים שמקיימות מצות הפרשת חלה. ופעם ארע ששברה את הכתף והצטערה צער רב שלא תוכל לקיים מצות הפרשת חלה, וביום חמישי הגיעה שכנה עם שלוש ק"ג בצק, כדי שהרבנית תפריש חלה, וראו בחוש שכיון שעמלה על המצוה והצטערה עליה, הקב"ה הזמין לה שלא תבטל אף פעם המצוה.

וכן פעם שעברה טיפול ברגל והייתה צריכה לשכב במיטה, ביקשה שיביאו לה את המצרכים שקנו לכבוד שבת קודש עד המיטה, והיא רצתה בעצמה ללוש ולערבב ולהכניס לסירים. וכמובן בכל שלב שטורחת על מאכלי שבת אומרת לכבוד שבת קודש, זה הפירוש מפרי כפיה נטעה כרם. איפה שיש מצוה לעשות בידיים עושים בידיים.

"חגרה בעוז מתנה ותאמץ זרועותיה" - פירש בספר מניקת רבקה שחברה אותו הרבנית רבקה בת ר' מאיר טיקטינר לפני כארבע מאות שנה וז"ל ולמדה אותנו תורתנו דרך ארץ מרבקה אמנו שהייתה גבירה כתב בה: "ותרץ, ותמהר, ותרך, עוד אל הבאר לשאוב, ותשאב לכל גמליו". ואף שלמה המלך כתב: "חגרה בעוז מתנה ותאמץ זרועותיה".

כך הרבנית הצדקנית ע"ה כל דבר עשתה לבד בגבורה ולא נתנה שום מצוה מהמצוות שלה שיעזרו לה, הכל עשתה בעצמה עד השבוע האחרון תיקון המאכלים לשבת לעשות הדגים לשבת לא נתנה שיעשו במקומה, זה מצוה שלה ושלא יחטפו לה את המצוה הזאת. חגרה בעוז מותניה ותאמץ זרועותיה.

וכשהייתה מכינה לבעלה שר התורה אוכל, הביאה לה שכנה מכשיר ידני שימהר את העבודה, ואמרה, שאינה רוצה, כיון שרוצה לטרוח בעצמה בתיקון המאכלים. וכמובן שהייתה מוסיפה למאכל שמן זית ואומרת: "שהרב לא ישכח את הלימוד". שכידוע שמן זית זה סגולה לזיכרון. הוי חגרה בעוז מתנה ותאמץ זרועותיה".

"טעמה כי טוב סחרה" - פירש החתם סופר בהספד על אשתו בתו של הרע"א שהטעימה לאחרים כי טוב סחרה מכל סחורה, והטעימה לכל כלל ישראל כי אין כמו לימוד התורה וזה

הפירוש טעמה כי טוב סחרה, וכן הרבנית ע"ה הייתה יושבת עם בנות ישראל שעות וימים וחדשים ושנים להמתיק להם נועם התורה ולהסביר כי טוב סחרה מכל סחורה.

"לא יכבה בלילה נרה" - מסביר החתם סופר הביאור הוא שכיון שחילקה סחורתה לכל בני ישראל, גם אחר פטירתה לא יכבה בלילה נרה כי כל המצוות שקיימו אותם הנשים הם לזכותה וכידוע המון משפחות בנו בתים של תורה בזכותה ואם כן כל המעשים טובים שלה נזקפים לזכותה, כל הילדים שנולדו בגללה נזקפים כל המעשים טובים שלהם, לזכותה. כל בעלי התשובה שקירבה, כל הבתים של בני תורה ששידכה ויעצה להקים כל המעשים נזקפים לזכותה.

"ידיה שלחה בכישור וכפיה תמכו פלך" - כתב המדרש ששרה אמנו ע"ה הייתה נותנת מאכל לעוברים ושבים. כמה מאכל הייתה הרבנית ע"ה נותנת לעוברים ושבים לא היה אדם שנכנס אצלה לבית לקידוש בלי לאכול, ואכלו על שולחנה במשך חייה אלפים רבים ובמיוחד בסעודת שבת קודש לא היה דבר כזה שמישהו נמצא ולא אוכל. אם הוא לא אוכל שלא יבוא! כולם ידעו שמי שבא חייב לאכול, ולא סתם לאכול. הייתה יודעת כל אחד מה שהוא אוהב והייתה דואגת לפלוני שצריך אוכל כזה, ולפלוני חסר אוכל כזה, וביתה היה כביתו של כלבא שבוע, והייתה מאכילה את כולם שלוש לשונות בחרדל.

וידוע ששמעו שאפשר לאכול אצלה בשבת, היו במשך השנים מאות ואלפים בחורים שבאים לפני קידוש ואמרו רבצין אין לנו איפה לאכול, וכמובן לכולם אמרה שיכולים לבוא. עד שראה אחד מבני הבית שאי אפשר להמשיך ככה היה יושב ומסדר שרק מוזמנים יבואו, כי לא היה שייך להאכיל עשרות אנשים כל שבת ובכל זאת הייתה מתווכחת איתו כל שבת, להכניס את פלוני ואת אלמוני וכו' זה הפירוש "שהייתה נותנת מאכל לעוברים ושבים".

"כפה פרשה לעני ידיה שלחה לאביון" - לא רק שכפה פרשה לעני בביתה אלא ידיה שילחה לאביון. הייתה שולחת אוכל וכספים לעשרות אנשים. כל ערב שבת, הייתה מבשלת דגים בסיר הכי גדול שהיה בחנות, בקושי נכנס למטבח הקטן שהיה בגודל אמה על אמה, אבל צריך לשלוח לאביון מנות אוכל, וכל שבוע היה אצלה משלוח מנות, ומתנות לאביונים ולא יאומן כי יסופר, שכל שבת שלחה מאות (!) מנות לאנשים מהמשפחה ולא מהמשפחה, סיפרה שכנה שהייתה יתומה מגיל צעיר, וכשנולד לה הבן הרביעי, הרבנית ריחמה עליה, ושלחה לה דגים לשבת, ומאז עברו שמונה עשרה שנה וכל שבת שולחת דגים לפי כל הילדים שנולדו, לחם לפי הטף, ואם הגיעו אורחים שולחת יותר, ולא רק דגים שלחה אלא בשר ודגים וכל מטעמים. ובנוסף שלחה כל שבוע מאות מנות, עשרות בשנים, לקרובים ורחוקים, אנשים שבורי לב, יתומים ואלמנות.

"נודע בשערים בעלה בשבתו עם זקני ארץ" - מו"ח שליט"א בספר טעמא דקרא הקשה, כיון שכל הפרק מדבר בשבח האשה, מה שייך כאן לומר "נודע בשערים בעלה" שזה שבח הבעל? ותירץ, שפסוק זה גם כן שבח האשה, שמתוך שאשת החיל נותנת לבעלה ללמוד, ועושה כל צרכי הבית, ואין בעלה צריך להיות כלל בבית, על ידי זה לא נודע כלל בבית, רק בשערי סנהדרין, בשבתו עם זקני ארץ, וזה שבח גדול לאשת חיל. וזה באמת השבח הכי גדול שהייתה שמחה איתו. שבעלה יכול ללמוד לחבר את כל ספריו זה השבח הגדול שלה.

אמנם מה המתנה הכי גדולה שמו"ח שליט"א היה קונה לאשתו אשת חיל עטרת בעלה לפסח, אחר שעבדה, ומרקה, וקרצפה, את כל הבית, הוא קנה נתן לה את המתנה הכי יקרה בעולם שאף אחד אין לו יכולת לקנותה הוא עשה בביתה את סיום הש"ס, ולא רק את הש"ס אלא ש"ס בבלי, ירושלמי, רמב"ם, שו"ע, נ"ך, ועוד ספרים, זו המתנה הכי טובה, והכי יקרה שנתן לה.

ובאמת במתנה הזאת הכי שמחה, שהיו באים זקני ארץ לביתה, וביתה נעשה בית ועד לחכמים, וכולם שמחים ביומא טבא לרבנן, זה הייתה המתנה הכי יקרה שלה. ושמחה במתנה הזאת יותר מכל המתנות הכי יקרות בעולם! וזה השבח הגדול לאשת חיל "נודע בשערים בעלה בשבתו עם זקני ארץ".

"פיה פתחה בחכמה ותורת חסד על לשונה" - כמה חכמה הייתה בפיה. לכל בעיה, לכל שאלה, לכל ספק של אנשים, ולכל צרה צוקה, היה לה תשובה ברורה, או סיפור או משל או עצה חכמה. אם היו באים בבעיות חינוך ילדים הייתה מייעצת ללמוד עם הילד כל יום חמש דקות אורחות צדיקים, ולספר לילד סיפור על הנושא הלקוי אצלו, ולאנשים שהיו בצרה גדולה הייתה אומרת שיקבלו על עצמם לומר נשמת כל חי כשתעבור הצרה. ומי שבא לבקש עצה על מידות טובות הייתה אומרת ללמוד אגרת הרמב"ן כל יום. אבל הדבר הכי מפליא שראינו אצלה שלכל אדם היה לה סייעתא דשמיא לומר מה שצריך. לכל אדם מכל הסוגים, או סיפור, או משל, או עצה עד שיתיישב על לבו, ויצא מרוצה ושמח. ביתה היה כמו כלא שבוע, גם ברוחניות. מי שנכנס שבור או עצוב או כאוב היה יוצא שמח וטוב לב. היה מחזה מרנין לראות איך אנשים עולים לבית עם פנים עצבות ויוצאים בפנים זורחות.

ועל הכל "תורת חסד על לשונה". אהבת חסד שהיה לה זה פרץ כל גבולות אנושיים של הדור הזה, ומסתמא גם של דורות קודמים לא יאומן כי יסופר, על מעשי חסד במשך שנים בבית ובחוץ, בארץ ובחו"ל, לקרובים ולרחוקים, לכל בית ישראל.

ידוע ומפורסם המעשה ששכנה שלהם אשת ת"ח גדול נפטרה והשאירה בית מלא יתומים רכים, ובמשך שנים היא המשיכה לגדלם, ולשלוח להם אוכל כל שבת ושבת, ולבוא לאסיפות הורים בתור אמא, בצורה נעלה ביותר ופשוטה ביותר, ועל הכל שחסד שאפשר לעשות בהצנע לכת, עושים בהצנע לכת וזאת שכמה שנים טובות היה לה בת שהייתה לומדת בכיתה של היתומה והרבנית הצדקנית ע"ה מכינה לה כל יום אוכל לבית הספר, וכדי שלא תתבייש היתומה, באמצע הדרך, הייתה בתה דוחפת לה לתוך תיק האוכל הריק שלה אוכל שהייתה אוהבת, וכך במשך שש שנים יום-יום הייתה מקבלת היתומה אוכל בדרך כבוד! זהו תורת חסד על לשונה.

וידוע שכל שכנה שהייתה יולדת, הילדים היו אצלה והבנות היו הולכות לעזור בבית היולדת. הייתה שכנה אשת חבר שלא היה לה משפחה בארץ ושבירה את היד ומה עושה הרבנית? אומרת לבתה שתקום מוקדם, שתתפלל שחרית במניין של השעה שש ותגמור בשעה שבע ותלך לשכנה ותעזור לה לשלוח את הילדים ללימודים. ובתה הייתה מגיעה ללימודים בשעה שמונה וחצי. המנהלת דיברה עם הרבנית ואמרה לה, שאצלנו בבית הספר הדבר הראשון זה סדרי בית הספר, ורק אחר כך חסד, והרבנית ענתה לה, שאצלנו החסד זה דבר ראשון, וסדרי בית הספר זה דבר שני וכך במשך שנה שלמה הייתה בתה משכימה קום ועוזרת לשכנה. ומגיעה לבית הספר בשמונה וחצי. היינו ותורת חסד על לשונה.

וידוע שלפני שנים רבות כשעדיין לא התפרסמה, היו תמיד יושבים אצלה נשים מסכנות מבוקר עד ערב. פעם הייתי אצל אמא הדגולה הרבנית אלישיב ע"ה שריחמה עליה ואמרה לי: מילא, לי יש גם כן נשים שבאות, אבל לא מבוקר ועד ערב כמו בתי, וזה היה לפני למעלה משלושים שנה. הייתה אשה שהייתה צריכה להתאשפז מדי פעם בבית חולים לחולי נפש ורק הרבנית נסעה איתה. אפשר לספר מבוקר ועד ערב ולא לגמור מעשי החסד הרבים.

ועל עשרות מסכנים שישנו אצלה, ואכלו אצלה, והיא הייתה האמא שלהם. על ריבת אתרוגים שהחיד"א כתב שזה סגולה ללידה קלה. והייתה מכינה מרקחת אתרוגים בעשרות סירים ענקיים ומבשלת אותם שבע פעמים וכל פעם שופכים את המים ושמים מים חדשים, וזה הייתה מחלקת לאלפי יולדות שהיו באים לבקש את ברכתה.

ובשנים האחרונות כמעט שלא הייתה חולה בבית החולים שלא הייתה מתקשרת לשאול בשלומה והייתה הולכת לשמחות של מסכנים ורוקדת בחתונות באפיסת כוחות, וכן הייתה הולכת לניחום אבלים, ועולה הרבה קומות בקושי רב, וכל מילה שלה הייתה כמים קרים על נפש עייפה.

וכל זה נבע מטוב לבה הגדול והרחום שהיה לבה כרוחב אולם לכל צרות של בני ישראל. ובלבה הרחום סבלה כל יהודי ולא יכלה לגרש אף יהודי מביתה ובלבה הרחום לא היה אצלה את המילה

"לא", כל דבר שביקשו ממנה הסכימה, ולכן היו צריכים להעמיד שומרות שלא יטריחו יותר מדי את הרבנית. זהו "ותורת חסד על לשונה".

"עוז והדר לבושה" - פירש הגר"א עוז זה ראש השנה ויום כיפור, והדר זה סוכות. כמה נאה להמשיל את המשל על הרבנית ע"ה כמה דמעות הייתה שופכת בסליחות ובימים הנוראים, הייתה קמה בשלוש לפנות בוקר במיעוט שינה ומתפללת בראש השנה ויום כיפור כעבדא קמי מריה עד כלות הכוחות, והדר זה סוכות שהייתה פרי עץ הדר בנשים ובהדר זה סוכות.

"ותשחק ליום אחרון" - איך היה היום האחרון, נפטרה על מיטתה במיתת נשיקה כמו גדולי וצדיקי הדור, בשבת אחר מנחה בזמן שנפטרו בו משה רבינו דוד המלך ויוסף הצדיק. וכמעט בכל סידורי תפילה מוזכרים סדר סעודה שלישית, וכתוב שם מאמר מהזוהר, שביום השבת, כשבא זמן של תפילת המנחה, רעוא דרעוין אשתכח, וכל דינין מתכפין, ובשעה ההיא נלקח משה רבינו ע"ה כדי שנדע שלא נסתלק מחמת הדין אלא ברצון השם, וכן יוסף הצדיק ודוד המלך ע"ה נפטרו בשבת אחר מנחה, וכידוע כל שבת הייתה הרבנית גומרת את כל ספר תהלים וביקשה ספר תהלים ונפטרה מיתת נשיקה עם ספר תהלים בידה, זה ותשחק ליום אחרון, ותמיד הקפידה שלא יבטלו בגללה אף מצוה, ואחרי הפטירה מכיוון שבשבת אין דין אבלות כל האבלים יושבים בסוכה ומקיימים מצות סעודה שלישית כרצונה שלא יפסידו אף מצוה, אפילו מצוה אחת.

והלווייה בלילה ללא הספדים, ללא מודעות, ללא חילול חול המועד, לא בשמש, ללא ביטול תורה, במהירות הכי גדולה שאפשר, כמו שביקשו בצואתם הרבה גדולי הדור, שיקברו במהירות ובזריזות. אפילו השבעה כולה הייתה בבין הזמנים הכי פחות ביטול תורה דבר שכל חייה הקפידה עליו. ועל הכל זכותה בכבוד אב ואם, שאמרה שזכותה לכל מה שזכותה בגלל כיבוד אב ואם שהרי קיי"ל שכל בני הבית נגררים אחר גדול הבית לענין כמה דינים באבלות, אבל אצל הרבנית הצדקנית ע"ה, שכל כך מסרה נפשה על מצות כיבוד אב נפטרה בזמן שאי אפשר להודיע לאביה, כדי שלא יצטער, וכמו שכתב בשו"ע סי' ת"ב מי שמת לו מת ולא נודע לו אין חובה שיאמרו לו. הכל הסתדר משמים כמו רצונה כאילו שהייתה כותבת צוואה, זהו ותשחק ליום אחרון.

השי"ת יעזור שנוכל ללמוד מדרכיה, וכל אחד יקבל על עצמו חיזוק לפחות בדבר אחד, ויהיה זה לעילוי נשמתה. ונזכה ל"ומחה השם אלוקים דמעה מעל כל פנים". אכ"ר.

(נאמר בעצרת בהיכל ישיבת "ברכת יוסף" קרית הרצוג – י" חשוון תשע"ב)

סיפרה הרבנית קניבסקי "פעם אחת בילדותי קיבלתי מכה מאבי מרן שליט"א, היה זה כאשר הוא למד בחדר שם ישנתי עם אחיותיי ואני צחקתי בקול והפרעתי לו בלימודו. המכה האחת הזאת החדירה בליבי היטב את חשיבות לימוד התורה ואת חומרת העוון של ביטול תורה", לאורך כל ימיה יישמה הרבנית את הדרך שבה חונכה בבית הוריה הגדולים ולא ייחסה חשיבות לדבר מלבד התורה הקדושה, היא העידה על עצמה בחיך של עונג "ויתרתי הרבה מחיי כדי שהרב ישב וילמד תורה כל הזמן!".

מערכת "מזקנים אתבונן"

חתנה הגאון רבי זליג ברוורמן שליט"א

ראש ישיבת סדיגורא

"אני ישנה ולבי ער קול דודי דופק פתחי לי, אמרה כנסת ישראל אני ישנה מן המצוות ולבי ער לעשותן" (שיר השירים רבה ה, ב).

לכאורה אין לזה מובן, אם הלב ער מי מונע לעשות את המצוות?

אבל הפשט פשוט שהמכוון למה שכתב הרמב"ם פ"ב מגירושין שכל יהודי הרצון האמיתי שלו הוא לקיים רצון בוראו, אלא שהוא אנוס על פי יצרו, יצרו תוקפו.

מה זה יצרו תוקפו? זה הבלי הבלים של העולם הזה שמונע ממנו, מתעה אותו, מסנוור אותו, ויוצר חציצה בין הלב למעשים, בין הכוח לפועל.

ועל זה בא המשך הכתוב קול דודי דופק פתחי לי, העולם הזה חוסם את הכניסה אבל הקב"ה מבקש פתחו לי פתח כחודו של מחט לפחות, ולשון המדרש על זה הקב"ה מרתיק על הפתח ומבקש פתחו לי פתח שאני לא אשאר בחוץ.

מורי ורבותי!

בתוך כל העולם הצבעוני הזה, בתוך שלל הפיתויים הקורצים, יש את הבית הגדול והקדוש הזה, הבית ברחוב רשב"ם שם פתחו את הדלת לקב"ה, שם פתחו לא פתח כחודו של מחט אלא כפתחו של אולם. שם אין דריסת רגל לעולם הזה, לית אתר פנוי מיניה.

ושם אשה גדולה בבית הזה, מה היא רוצה, מה היא צריכה מכל העולם הזה הגדול? מיטה, כסא, שלחן ומנורה, בשביל איש האלוקים ותו לא מדי.

זה הבית היחיד בעולם שאין בו שום דבר נוי, לא עציץ, לא אגרטל, לא פרחים, לא מפה יפה, לא תמונה, לא כלי כסף, לא ויטרינה, לא מערכת צלחות [רק כמה צלחות פלסטיק לא תואמים], לא מערכת סכו"ם, לא מערכת כוסות.

הבית האחרון על כדור הארץ שאין בו טלפון.

אפס מוחלט.

מה כן היו דברי הנוי אצלך?

מספרים על הבית של רבי חיים בריסקער שהיה שם לוח מודעות מרוב שזה היה רשות הרבים, אצלך היו קופות צדקה מולחמות ובנויות לתוך הקיר, אלו דברי הנוי שהיו אצלך בבית. ובשנים קודמות השמאטעס של בית שמש, והדגים המסריחים שלה שהיו עומדים חודשים. מפסח לפסח.

מה היה לך בסלון שקראת לו חדר הספרים? ספרים מהמסד עד הטפחות, מיטת ברזל עם מזרון קש, שולחן שבור עם כיסאות מטבח במקרה הטוב.

וכן היה לך עוד ריהוט הכרחי שם, שאני מתאר לעצמי שכל אשה הייתה מתברכת בזה, שתי סולמות עמדו בסלון, גדול יותר וקטן יותר, מעלות קדושים וטהורים כזוהר הרקיע מזהירים, בו הרב מטפס לעיין בספרים, ועליהם את מטפסת ומוצאת מנוחה נכונה על כנפי השכינה.

פחדת מכל פירור של העולם הזה כמו מפני אש, כמו גחלים לוחשות, אני זוכר שקנו לך פעם מגפיים חדשות, שלוש שנים לקח עד שהעזת ללבוש אותם.

קנו לכם פעם מזרונים חדשים, כששמתם לב, דבר ראשון שילמתם את הכסף שזה עלה ואחרי זה השלכתם את זה כאבן שאין לו הופכים, ככלי אין חפץ בו.

מבוקר ועד מאוחר בלילה עמדת ודיברת על ליבם של מוסדות ארגונים, עשירים, לדאוג לכל עם ישראל שיהיה לו את הספה הכי יפה.

את בישלת 15 קילו דגים לשבת לכל צר ומצוק, זה היה השמחה האמיתית שלך, אבל לא פרגנת לעצמך לאכול רק את השיריים רק על גבול המקולקל, התייעצת עם כולם אם זה עדיין אכיל?

ובשנים האחרונות כשהילדים היו שולחים לך לפעמים אוכל, היו דואגים לך שיהיה מה שאת אוהבת, ראו שאת לא מסוגלת לאכול את זה לבד, היית מחפשת שותף מי רוצה להצטרף, כמו שכתוב בגמרא (סנהדרין מט, א) ויואב יחיה את שאר העיר, אמר רב יהודה אמר רב אפילו מונייני נצחנותא טעים ופריס להו, אפילו דבר מועט כמו ציר של דגים היה טועם ופורס לעניים.

אל הבית הזה היו מגיעים אלפי ואולי רבבות אנשים ישנים, ומה הם מצאו שם? הם פגשו שם לב ענק שיכול להכיל את כולם, לב שבכוחו להעיר ישנים ולהקיץ נרדמים. באו אליך אנשים נואשים בלי לב, בלי כליות, בלי ריאות, ואת בלי למצמץ, בלי להתלבט, הבטחת להם ישועה.

"אני ישנה מן הגאולה ולבו של הקב"ה ער לגאלני והיכן מצינו שלבו של הקב"ה נקרא לבן של ישראל מן הדא קרא צור לבבי וחלקי אלוקים לעולם" (שיה"ש רבה שם).

הם מצאו פה את הלב של הקב"ה שכינה מדברת מתוך גרונה.

מה זה נקרא לבן של ישראל?

באה אשה בוכייה ומספרת על טרגדיה והרבנית בוכה עימה.

באים זוג הורים - עיני ראו ולא זר - ביחד עם הבת ישר מהרופא, שאמר שלא יוכל להיות לה ילדים, בוכים בדמעות שליש, והרבנית בוכה איתם.

באה אישה ומספרת על שכנה שלה שמציקה לה, השויגער שלה מציקה לה, לא כל כך נוח לה בעבודה, ושוב הרבנית בוכה ביחד איתה, עם כל אחד צריכים להשתתף בצער.

בא אדם ומספר בשמחה נולד לו ילד, אין לשער ואין לתאר את שמחה הפורצת מהרבנית, מה קרה? מאות ילדים נולדים כל יום, אבל לאיש הזה נולד רק אחד, וכך גם לרבנית.

מורי ורבותי!

אני לא מתפעל בכלל מהישועות שהיו, אני מתפעל מהביטחון הפשוט מאמונת אומן חזקה, היא לא התעניינה בכלל מה אמרו הרופאים, אם יש סיכויים או אין סיכויים, היא ידעה שישועות השם כהרף עין, זה היה אצלה פשוט וברור במוחש ממש.

ובאמת שזה גמרא מפורשת (תענית כה, א) בתו של רבי חנינא בן דוסא התלוננה נר של חומץ התחלף לי בשל שמן ומה הוא עונה לה מי שאמר לשמן וידלוק יאמר לחומץ וידלוק.

הפשט בזה הוא פשוט, מי שחושב שהשמן דולק, אצלו החומץ לא דולק, אבל מי שחי בתחושה גמורה שאת השמן מישוהו מדליק, אצלו אין הבדל בין שמן לחומץ. אם מישוהו מנשים את הריאות, מה זה משנה אם הריאות אכולות או שהם לא אכולות.

פה בבית הקדוש הזה עולם המושגים הוא שונה לחלוטין.

לא רופאים, לא הקרנות, לא כימותרפיה, ולא שולחן ניתוחים, פה יש סיומי מסכתות, פה יש חיזוק בשמירת הלשון, מסכת קינים, חיזוק בצניעות, חיזוק בשמירת שבת.

פה כשיש עכברים מתחזקים במעשר כמו שכתוב בירושלמי, כשכואב היד לומדים הלכות נטילת ידיים, הרגל כיצד הרגל, וכשהפנים מתעוותות יש את הגמרא של הדרת פנים זקן, כי מי שיאמר לשמן וידלוק הוא יאמר לחומץ וידלוק, זה ברור כשמש.

והאמת ששמעתי פעם לדייק בדברי הגמרא, שלא כתוב שהיא אמרה שזה לא דולק, היא רק התלוננה שהתחלף חומץ בשמן, הכוונה שהיא בכתה שהיא בזוזה מעשה ניסים, ועל זה הוא ענה לה בבית הזה אין הבדל בין חומץ לשמן, זה לא מעשה ניסים.

וכמו שכותב הרמב"ן הידוע בפרשת בא כי מן הניסים הגלויים אדם מודה בניסים הנסתרים שאין בהם טבע ומנהגו של עולם כלל, וכך בביטחון מוחשי היא יודעת מי שמפעיל את הלב אין בעיה בשבילו, ובכוח זה המשיכה ישועות כמו שכתוב בנפש החיים הידוע של אין עוד מלבדו, שהיא השתמשה בזה רבות.

רבים שואלים מאיפה הכוח לכל הדברים האלה, אנשים אומרים שהרבנית הקריבה את עצמה לתורה, אבל האמת היא שהרבנית לא "הקריבה", היא "הפקירה" את עצמה, לא היה לה שום רצון בעולם כלל.

"זכרתי לך חסד נעוריך לכתך אחרי במדבר", כתוב בגמרא על יואב (סנהדרין מט, א) וייקבר בביתו במדבר מה מדבר מופקר לכל אף ביתו של יואב מופקר לכל, היא הפקירה את עצמה לגמרי.

מה הייתה המשמעות שהרבנית ויתרה על טלפון, שהיא התבדלה מעולם הזה, היא ויתרה בכך על הקשר עם בית אביה הגדול שהיא כל כך התגעגעה, היא הייתה בת גדולים וקדושים עד האר"י הקדוש כמו שכותב הלשם, והיא ויתרה על הכל לא שמחות משפחתיות, לא ביקורים, היא חייל נאמן על משמר התורה, לשמש את התורה, אין לה שום רצון עצמי.

הסבתא שלה שהיא קרואה על שמה ויתרה גם על גשמיות, כדי שיוכל ללכת וללמוד תורה, כמו שכותב הלשם, והיא הביאה לעולם את אבני החושן לשם שבו ואחלמה, את גם כן הבאת לעולם את השונה הלכות ואת הדרך אמונה תרתי משמע.

הפקרת את עצמך, לא היה לך שום רצון, הרי אי אפשר להעלות את זה על הדעת, זה בלתי נתפס, הכל דשים בה, מאות ואלפי נשים ניצלו אותך במשך יום אחד, ואת נענית לכל בקשותיהם, לא סיננת מה צודק ומה לא מה לגיטימי, פלוני רוצה דווקא את הישיבה הזאת, מגיע לו, האשה רוצה דווקא את הסמינר הזה, מגיע לה, לכולם מגיע, ואת עשית עשרות טלפונים, מכתבים, התחננויות.

שנים על גבי שנים היו נשים שהטרידו אותה בכל מיני משאלות שאי אפשר להעלות על הדעת, הייתה בחורה אחת שהייתה מעורערת בנפשה, היא הגיעה לרבנית והכינה לה נוסח שתברך אותה שלא תמותי היום ולא מחר ולא מחרתיים וכו', הרבנית בירכה אותה בשמחה רבה, למחרת הנוסח התארך, והייתה מכריחה אותך לומר כל יום מאות פעמים נוסח שלם של ברכה, ואת היית ממלמלת את זה כבר מתוך שינה, אבל לא נתת בשום אופן לסלק אותה, תמיד היית שמחה, אבל כשסילקו אותה פעם אחת לא ישנת כל הלילה, מי שנכנס בכית לו.

הייתה אשה שבאה כל יום ש"השיער נשרף לה" והרבנית הייתה "מכבה לה את האש", באה אשה ש"מחשמלים לה את הבית" והבית כבר מוקף בזרם... והרבנית "מנתקת את הזרם" בדרך קבע יום-יום, והיא הייתה כולה שמחה, כולה אושר, טוב לה בחיים, בלי הפוגה בצל כל הדברים הנוספים שעשית בירכת, פעלת, עזרת, עודדת, חיית עם עשרות נשים את כל מהלך חייהן עד לפרטי הפרטים, כל אחת כאילו היא בת יחידה שלך.

כולם היו נשענים עליך, שמעתי שהרב אמר אשה בכל אלה מצאתי, הבנות, חתנים, כלות, נכדים, נינים, עוללים שאלו איפה סבתא, כל עם ישראל, אנשים שהצליחו להידחק, ואנשים שלא הצליחו להידחק אבל ידעו שיש שם צדקה ומרפא בכנפיה, אנחנו בטוחים שתמשיכי לעשות עבורנו מה שאת יכולה לעשות, ותהיי מליצת יושר עבור כל עם ישראל, ובלע המוות לנצח ומחה ה' דמעה מעל כל פנים ונאמר אמן!

(נאמר בעצרת המרכזית ככלות השבעה - מוצש"ק נח תשע"ב)

בתקופת הרישום לסמינרים ולישיבות כמעט לא הייתה ישנה כלל. כל הלילה הייתה ערה ומטפלת בבקשות של בנות, שבאו אליה בבכיות לסדר אותן במוסדות, ושל בחורים מתוסכלים, שלא התקבלו לישיבות. הרבה הורים פנו אליה בצר להם והיא התבטאה, כהגדרתה, ש"היא חולה מזה לגמרי". עסקה במאות מקרים כל תקופת רישום, כל היום, להשתדל עבור המבקשים.

בהקשר לכך סיפר בעלה מרן שליט"א, מעשה באברך, אבא לנער יתום מאימו, שפנה אל הרבנית ע"ה בבקשה שתפעל למען בנו כדי שיתקבל בישיבה מסוימת. האב נתקל בסירוב מוחלט מצד הנהלת הישיבה, ובצר לו פנה אל "מוקד החירום" של הציבור החרדי - בבית שברחוב רשב"ם בבני ברק. הוא התחנן בפני הרבנית ע"ה להשתדל למענו אצל הנהלת הישיבה למען נפש בנו. הרבנית ע"ה התקשרה אל הנהלת הישיבה ואף שיגרה מכתב בקשה לאחד מראשיה, בו הפצירה לקבל את התלמיד היתום.

והנה לילה אחד בשעה מאוחרת מגיע אבי התלמיד למעונו של מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א, ומבשר לו בשמחה כי הנהלת הישיבה החליטה לקבל את בנו, וכי הוא בא למסור "יישר כוח" להרבנית ע"ה, שפעלה כה רבות בעניין.

בשמעו את הבשורה המשמחת קם מרן שליט"א ממקומו ופנה לעבר חדרה של הרבנית ע"ה. הרבנית סיימה כבר את יומה העמוס בדרכה למנוחת הלילה החורפי. בעלה קורא לה בשמה מספר פעמים, וכשהיא מנומנמת מקבלת ממנו את הבשורה הטובה על קבלת התלמיד לישיבה. לאחר מכן נשאל מרן שליט"א מדוע הוצרך לספר לה זאת מיד באותה לילה כאשר כבר עלתה על משכבה, השיב "היא כבר לא ישנה על התלמיד הזה כמה לילות!"

מאמר / הרב ש. ב. גנוט

איש ואשה שזכו

העולם כולו משוחח על הרבנית ע"ה ומה ניתן ללמוד ממנה. הגר"מ אטינגר שליט"א אמר בהספדו שהרבנית הייתה אשה השייכת לדורות קודמים ושאין לנו אפשרות לגעת קצות דרכיה, אלא לפחות לדעת ולראות כיצד חיים אנשים גדולים באמת.

אכן, אי אפשר לדרוש מאיתנו לקום ב-3 בלילה ולהתחיל את סדר היום הרוחני. אי אפשר לתבוע שנקבל 300 נשים ביממה ונאזין בכזו חמימות לערימות של צרות ובקשות, וגם קשה לדרוש מאיתנו לארח אלמנות ויתומים בביתנו בקביעות, למכור ביצים בהתנדבות במשך שנים ולהכין סעודות שלמות למאות משפחות בכל שבוע.

אני, באופן אישי, דווקא חושב שישנה נקודה מיוחדת שבהחלט ניתן וצריך לקחת מהרבנית ע"ה. וזאת נקודת שלימות הבית המיוחדת שלה. אנשים מבחוץ אולי לא ראו וידעו, אך בביתו של הרב והרבנית קיימו בהידור גדול, תמיד, מתי שרק ראינו, את דברי הרמב"ם, שכתב: "ציוו חכמים שיהיה אדם מכבד את אשתו יותר מגופו ואוהבה כגופו, ומרבה בטובתה, ויהיה דיבורו עמה בנחת ולא יהיה עצב ולא רוגז, והאשה תהיה מכבדת את בעלה ביותר מדאי ויהיה לו עליה מורא ותעשה כל מעשיה על פיו ויהיה בעיניה כמו שר או מלך מהלכת בתאוות לבו ומרחקת כל שישנא, וזה הוא דרך בנות ישראל ובני ישראל הקדושים והטהורים". ההמלכה ההדדית הזאת, במסירות ובנחת רוח, הינה לשם ולתפארת.

לפני כשנתיים רשמתי לעצמי בפנקסי את הסיפור המופלא הבא, אותו שמעתי באוזני מאחד מבני משפחתו הקרובה של מורי ורבי מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א, וכך היה המעשה: באחד הימים הוכנס בשעה טובה אחד מנכדיו של מרן הגר"ח שליט"א בבריתו של אברהם אבינו. הסנדק היה הסבא-רבא, מרן הגר"ש אלישיב שליט"א. הגר"ח שליט"א אינו נוסע בשנים האחרונות לבריתות מחוץ לעיר ולפיכך פשוט היה שהסבא לא ישתתף בברית, ובני המשפחה ביקשו שלפחות הסבתא, הרבנית קניבסקי ע"ה, תכבד את האירוע השמח בהשתתפותה. הרבנית אמרה שכמובן שעליה להתייעץ עם סבא האם לנסוע לברית ואחד מנכדיה נכנס איתה לחדרו של הרב, מרן הגר"ח שליט"א.

הרבנית מספרת לבעלה הדגול על הברית ועל כך שהיא רוצה לנסוע להשתתף בשמחה ומרן שליט"א, למרבה תמיהתו של הנכד, מציע לעזרתו שלא לנסוע. הרבנית מפצירה והרב מנסה לשכנעה במאור פניו שלא, שאולי לא כדאי שתיסע. "אחזור עד עשר, בעזרת השם", הציעה הרבנית לשר התורה שליט"א ור' חיים מאיר פנים: "נו טוב, תחזרי עד עשר, תיסעי לחיים ולשלום"...

הרבנית ונכדה יצאו מהחדר והנכד, עדיין בהלם מהדו שיח שבין סבא לסבתא, לא התאפק ושאל: "סבתא, את אשה מבוגרת, מדוע את צריכה להתייעץ עם סבא לנסוע לברית של הנכד שלך? ומה פתאום סבא מעדיף שלא תיסעי?"

וסבתא, הרבנית קניבסקי ע"ה, השיבה לו בפשטות: "סבא אומר שכשאני נמצאת בבית, הוא לומד הרבה יותר טוב"...

*

שיחת הטלפון המזעזעת, בה בישר לי ידידי הטוב רבי.... על פטירת הרבנית, מיד לאחר תפילת מעריב במוצאי שבת "חול המועד", תפסה אותי, ועוד רבבות יהודים, אנשים ונשים, לא מוכנים, לא מעכלים, לא מאמינים. תחושת ההלם והזעזוע על פטירתה של הרבנית של הדור, הייתה תחושה חריפה וקשה, שכמותה לא חשו רבים זמן רב. עצמתי את עיני בכאב וחשבתי רק על יהודי אחד, יהודי אחד מרבבות האבלים והכואבים, על ה"חבר" של ה"אשת חבר", על מרן הגר"ח שליט"א.

רבי חיים, שר התורה, רב רבנן, גדול מתמידי הדור וגדול סבלני הדור, הכותל המערבי של עולם התורה כולו, אשר השכינה הקדושה מדברת מתוך גרונו. ר' חיים, שמרן הגרא"מ שך זצ"ל אמר עליו כבר בשנת תשמ"ה שאביו הסטייפלר הניח בן כמותו ושמרן הגר"ש אלישיב שליט"א אמר על ספרו "טעמא דקרא" שהוא חיבור של ראשונים ושכוחו הוא ככוחם של התנאים הקדושים. ר' חיים, שגדולי התורה כולם מרכינים ראש בפניו ושגדולי בעלי הדעת חרדים לשביב מוצא פיו. ר' חיים, כך חשבתי, הוא בעצם "פלג גופא", כלשון הזוהר הקדוש, יחד עם הרבנית ע"ה, וכאשר אמר החכם שמאחורי כל אדם גדול עומדת אשה גדולה, התכוון הוא בוודאי אל יצירת המופת שר' חיים יבלחט"א ועזרתו זיכרונה לברכה יצרו במו חייהם.

הגאון רבי עמוס טבצ'ניק שליט"א, מגדולי חכמי התורה שבכולל חזו"א, ת"ח שמרן הסטייפלר הזכירו פעמים רבות בספרו "קהילות יעקב" בשם "והעירני חכם אחד", שהוא גם ידידו הקרוב של מרן שליט"א, סיפר השבוע בזעזוע שהוא ראה את ר' חיים בוכה שלוש פעמים בחייו בלבד. בפעם הראשונה בכה ר' חיים כשאביו הסטייפלר הקדוש נפטר. בפעם השנייה, היה זה לאחר האירוע המוחי החמור שעבר ר' חיים. הרב טבצ'ניק דיבר עימו על ר"ש מסוים בטהרות ומרן שליט"א, שסבר שהר"ש נשכח ממנו בגלל השפעות האירוע המוחי על זיכרונו, פרץ בבכי סוער. וכעת, בכה ר' חיים שוב, בשלישית, עם פטירת הרבנית. בכה עוד ועוד, ללא הפוגה.

לפני מספר שעות קמו הם יחדיו להתחלת עבודת ה' שלהם, באמצע הלילה. הרב לומד, הרבנית לומדת. הרב מברך בקול את ברכות השחר והרבנית משיבה לו "אמן", הרבנית מברכת את הברכות והרב משיב כנגדה ב"אמן" משלו. הרב אומר תהילים והרבנית מקריאה לו את השמות שהגיעו לבקשת ברכה. {ואגב, כתבתי השבוע למרן שליט"א ש"בת שבע אסתר קניבסקי" הוא בגימטרייה "עורה כבודי עורה הנבל וכנור אעירה שחר"....}. קשר עמוק כל כך, מקסים ונפלא. הייתי שם בערב ראש השנה. הנכד ר' אריה (אדם טוב ומיטיב, שמידותיו התרומיות והנאצלות מתאימות לאבותיו ואבות אבותיו) הגיש לי כסא. ישבתי ליד הרב, וממול ישבה לה הרבנית, מביטה, מקשיבה, מעורה היטב בנעשה. בית אמיתי, זוג מושלם ואמיתי, כפי שמברכים לאחר האירוסים: עם "קשר של קיימא".

אני עומד הלום רעם, לאחר בשורת האויב. עוצם את עיני והתמונות רצות, כמו סרט נע. חלק מהתמונות בהירות וצלולות, חלקן מטושטשות. ר' חיים יושב במעלה המדרגות על כסא פלסטיק לבן והרבנית עומדת לידו, מספרת ומתייעצת להיכן כדאי ללכת הערב. "אצל...", האלמנה והיתומים, עושים בר מצוה. צריך ללכת, חיים?

"צריך", קובע גדול הדור, שכל התורה הקדושה פרוסה לפניו, חרוטה על לוח ליבו.

"ו... עושים אירוסין. הבת שלהם התארסה ברוך ה'. צריך ללכת?"

"צריך, צריך", מכריע הבעל בניחותא.

"ולשכנים... יש בר מצווה של הנכד. זה בוגשל, לא רחוק"... מספרת הרעבעצן.

"צריך ללכת אליהם", מחליט ר' חיים.

"ויש וורט אצל...", היא ממשיכה לספר.

"לא, לא צריך ללכת", אומר הרב, "אפשר ללכת לחתונה..."

"טוב, אבל ל... צריך ללכת, יש שם חתונה של... האמא חולה כבר הרבה זמן..."

"נו, לשם באמת צריך ללכת", פוסק הגר"ח והשיחה נמשכת, בנינוחות רגועה, במנוחת נפש שאין כמותה. שאין כמותה, חוץ מהבית ברחוב רשב"ם 23. (שאלתי פעם בעידנא דחדוותא את מרן שליט"א כיצד מגיעים לכזאת שלווה הנפש. ר' חיים השיב לי אז בנחת, ובאריכות יחסית, שצריך לדעת שהמפתח להכל הוא שהכל מאת הבורא יתברך. אך כעת חושבני שמנוחת הנפש שכזאת הגיעה גם בזכות ה"פלא גופא", הרבנית, שהייתה סלע איתן במנוחת הנפש שלה).

"יש כאן אשה שרוצה לקרוא לבן שלה בשם "עמוס" והיא מבקשת לשאול את הרב האם "עמוס" זה שם טוב", אני נזכר בשיחה אחת שלי עם מרן שליט"א, בעודי ישוב בסוכתו, שיחה אליה נכנסה הרבנית, ושאלה את השאלה הרת הגורל על "האם עמוס זה שם טוב"... ולפני מספר חודשים, בבוקר שבת קודש בה שהינו בבני ברק, הציעה הרבנית לאכול דווקא מעוגת השוקולד, כי "זה עוגה עם סוכריות"...

זיכרונות רבים, שלכולם מכנה משותף אחד, אשה שהתנהגה במירב הפשטות. מטבח, בישולים, תהילים, לבביות עצומה (הרבנית היא נכדה של רבי אריה לוי שהלב החם שלו פרץ תמיד החוצה. אז מה הפלא?!...) ואימהות אמיתית וכנה. וכל זה, יחד עם יחס עמוק ומופלא של קירבה טהורה לרבנו שליט"א. קירבת הלב שאין כמותה ומסירות שאין דומה לה. ידידי רבי יוסף ש. מאיר מספר לי שתמיד הרב והרבנית נכנסו לשבת יחדיו למכונית, בדרך לשמחות משפחתיות. כי כך נוסעים ברכב לשמחה משפחתית.

העולם מקונן על אלפי נשים אומללות שנותרו כעת בלי אמא, בלי ה"כותל המערבי" וה"קבר רחל" שלהן, ואילו אני עני טרוד בשאלת הכאב של הגמרא בסנהדרין, "אין אשה מתה אלא לבעלה".

--- ומה למעשה? מה ניתן ללמוד למעשה, לנו, אנשים פשוטים שכמותנו?

שבכדי להגיע לדרשתו של רבי עקיבא "איש ואשה זכו שכינה ביניהן", ניתן גם ללמוד בכל היום בהתמדה עצומה, גם לקבל מאות אנשים או נשים בכל יום וכן, גם לבנות הרמוניה משפחתית נהדרת. עם תשומת לב, דאגה לשלום הבעל/האשה ומסירות כנה. בלי לעשות או לדבר גבוהה גבוהה, מבלי לנסוע לטיולים רחוקים או לרכוש מתנות יקרות ערך. אלא דווקא על ידי מסירות והבנה הדדית, חום ותשומת לב אמיתית. ניתן לחיות יחד כל כך יפה וכל כך פשוט, לדאוג לכל העולם מצד אחד, אך לדאוג לבעל ולחינוך הילדים ה"פרטיים", מצד שני. קשר איתן בין בני משפחה, קשר שמוסיף אפילו לתורתו של גדול הדור, הוא הערובה לשלמות הבית. ואת זה, כך לעניות דעתי, גם אנחנו יכולים ללמוד מהרבנית ע"ה.

